

КОМЕРЦИЈАЛНА БАНКА

БАНКА ПОСЛОВНОГ СВИЈЕТА

Будва 086 - 451 - 471
Подгорица 081 - 234 - 380
Бар 085 - 313 - 893

Приморске новине

ИЗЛАЗИ МЈЕСЕЧНО • ГОДИНА XXXI • БРОЈ 482 • БУДВА, 31. ЈАНУАРА 2003. ГОДИНЕ • ЦИЈЕНА 0,50 Е

ЈАВНО ПРЕДУЗЕЋЕ ЗА УПРАВЉАЊЕ МОРСКИМ ДОБРОМ
ОЧЕКУЈЕ НАРЕДНОГ ЛЈЕТА ВИШЕ РЕДА НА ПЛАЖАМА

**КУПАЧИ ЋЕ БИТИ
БЕЗБЈЕДНИЈИ**

(2)

КОНКУРС ЗА ИДЕЈНО
РЈЕШЕЊЕ УРЕЂЕЊА И
КОМУНАЛНОГ ОПРЕМАЊА
СТАРОГ УРБАНОГ ЈЕЗГРА
И ЊЕГОВЕ ОКОЛИНЕ

**НОВО
РУХО ЗА
СТАРИ
ГРАД** (3)

УМЈЕСТО ОСВРТА

НА ПОЧЕТКУ...

Опет смо на почетку. Још једне године, треће у новом вијеку и миленијуму, извјесно сасвим неизвјесне, када су у питању многе ствари.

Јануар је за нама, на почетку смо. У свијету су поплаве и пожари обиљежили почетак. За њима су из далеке Америке и много нам ближе Велике Британије, засвирале ратне трубе, носачи авиона и бродови с копненим снагама стигли су у воде Залива. Напад на Ирак почеће у марту, или га, можда неће бити. Прецизан одговор знаћемо, дакле, у прољеће, можда и нешто прије. Долар на свјетским берзама пада, евро расте, зна се ових дана. Да ли то има везе с најавом рата, или не, поуздано се не зна.

Што се домаће сцене тиче, зна се да је Уставна повеља крајем јануара усвојена у парламентима Србије и Црне Горе. Ускоро ће то учинити и Савезна скупштина. Дакле, извјесно је да ће ипак стартовати нова државна заједница Србије и Црне Горе, пројектована средином марта прошле године Београдским споразумом. Чедо ће проhodати када стигну топлији дани, а какав ће му корак бити, остаје да видимо. Енергичан, ка Европи, у коју ће Србија и Црна Гора са хармонизованим односима, или и даље у дисхармонији, такође ћемо знати, можда још ове године.

Тек смо на почетку.

У општини будванској и код њених сусједа на југу и сјеверу, на почетку су главна брига - паре. До њих ће се, кажу економски стручњаци, све теже долазити ове године, не само на Приморју. Буџети се, истина, планирају амбициозније него што је то чињено лани, јер домаћини овдје вјерују у - добру туристичку сезону. Знатно бољу од оне прошлогодишње када су изостали домаћи гости.

Странаца ће, рекоше они који воде црногорски туризам, бити више него лjeta прошлог и за 20 процената. По први пут ће послје дуге паузе стићи и туристи из Велике Британије. Што се наше обале тиче, неће се више правити Енглези. Стићи ће, кажу и странци из земаља из којих су и лани долазили. А наши? Доћи ће у већем броју јер ће овога пута бити на вријеме и квалитетно анимирани. Биће, казаше, више домаћих берзи и сајмова, као и других представљања приморске туристичке понуде нарочито у Србији. Дјелимично и на рачун скупих путовања по Европи за туристима, који нису баш досад хрлили на јужне плаже.

Држимо их за ријеч. На почетку. Припреме за сезону су, дакле почеле. Углавном обећањима, реалним или не, знаћемо када отопли. Што се конкретних радова тиче, када је у питању главна привредна грана готово цијелог Приморја, крпе се рупе на асфалту, приватници помало дотјерују своје ресторане и кафане. Што се хотелијера тиче чекају се резултати тендера на којима је чак 11 хотела од Игала до Бојане. Хоће ли бити купаца, пошто и зашто ће бити продати објекти од којих се (солидно) живјело седамдесетих и осамдесетих, знаће се ускоро. На почетку тендери, а послје - видјећемо.

Што се тиче воде, депонија за смеће, плажа и купаца, више је питања, него одговора. Самим тим и неизвјесности. Вода ће бити скупља, а хоће ли славине (опет) бити суве у лјето, засад се не зна. Као ни хоће ли депоније остати на истим, лањским мјестима, и да ли ће плаже бити уређеније и пуније. И хоће ли збиља бити пара да преживимо, ако не може боље, ову 2003.

На чијем смо почетку.

С. Ш. Грегковић

НАША ТЕМА

**ЛОКАЛНИ МЕДИЈИ У ПРИМОРСКИМ ОПШТИНАМА И
ПРЕДСТОЈЕЋА ТРАНСФОРМАЦИЈА У СКЛАДУ СА ЗАКОНОМ
О МЕДИЈИМА И ЗАКОНОМ О РАДИО-ДИФУЗИЈИ** (4 - 5)

У ИНСТИТУТУ ЗА
БИОЛОГИЈУ МОРА У
КОТОРУ СВЕ ВИШЕ
ПРОЈЕКТА У ФУНКЦИЈИ
ПРОИЗВОДЊЕ ЗДРАВЕ
ХРАНЕ

**ЗДРАВЉЕ
ИЗ
МОРА** (6)

У ЖИЖИ:
ПРЕВЛАКА МИХОЉСКА

**СВОЈЕ КУПУЈУ
- ПО ТРЕЋИ ПУТ!** (4)

О МИЛЕНКУ СЈЕКЛОЋИ, ИЗ ЛИМБАНА, С ПОВОДОМ

У ВИНУ ЈЕ ПЈЕСМА (10)

ЕКОЛОШКА СИТУАЦИЈА У УЛЦИЈУ СВЕ ОЗБИЉНИЈА

**АПЕЛ ЗА СПАС
ПОРТ МИЛЕНЕ** (7)

ЕКОЛОШКА
ИНИЦИЈАТИВА

**УПРАВЉАЊЕ
ОТПАДОМ
ЗА РЕГИЈУ
БОКЕ
КОТОРСКЕ** (8)

ЛИЦЕ И НАЛИЧЈЕ НАГЛЕ УРБАНИЗАЦИЈЕ

НА УДАРУ И СВЕТА МЈЕСТА (12)

ПЛОДОВИ СЕБИЧНОСТИ

**МУЗЕЈ ГРАДА
БУДВЕ** (13)

**НАЈБОЉИ СПОРТИСТИ
У ПРИМОРСКИМ
ОПШТИНАМА**

(18 - 19)

D.O.O. LIR

Tel: 086/ 401 - 910

VILA BALKAN
STARI GRAD
BUDVA
tel. 086 452 725

STARI GRAD
BUDVA
V. Karadžića br. 1
tel. 086 451 314

STARI GRAD
BUDVA
Njegoševa br. 14
tel. 086 452 725

Mediteranska br. 2 - Budva, Poštanski fah br. 1

FILIJALA BUDVA
FILIJALA BAR
FILIJALA HERCEG NOVI

086/ 401-840
085/ 318-135
088/ 21 - 130

АКТУЕЛНОСТИ

ЈАВНО ПРЕДУЗЕЋЕ ЗА УПРАВЉАЊЕ МОРСКИМ ДОБРОМ ОЧЕКУЈЕ НАРЕДНОГ ЛЈЕТА ВИШЕ РЕДА НА ПЛАЖАМА

- Мање привремених објеката, али што треба да постоје и све општине
- Нема поштомне сигурности купача без строжије контроле саобраћаја на мору
- Обновити се иницијатива за формирање обалске страже

На почетку године у Јавном предузећу за управљање морским добром Црне Горе су увјерени да ће предстојећа туристичка сезона бити боља у дијелу њихове надлежности, да ће настојати да исправе пропусте из прошле и ранијих сезона, највише у дијелу пружања услуга на плажама и безбједности купача. Директор Драган Иванчевић наводи да је у том циљу већ доста урађено и да такав оптимизам, ипак, није без покрића.

Ми смо се и прошле године која је била једна од лошијих туристичких сезона изборили за другачији изглед наших шеталишта дуж плажа и у близини приморских градова. У дијелу за који смо ми били надлежни сматрам да смо елиминисали уличну продају роба и свега што реме-

ти лијепо изглед шеталишта. Но, такву политику у зони морског добра нису спроводиле и све општине. Посебно Херцег - Нови, Будва и Улцињ, па је на њиховом подручју одобрено више локација за привремене објекте него што је договорено. И по броју и по изгледу ти разни објекти су деградирани напоре да се у тој зони уведе више реда па је све мало личило на медитеранске променаде - каже директор Иванчевић и истиче да их је лоше прошлогодишње искуство подстакло да се ове године крене организовање, да се обезбједи што већа укљученост надлежних државних органа и постигне чвршћи договор са општинама. Програм привремених објеката смо конципирали у сарадњи са министарствима Туризма, уређења

простора, поморства и саобраћаја, и општинама. Са општинама је договорено да буде мање привремених објеката у зони морског добра, да се понуда подигне на виши ниво, да нема тезги, луна - паркова и свега што је од шеталишта правило ваљаште. Са тим су сагласне све општине, посебно Будва гдје је прошле и ранијих година и било највише примједби.

Јавно предузеће за управљање морским добром је први пут прошле године битно подигло ниво безбједности купача и хигијене на плажама. Спасилачка служба се показала као пун погодак и она ће се још више развијати у наредном периоду. Санитарне кабине ће наредног лета, по ријечима Иванчевића, бити на вишем техничком нивоу јер је са фирмом "Виград Монтенегро" договорено да се побољша њихов квалитет и одржавање.

Ако је прошле године плус био због спасилачке службе и санитарних кабина, минус је свакако, и то велики, добијен због прекорњег броја лежаљки. "Пластификација" пјешчаних плажа је била узела толико маха да је мимо пластичних лежаљки било мало простора гдје купач може да стане или легне. Умјесто улазница купачи су, практично били принуђени да плате лежаљку да би могли да се купају и сунчају на том дијелу плаже.

Прошле године смо први пут имали озбиљне проблеме са великом концентрацијом плажног сервиса. Пробити су сви стандар-

ди, лежаљки је било много више, а за купаче много мање простора него што је нормално - слаже се са бројним критикама Иванчевић и најављује да се тако нешто овог лета сигурно неће поновити. Сва купалишта ће се организовати у складу са стандардима које прописују међународна организација "Плава застава". Почели смо сарадњу, ова година је припремна, израдиће се и физибилити студија, па очекујемо да ће до лета 2004. године један број наших купалишта добити сертификат, потврду да је организовано по међународним стандардима "Плава застава".

Безбједност купача се повећала организовањем спасилачке службе, али

потпуне безбједности нема док се не установи боља контрола саобраћаја на мору. Чамци, бродови, глисери, скутери сваке сезоне угрожавају купаче, а док је тако купачи у води неће бити сигурни и безбједни. У ЈП за управљање морским добром сматрају да је, ипак, свијест мало порасла, да ће ове године бити више озбиљности и одговорности, да надлежни државни органи неће дозволити да пловила улазе гдје хоће и кад хоће, да ће наредног лета заживјети нови режим саобраћаја. Потпуног рјешења, међутим, нема без формирања обалске страже коју имају све поморске земље свијета.

Обновићемо нашу иницијативу према ресорном Министарству поморства и

саобраћаја, очекујемо и разумијевање новог министара, јер без обалске страже не могу се квалитетно ријешити бројни проблеми реда на плажама и на мору - каже Иванчевић и додаје да само кадровски и технички оспособљена служба, која ће дјеловати превентивно, али и моћи да санкционише прекршаје, може да стане на пут дивљању у саобраћају на мору. Поред тога, једино се с том службом може водити ефикасна борба против криволага на мору. Без обалске страже све се своди на покушаје с неизвјесним успјехом, а купачи се неће моћи мирно купати док се режим саобраћаја на мору не стави под контролом.

В. М. Станишић

ЗАКУПЦИ УГЛАВНОМ „ПОЛОЖИЛИ“

Сва купалишта имају кориснике који су са ЈП за управљање морским добром склопили уговоре, неки и вишегодишње. Они, у већини, по ријечима директора Иванчевића око 90 одсто, испуњавају услове из уговора, док ће се са преосталим раскинути уговори. Та купалишта ће се заједно са онима за која су истекли уговори наћи на тендеру, а одлуке о будућим корисницима доносиће се у складу са Законом о јавним набавкама.

Мало сложеније је питање сарадње са хотелским - туристичким предузећима. Иванчевић наводи да је та сарадња добра са ХТП "Будван-

ска ривијера", са "Коралима", а сви су изглед да ће тако бити и са "Улцињском ривијером" која је најавила да ће елиминисати досадашње негативности. Но, с друге стране, као добри партнери нису се показали ХТП "Милочер" и ХТП "Босна", па ће ЈП за управљање морским добром преиспитати наставак сарадње са овим предузећима.

Строжије ће бити и са закупцима, јер будуће закупце неће моћи да улазе у такве аранжмане без сагласности Јавног предузећа за управљање морским добром и ван контроле овог предузећа.

НАКОН ПОТПИСИВАЊА СПОРАЗУМА О ПРИВРЕМЕНОМ РЕЖИМУ ЗА ЈУЖНУ ГРАНИЦУ НА ПРЕВЛАЦИ

ДОГОВОРЕНО РАЗМИНИРАЊЕ ГРАНИЧНОГ ПОЈАСА

Конкретан резултат Споразума о привременом режиму на полуострву Превлака (уз јужну границу између двије државе) који је потписан на Конфину 10. децембра је и црногорско - хрватски договор о разминурању граничног појаса који је након новогодишњих празника постигнут у Дубровнику. У разговорима о овом врло важном питању учествовали су директор Регионалног центра за подводно разминурање у Бијелој

Веселин Мијајловић, директор Хрватског центра за разминурање Ото Јунгвирт, помоћник министра спољних послова Црне Горе Драган Секуловић, представник хрватског министарства иностраних послова Вицо Старчић и јупан дубровачко - нератвански Иван Шпрље.

Простор уз границу, са хрватске стране око милион а са црногорске стране око 310 000 квадратних метара под минама, биће најкасније разминуран до

1. јуна ове године како би се у долазећој туристичкој сезони обезбједио несметан проток људи и робе - казао је директор Регионалног центра за подводно разминурање у Бијелој Веселин Мијајловић. Податке о простору загађеном минама утврдила су два тима деминера, хрватског и црногорског центра, у извиђачким акцијама изведеним у три наврата од почетка прошле године. Ријеч је о захвату од Конфина до тромеђе, а као

приоритетно је одређено подручје од Миличине главе до Конфина.

У циљу брже реализације овог пројекта два црногорска стручњака, један за географске информационе системе а други за разминурање на копну, упућени су у Хрватску гдје ће са тамошњим стручњацима радити на дефинисању заједничког пројекта, односно обједињавању пројекта које су урадили Регионални центар за подводно разминурање и хрватски

центар за разминурање. Подморје око Превлаке у коме према сазнањима директора Мијајловића нема већих опасности од заосталих граната, заједно ће разминурати црногорски и хрватски стручњаци, а само подручје Превлаке сада је у надлежности Хрватске и њихов Центар ће учинити све да и оно буде без мина. За Превлаку су, како је саопштила хрватска страна, израђени пројекти пет локација као и за 60 објеката војне намјене у којима су ускладиштена минско - експлозивна средства. Подручје Превлаке категоризовано је као ниско сумњива минска површина.

Процјена је да ће разминурање 1,35 милиона квадратних површина са обије стране границе, коштати 700 - 800.000 евра. Цијена зависи од конфигурације терена "загађеног" минама а процјена је изведена на основу података добијених од колега из БИХ и Хрватске, према свјетским тржишним цијенама коштања разминурања метра квадратног на копну. Разминурање црногорског дијела територије коштаће

200 - 300.000 евра и средстава за то ће обезбједити САД.

Када буде завршен заједнички пројекат разминурања на копну, а директор црногорског Центра Веселин Мијајловић најављује да ће ускоро почети подводна извиђања да би се утврдило минско стање подморја око Превлаке за израду пројекта за подводно разминурање, Мађународна фондација из Ју-бљане која се бави сакупљањем средстава за разминурање и помоћ жртвама страдалим од мина за југоисточну Европу ће расписати тендер за избор невладине организације која ће обавити посао разминурања. Каже да сви припремни послови теку по плану и да ће сигурно бити испоштовани рокови тако да ће до почетка летњезе сезоне копнена зона с једне и с друге стране границе бити безбједна за промет људи и роба. Настојаће, каже да у овом периоду обаве и разминурање подморја око Превлаке јер је ријеч о јединственој туристичкој дестинацији.

Д. Ивановић

ПРЕКО ГРАНИЦЕ СА ЛИЧНОМ КАРТОМ

Имплементација Протокола о привременом режиму за Превлаку почела је само неколико дана по његовом потписивању. То практично значи да је становницима Боке и Дубровачко - нератванске жупаније омогућено једноставније, уз мање процедуре, да прелазе границу на дебелом бријегу и Конфину. До тада је било потребно одобрење МУП - а на које се чекало од 24 до 48 сати. Сада се граница прелази само са личном картом издатом у једној од

шест пограничних општина с једне и с друге стране. Како смо сазнали у пограничној служби МУП - а од почетка фебруара ће становници пограничних општина на самој граници испуњавати и један формулар али то не би требало да траје дуже од неколико минута.

Поједностављење процедуре преласка границе није, међутим, битније утицало на промет и он је како сазнајемо и с једне и с друге стране на истом нивоу

као прошле године. Има дана и када нико не прилази граници са личном картом. На прелазу Конфин је нешто мало већи промет са хрватске стране и претежно је ријеч о власницима имања на Превлаци. Иначе, још увијек није почело уређење заједничког пункта на Конфину па се контроле обављају као и до сада.

Нешто већи промет преко Дебелог бријега забиљежен је за Нову годину, и то из правца Црне Горе, али гужви и дужих задржавања

није било. Неколико стотина Бокеља (границу је прешло десетак аутобуса и већи број путничких возила) Нову годину је дочекало на Страдуњу.

Према званичним подацима посљедњег дана старе и првог Нове године границу је прешло 2.800 грађана. Границу на Дебелом бријегу дневно, иначе, пређе око 500 путника, а од тога тек петнаестак из малограничне зоне.

Д. Ивановић

Оснивач листа Скупштина општине Будва • Издавач јавно предузеће "Информативни центар" Будва • Вршилац дужности директора АЛЕКСАНДРА РОСАНДИЋ • Вршилац дужности главног и одговорног уредника ВАСО М. СТАНИШИЋ • Програмски одбор: ВУКАШИН ЗЕНОВИЋ, ПРЕДРАГ ЈАВЛАН (председник), ВЛАДИМИР КАЖАНЕГРА, ЉИЉАНА МАРКОВИЋ и ДРАГАН ЂЕТКОВИЋ • Адреса ПРИМОРСКЕ НОВИНЕ, Словенска обала 13, 85 310 Будва, поштански фах 14 • Телефони : (086) 451-487 (Редакција), 452-024 (Општа служба) • Телефакс: (086) 451-487 и 452-024 • Е-mail primn@cg.yu Жиро рачун 55710-603-3-2853 код ЦБЦГ Будва • Годишња претплата 6,00 евра, полугодишња 3,00 евра, за иностранство зависно од поштарине • Штампана НЛП "Побједа" Подгорица • Рукописе и фотографије не враћамо • Лист је пријављен код Републичког секретаријата за информације под редним бројем 253

АКТУЕЛНОСТИ

**КОНКУРС ЗА ИДЕЈНО РЈЕШЕЊЕ УРЕЂЕЊА
И КОМУНАЛНОГ ОПРЕМАЊА СТАРОГ УРБАНОГ ЈЕЗГРА
И ЊЕГОВЕ ОКОЛИНЕ**

НОВО РУХО ЗА СТАРИ ГРАД

Стари град као специфична урбана и споменичка целина захтијева третман не само унутар градских зидина већ и у њеној непосредној близини - полазиште је Пројектног задатка за израду путем конкурса идејног рјешења за уређење и комунално опремање проширене контакт зоне Стари град који је отворен до краја јануара. Подручје за које је расписан конкурс обухвата простор између градских зидина и хотела "Авала" и "Могрен", градске луке, отвореног лјетњег базена, простор некадашње касарне, старе аутобуске станице, шеталиште и градски парк.

Програмским основама пројектног задатка који обавезује учеснике конкурса утврђено је, између осталог, да простор око отвореног базена деградирани урбано језгро Старог града па је неопходно тај простор уредити уклањањем жичане оградне и киоска, уклоњити дограђене редове трибина, а могућим дограђивањем трибина на западној (крајој) страни базена добио би се пословни простор за потребе базена или луке. Зграда Луке капетаније, такође, деградира Стари град па се инсистира на реконструкцији њене фасаде. Овај објекат би требао да има стриктно пословну намену (сервис луке, царина, експозитурa банке, информациони пункт).

Простор од Луке капетаније до трга испред хотела "Могрен" треба максимално прилагодити пјешацима, а између постојећих клупа и стубова са уличном расвјетом треба предвидјети камене стубове који ће онемогућити паркирање аутомобила. Уз градске бедме треба смањити површине које ће се користити за лјетње баште. Умјесто тенди на металним конструкцијама биће сунцобрани, али и они столови и столице само у складу са конзерваторским условима. Трговне испред бедма моћи ће користити само они угоститељски објекти чији су ресторани удаљени од лјетње баште највише 15 метара. Лјетње баште не смију реметити кретање пјешака.

Учесницима на конкурс предложено је да испитају

могућност постављања фонтана, за које би се затим расписао посебан конкурс како би се добило што боље рјешење, а унутар градских бедма, у Старом граду, треба предвидјети јавне чесме. Оне допуњавају медитерански амбијент и незаобилазан су дио прошлости Будве. Чесме су раније постојале, али су нестале и на њихова мјеста постављени столови и столице оближњих угоститељских објеката. Треба их, инсистира се у пројектном задатку, вратити и, евентуално, наћи неки нови простор.

О споменицима културе и археолошким пунктима убудуће треба да буде више података и на свим градским вратима - предвиђено је постављање табли са планом града и назнаком споменика и археолошких локалитета. На сваком споменику треба да постоји ознака из које ће се стећи основна информација о њему.

Рекламе пословних простора треба да буду урађене од природних материјала и примјерених димензија, а учесници на конкурс треба да понуде и будући изглед канти за отпатке, жардињера, свјетилки за уличну расвету, заштитних стубића, дрвених пергола, камених стубова и конзола и клупа.

Од учесника на конкурс се тражи да у највећој могућој мјери предвиде употребу старих природних материјала (камен из локалних каменолома, дрво, ковано гвожђе, месинг, бронза, евентуално и керамика) који морају задовољити трајношћу и функционалношћу.

Треба, према пројектном задатку, боље ријешити проблем паркирања, одвоја смеха, али и наћи више мјеста за зеленило. Предлаже се и продужетак дрвореда према хотелу "Авала" с тим да се не би нарушио поглед према Старом граду.

Идејно рјешење за које је расписан конкурс треба, како се наглашава у пројектном задатку, да садржи предлог мјера побољшања које ће допринијети очувању културне баштине без гушења новог.

В. М. С.

34. ПРАЗНИК МИМОЗЕ У ХЕРЦЕГ-НОВОМ ОВЕ ГОДИНЕ ОД 30. ЈАНУАРА ДО КРАЈА ФЕБРУАРА

ОД ЗАБАВЕ ДО ПРВОРАЗРЕДНИХ КУЛТУРНИХ ПРОГРАМА

Био виканд 8. и 9. фебруара биће у знаку маскенбала и карневалских свечаности али сада у градској луци на Шкверу. Ту ће бити организован сушење Новском Карневалу. Новина у програму је што ће 7. фебруара, у подне, у Спорт кафеу на Шкверу бити организован тематски маскенбал што значи да сви

директором Библиотеке Матите српске у Новом Саду, а крајем фебруара је књижевна вече "Занимљив Бокељ Вук Врчевић" и његови "Огранци за историју Црне Горе".

Најзначајнији ликовни програм Празника мимозе је 36. херцеговачки зимски салон који ће окупити по 15 аутора из Србије и Црне

Умјетничкој школи.

Од музичких програма свакако треба истаћи концерт пијанисте Бориса Краљевића, Концерт градског дувачког оркестра из Никшића, Вече класичке музике, Концерт професора Музичке школе и Вече евергрин музике са Радмилом Караклајић.

Празник мимозе традиционално има и богате спортске садржаје. То су 9. међународни пливачки митинг "Монтенегро Куп Мимоза", Куп Медитерана у спортом риболову, појединачно првенство Херцеговог у убрзаном шаху, боксерски турнир "Златна мимоза", 25. боћарски турнир и друге.

Најважније припреме за ову велику туристичко-пропагандну и културну манифестацију обављене су на вријеме. Међу првима су свакако биле промоција програма у Црној Гори (Подгорици), Србији (Београду, Чачку, Ужичу и Чајетини) и Републици Српској (Бања Луци, Бијелини и Требињу). Презентације су биле веома успешне и како истичу у дирекцији Празника мимозе привукле су велику медијску пажњу. Осим програма фестивала своју понуду на овој Мимозиној промотивној турнеји представили су и ХТП Бока и Институт "Др Симо Милошевић". ХТП "Бока" за два ударна виканда Празника мимозе припремила је пакет аранжман (три полулансиона у "Плажи") по цијени од 56 евра.

Овогодишњи Празник мимозе коштаће 75.700 евра с тим што ће ударне десетодневне манифестације коштати исто колико и прошле године.

Из буџета Општине биће издвојено 30.000 евра а исто толико ће обезбједити и Дирекција од спонзора (ХТП "Бока", хотел "Делфин", Центар за одмор и рекреацију Игало, ТП "Мјешовито", Екос банка - генерални спонзор, јавно предузеће "Чистоћа" и "Водовод", "Пепси", Спорт кафе, "Батовића млини", Тех Про Игало, Пантомаркет...). У току су и преговори о гостовању карневала мимозе што је планирано за другу половину фебруара.

Драгица Ивановић

учесници треба да буду обучени као спортисти. Организатор најављује да су обезбједили вриједне награде.

Првих десет дана биће у знаку традиционалних, препознатљивих програма али и онима који одлуче да остану у Херцег-Новом до краја фебруара празник мимозе нуди велики број културних, забавних, спортских и других садржаја. Предвиђено је тридесетак програма и десетак спортских турнира и купова.

Окосницу позоришног програма чиниће наступи Црногорског народног позоришта са представама "Отпад", "Дон Жуан се враћа из рата" и "Електра". Херцеговачко позориште имаће премијеру Егзиперијевог "Малог принца", у режији Предрага Браце Тодоровића. Носилац књижевног програма Празника мимозе први пут ове године је градска библиотека и читаоница, у оквиру кога ће 5. фебруара приредити изложбу бокељске периодике од 1844. године и представити 23. свој зборник за науку, културу и умјетност "Бока" који излази након трогодишње паузе. 18. фебруара је вече са Миром Вуксановићем,

Горе а биће отворен првог четвртка у фебруару. У галерији "Спинакер" ликовној публици ће се представити гости из Бугарске - декан Ликовне академије у Софији Пламен Локосун и професор Пенци Пенев док ће у галеријском простору Дворане Парк излагати тројица сликара из Сарајева међу којима је Миломир Самарџић. Неће изостати ни конкурс и изложба на тему "Наша мила Бока" коју чине најбољи радови основаца бококторских школа а коју приређују Галерија "Катурић" и Клуб Војске Југославије.

Непосредно прије отварања Зимског ликовног салона, у Дворани Парк ће бити промовисан ЦД и књига "Слика и мисао Петра Лубарде". То је прва промоција ЦД-а о великом сликару у Црној Гори чији је аутор Момчило-Мошо Тодоровић. Промоцију је иницирао Петров синовац Ђуро Лубарда, такође сликар који је након одласка из Сарајева, ратних година, у једном периоду живио и радио у Херцег-Новом, а сад живи у Канади. Идуће године навраћа се 30 година од смрти Петра Лубарде који је у једном периоду свог живота био професор у херцеговачкој

РЕАЛИЗАЦИЈА ПРОЈЕКТА РЕГИОНАЛНОГ ВОДОВОДА ЗА ЦРНОГОРСКО ПРИМОРЈЕ И ЦЕТИЊЕ

ПРИОРИТЕТ САНАЦИЈИ ВОДОВОДНЕ МРЕЖЕ

две.

Технички директор јавног предузећа Регионални водовод "Црногорско приморје" Пуниша Павићевић каже да се у протеклом периоду радило у пет општина да су изведени грађевински и електроинсталатерски радови на санацији водоводне мреже, пумпних станица и резервоара и хидрогеолошким истраживањима у циљу захватања нових количина воде. Набављена је и опрема за ефикаснији рад постојећих локалних предузећа. У оквиру пратећих активности овог пројекта њемачки фонд за техничку сарадњу (GTZ) као бесповратну помоћ додјелио је водоводним предузећима у ових пет општина по возило за детекцију губитака на

мрежи и мобилну радионицу на отклањање кварова.

Тренутно се ради на реализацији пројекта у свих пет општина у оквиру бесповратних средстава у укупном износу од 10 милиона ДЕМ, односно око 5.113.000 евра, њемачке Банке за развој (KfW), а вриједност тих радова који треба да се заврше до краја марта ове године је 804.000 евра - каже Павићевић.

У будванској општини се, тако, завршава пројекат заштите од хидрауличног удара на станицама у Утргу и Сјенокосу и замјену секторских вентила на дистрибутивној мрежи чиме ће се омогућити лакши распоред воде у рестриктивном периоду. У Котору се ради на замјени тлачног цјевово-

да Шкаљари - Тројица и уградњи регулатора протока у циљу повећања и контроле потрошње, а у Тивту на замјени водоводне мреже у осам улица са преспавањем потрошача на новопостављене цјевоводе. У Бару су у завршној фази радови на резервоару Сушањ капацитета 2400 кубика и предстоји његово повезивање у систем чиме ће се омогућити равномерније снабдијевање потрошача из прве зоне у рестриктивном периоду, посебно у вишеспратницама. За Цетиње се завршава пројекат заштите од хидрауличног удара у пумпним станицама Подгор и Вишњица, замјену транзитних цјевовод Лашор - Заграбље и уграђује мјерно - регулациона опрема за

контролу потрошње воде. До краја јануара очекује се добијање сагласности од Електродистрибуције Цетиње за прикључење новоизграђене пумпне станице Угањска врела која је завршена у октобру прошле године и чијим ће се пуштањем у рад знатно побољшати водоснабдијевање Цетиња.

Као пратећа дјелатност Пројекта ускоро ће почети да се ради Мастер план одвођења отпадних вода приморских општина и Цетиња.

Овај посао вриједан 950.000 евра финансираће Европска агенција за реконструкцију, а треба да се заврши до краја 2003. године.

В. М. С.

- Трансформација "Аква мунда" неће прекинути реализацију пројекта
- Радови који су у току завршиће се до краја марта
- Ускоро ће почети и израда Мастер плана одвођења отпадних вода из приморских општина и Цетиња

Радови на реализацији пројекта "Аква регија" којим треба да се побољша снабдијевање водом приморских општина и Цетиња почели су прије двије године и настављају се упркос трансформацији њемачког конзорцијума "Аква мундо" који је на међународном тендеру изабран за стратешког партнера. У току су преговори представника њемачке и црногорске владе око наставка реализације читавог пројекта а, како је саопштено из Министарства уређења простора, њемачка Влада и развојна банка KfW наставиће подршку

пројекту побољшања водоснабдијевања, с тим што је отворено питање будућег партнера и извора финансирања. Пројекту "Аква регија", иначе, приступили су општине Котор, Тиват, Будва, Бар и Цетиње, а нису Улцињ и Херцег - Нови. Уредбом Владе РЦГ предвиђена је и могућност накондогод прикључења, али и прикључења мимо општинских одлука. Ове године по истом пројекту предвиђено је оснивање заједничког предузећа Владе РЦГ, општинских водовода, њемачког фонда за развој (DEG) конзорцијума "Аква мундо" и "Меркура" из Бу-

АКТУЕЛНОСТИ

У ЖИЖИ:

ПРЕВЛАКА МИХОЉСКА, ОДНОСНО ОСТРВО ЦВИЈЕЋА, ИЗМЕЂУ
ЦРКВЕ, ВОЈСКЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ И ДИЈЕЛА ЦРНОГОРСKE ЈАВНОСТИ

СВОЈЕ КУПУЈУ – ПО ТРЕЋИ ПУТ!

Превлака Светих Архангела или Превлака Михољска, како јој је древно и право име, односно Острво цвијећа, како га најчешће зову политичари и представници режима, доспјела је овог јануара у жижу црногорске и југословенске јавности. Због једног уговора који је потписан крајем прошле године подигла се прашина, нарочито код дијела црногорске јавности који је овај документ дочекао – на нож. Окривљени су Митрополија црногорско-приморска и Министарство одбране СРЈ, прије него што је објашњено о чему се, заправо ради.

Но, појмимо редом. Уочи божићних празника у неким црногорским медијима објављено је да су Министарство одбране СРЈ и Митрополија црногорско-приморска, склопили 12. децембра у Београду уговор на основу којег СРЈ, односно њена Митрополија у Црној Гори, постаје власник југозападнoг дијела Острва цвијећа. Том приликом је саопштено да је за површину од 10.000 квадратних метара земљишта, 13 стамбених објеката површине 471 метар квадратних и бифеа површине 39 квадрата, Митрополија црногорско-приморска уступила Војсци Југославије 32.246 метара квадратних земљишта у Ластви Грбаљској.

У помпезним насловима, али и у текстовима тим поводом, на тапету се нашао Велимир Радојевић, савезни министар одбране, који је потписао уговор (други пот-

писник је митрополит Амфилохије). Радојевић је оптужен за "ужурбани рад" прије доношења закона о војсци, према којему, како тврде неименовани представници режима у Подгорици, имовина Војске Југославије треба да припадне држави чланици на чијој територији се налази.

Одговарајући на нападе, Велимир Радојевић је истикао да није било никаквих закулиских радњи у овом послу.

Већ дуже вријеме Митрополија црногорско-приморска је заинтересована за Острво цвијећа, у дијелу чији је власник савезна држава – казао је, између осталог, Радојевић. Она се уредно јавила Савезној влади, пошто је ВЈ процијенила да јој та земља неће бити потребна. На основу одлика Генералштаба ВЈ и Савезне владе склопљен је уговор о зајмици непокретности у иначе потпуно регуларном поступку.

Температура се ових зимских дана подигла и у општини Тиват, на чијој се територији налази Острво цвијећа. Градоначелник Тивта Зоран Радовић је казао да је цио поступак изведен без сагласности Црне Горе, што је по његовој оцјени недопустиво. Он је даље нагласио да се ради о имовини која није у директној функцији безбједности, војске или војних потреба, већ да је ријеч о туристичким капацитетима.

Све ово и не чуди јер је јасно да појединци у Савезној влади настоје да прије усвајања Уставне повеље

нове државне заједнице Србије и Црне Горе, пренесу дио имовине на неког другог који се не зове Црна Гора и њена влада. Општина Тиват има, дакако, планове када је у питању Острво цвијећа. Они су везани за развој туризма на овом подручју, јер се ради о изузетно атрактивној локацији. Но, овом зајменом наш развојни концепт је доведен у питање. Ако се одваја половина острва, онда је тешко могуће да оно буде у туристичкој функцији. Иначе, ми смо у општини Тиват предвидјели останак једног дијела острва у власништву Цркве, рекао је Зоран Радовић.

Огласила се, поводом оптужби, пласираних на видним мјестима у дијелу штампе која излази у Црној Гори, и Митрополија црногорско-приморска, истичући у првом реду да су напади злостављени, да имају за циљ обману и представљање у лажном свијетлу како Митрополије тако и Војске Југославије. А онда су услједили – аргументи.

Од јавности се намјерно скрива, каже се у реакцији, да је овдје у питању древни манастир Светог Архангела Михаила, вјечно сједиште зетских епископа и митрополита, које представља хришћанско светилиште без прекида од 1. вијека до данас. Скрива се и то да се овдје ради о археолошком локалитету из римских времена од првобитног историјско-културног и духовног значаја на чијем се истраживању, с прекидима, ради већ пуних десет година. Нарочито су значајна археолошка истраживања последњих година која изводи др Ђорђе Јанковић, професор београдског универзитета у сарадњи са стручњацима Археолошке збирке из Подгорице и другима.

У саопштењу Митрополије се даље каже да се упорно скрива од јавности да је Превлака Светих Архангела уништавана; украдено јој је име и претворена је у "острво цвијећа", угрожавањем цио локалитет грађаном бунгалова и претварањем у намјену која му ни по чему не припада.

Шездесетих година насилно је експроприисана манастирска имовина и тиме Манастир Превлака практично доведен до уништења, наводи се даље у саопштењу. – То угрожавање

је отишло дотле да је 1996. године чак и простор између рушевина Саборног храма Светог Архангела и храма Свете Тројице уписан у катастар на другог власника (војска). Оно што се такође не саопштава јавности јесте чињеница да је Митрополија у циљу обнове и заштите овог светилишта, уговором о зајмици земљишта на Превлаци с Војском Југославије, уствари по трећи пут у последња два вијека купила своју вјековну имовину. Први пут је то учинила Катарина Владисављевић, почетком, а други пут архимандрит Нишић-Дучић крајем 19. вијека. И ево, трећи пут, сама Митрополија уступивши своју земљу манастира Подластце за своју земљу на Превлаци, Војсци Југославије.

У саопштењу, истичући бесмисленост напада на њу, Митрополија подвлачи:

Нападати Митрополију зато што враћа своју имовину и штити овај изузетни археолошки локалитет и светилиште од модерних варвара (као што то чини садашњи председник СО Тиват), или је проглашавајући за окупатора (као што то чини председник СДП), само показује колико је Црна Гора још увијек бесудна земља и до које мјере један дио садашње власти, наставаљујући насиље оне претходне, и даље ставља Цркву ван закона, позивајући на линч и прогон митрополита и свештенства, на отимање и плачкање њене имовине и на гажење њеног достојанства, а тиме и на угрожавање елементарних људских и вјерских права.

У саопштењу Митрополије се истиче да би Законом о реституцији имовине, који је усвојен у Скупштини Црне Горе, поменута земља, и то још већи дио од онога који је замијењен са ВЈ, требало да буде бесплатно враћен Цркви.

С обзиром да тај закон није у примјени и да се не зна када ће и да ли ће опште бити примјењен, Митрополија је због изизетног значаја ове светиње била приморана на зајмену. Уступљена земља од 32.000 квадрата налази се недалеко од плаже Јаз, веома је вриједна и сваки дан добија у вриједности, казали су у Митрополији црногорско-приморској.

С. Ш. Греговић

НАША ТЕМА

ЛОКАЛНИ МЕДИЈИ У ПРИМОРСКИМ ОПШТИНАМА

„ИНФОРМАТИВНИ ЦЕНТАР“ ХЕРЦЕГ НОВИ

И САДА
У СЛУЖБИ ГРАЂАНА

Радио Херцег-Нови је једна од првих локалних станица у Црној Гори, основана одмах након земљотреса 1979. године. Од првих дана свог постојања па све до данас програмска оријентација ове куће је била да буде на услузи грађанима, да их обавјештава о свему што је важно за њихову свакодневницу, да се бави животним питањима града. Ријечју да буде сервис и грађана и локалне управе која је оснивач Радија. Вишестраначки систем је донио посебне привилегије прије свега парламентарним странкама али њихови наступи и учешће у програмима регулисани су посебним Правилником, тако да на тај дио програма иако је, посебно уочи избора оптерећујући за обичне слушаоце, замјерки углавном нема.

Имплементација новог Закона о медијима чији је оснивач држава односно њихова трансформација у јавни сервис, ни у овој, као ни у другим локалним радио станицама није почела. Спровођење Закона, о чему ће вјероватно бити организовано и савјетовање, је врло јасно – каже директор ЈП Информативни центар Херцег-Нови Миленко Вицо. – Као и у републичким медијима чији је оснивач држава, биће формиран Савјет од нестраначких личности који ће изабрати Управни одбор и директора. Вјероватно ће тада доћи и до промјене у програмској шеми, али ми смо се и до сада понашали као сервис грађана и били њима на услузи. Програмски одбор нема примједби на наш рад, све одлуке се доносе једногласно. Наравно, у

програму има доста тога што би могло да буде и боље, али као и све друге куће које се баве информисањем имамо и ми проблема који лимитирају наш рад.

Највећи проблем је чујност. Иако смо емисиону технику комплетирали, од Секретаријата за информатику не можемо већ двије године да добијемо дозволу за инсталирање предајника од 500 вати на Обоснику већ нам је дозвољен рад на 25 Вати што ограничава нашу чујност. Поједини дјелови општине, Каменари и загорска села, уопште нас не чују. Ријеч је о фреквенцији 102,7 мега херца коју нам је свих ових година па и сада уступао Радио Црне Горе. Секретаријат за информатику је нас упорно одбија уз образложење да то није наша фреквенција.

И Радио и Скупштина Општине ће обновити захтјев Влади и надлежним министарствима за дозволу да се монтира 500-ватни предајник. За разлику од емисионе студијске опрема је доста дотрајала (монтажа се још обавља на магнетофонима из шездесетих година), тако да ће у наредном периоду бити неопходно веће улагање у овај дио технике. Општина је обећала да ће им набавити поред три која сада имају (два у извођењу програма и један у редакцији) још два компјутера. Недавно су добили и један ауто за терен. Помажу, каже Вицо, колико могу. Средства која Радио зарађује од маркетиншких услуга нису велика јер су им услуге доста јефтине сходно материјалним могућностима њихових корисника. Д. Ивановић

РАДИО УЛЦИЊ

НАДА У НОВИ ЗАКОН

Радио Улцињ, општинско јавно гласило, основан је 1987. године. Специфичан је по томе што је први имао, и још увек има, двије редакције, на српском и албанском језику. Од самог оснивања прате га финансијски проблеми и ниједна општинска гарнитура није имала слуха да ситуацију у јавном гласилу побољша и самим тим обезбједи бољу информисаност грађана. Вријеме је у последњијем ситуација још драстичнија при чињеници када према радију нијесу извршене буџетске обавезе за прошлу годину. Запослени су редовно у заостатку са приманјима по четри и више мјесеци.

Мет Ђони, директор Радио Улциња поводом предстојеће примјене нових медијских закона напомиње да је општина дужна да обезбједи средства и организује јавни сервис на својој територији као што је то урадила Република.

С обзиром да Радио Улцињ годинама послује на ивици egzистенције неизвјесно је дали ће општина изнаћи средства за трансформацију свог јавног гласила. Без обзира на то, Ђони сматра да у циљу што бољег информисања и

професионалног рада треба поздравити нови закон о трансформацији свих медија. Свјестан је да се свака новина тешко прихвата и да је врло тешко обезбједити закон који би задовољио све, нарочито у вишенационалним срединама. Тако се и десило, подејећа, да у Савјету РТВ ЦГ не буде ни један представник за информисање на албанском језику иако у Црној Гори egzистира информисање на том језику. Он упозорава да се слични пропусти могу очекивати и на општинском нивоу.

Радио Улцињ такође годинама покушава да обезбједи бољу чујност и одавно је надлежној агенцији прослијеђен захтјев за додатне фреквенције након чега би услједило монтажа још једног предајника. Захтјеву није удовољено а другим радио станицама је истовремено омогућена чујност на подручју ове општине. Оно што је реално очекивати је да нова законска регулатива обезбједи бар равноправну конкуренцију што је један од предуслова да се сви равноправно такмиче за свој медијски простор односно за своје слушаоце.

С. Мужић

МИНИСТАРСТВО ТУРИЗМА НАЈАВЉУЈЕ ПРИМЈЕНУ МЕЂУНАРОДНИХ СТАНДАРДА У УГОСТИТЕЉСТВУ

ДО ЉЕТА НОВА КАТЕГОРИЗАЦИЈА

Правилником о класификацији, минималним условима и категоризацији угоститељских објеката, који је донијело Министарство туризма, предвиђено је да најкасније до почетка наредне лјетње сезоне сви туристички капацитети добију нову категорију.

Основни циљ стандардизације угоститељских објеката је успостављање и унапређивање црногорске хотелске привреде, повећање конкурентне позиције Црне Горе на међународном туристичком тржишту, те унапређивање квалитета смјештајних и осталих угоститељских објеката. Правилником се у пословање туристичке привреде уводе значајне новине и међународни стандарди у пословању, те прописују услови, начини и поступак категоризације. Смјештајни и услужни капацитети се класи-

фикују по међународним симболима квалитета – звјездама које одређују ниво квалитета објеката и услуга које нуде – казао је секретар Министарства туризма Лав Лајовић.

Према његовим ријечима, категоризација је заснована на способности сваког појединачног даваоца услуга да испуни потребе и очекивања стандардног иностраног госта, а на тај начин се стварају услови за формирање фер и тржишних цијева. Комисије, специјално формиране у ту сврху почеле су категоризацију објеката половином јануара.

Категоризација од смјештајних угоститељских капацитета подлијежу хотели, мотели, апарт – хотели, туристичка насеља, пансион, куће, апартмани, приватне собе за изнајмљивање и кампови, а од услужних објеката ресторани.

Категоризација приватног смјештаја и ресторана биће у надлежности општине, а за остало је задужено ресорно министарство. Процедуре процене и додјеливање категорије вршиће стручна петочлана комисија коју ће именовати надлежни органи. Приликом категоризације успостављено је седам критеријума који морају бити испоштовани. То су спољашњи изглед објекта, укупни амбијент и чистоћа, комфор и чистоћа у гостинским собама, чистоћа и величина купатила, изглед просторија за обједовање квалитет хране и услуге, досљедност у безбједности гостују, као и квалитет пружања услуга, изглед и понашање персонала. Сви власници су обавезни да најкасније до јула мјесеца надлежном органу поднесу захтјев за класификацију у жељеној категорији

– казао је Лајовић.

Сертификат за процијену категорију коју предлаже комисија издаје министар туризма, а важи наредних пет година од добијања категорије. Туристичке инспекторе који ће вршити константну процену и надзор постојећих објеката и то најмање два пута годишње именоваће министар туризма. Ако објекти константно не испуњавају захтјеване услове, категоризација може бити уманјена или суспендована. Од почетка наредне сезоне, ресорно министарство ће позвати све угоститеље да ускладе своје пословање са правилником.

Према ријечима Лава Лајовића, правилник је након деветомјесечних активности донешен у сарадњи са иностраним експертима нјемачког инвестиционог и развојног фонд ДЕГ.

Н. Р.

НАША ТЕМА

И ПРЕДСТОЈЕЋА ТРАНСФОРМАЦИЈА У СКЛАДУ СА ЗАКОНОМ О МЕДИЈИМА И ЗАКОНОМ О РАДИО - ДИФУЗИЈИ

РАДИО КОТОР

НЕИЗВЈЕСТАН БУДУЋИ СТАТУС

Радио Котор је 21. новембра прошле године обиљежио 15 година успешног рада. Иако је локална радио станица, програм Радио Котора препознатљив је на подручју цијеле Боке Которске, на фреквенцијама ФМ 95,3 и 99,0 мегахерца.

Радио Котор углавном се финансира из буџета Општине Котор и дјелимично, око 30 одсто, од огласа и реклама који се емитују са његових таласима. Тренутно је у Радио Котору запослено 11 сталних радника, а у креирању програма учествује и десетак сарадника, као што су новинари, професори, лекари, музичари и васпитачи из которских вртића. Иако смо планирали још богатији и садржајнији програм, због недостатка финансијских средстава нове емисије, радио драме и емитавања двадесетчетворосатног програма Радио Котора на Интернету, одложени су за боља времена. До сада је углавном изостала помоћ локалне самоуправе у финансијском погледу, не улазећи да ли је проблем оправдан или неоправдан, тако да локална самоуправа не може адекватно пратити креативност и елан који посједује екипа Радио Котора - казао је вршилац дужности директора и главног и одговорног ди-

ректора Радио Котора Драган Буздован.

Он је истакао да је за реализацију планираних програма потребно обновити опрему, јер је опрема са којом Радио Котор тренутно располаже доста застарјела, тако да је то још један проблем са којим ће се запослени све више суочавати.

У септембру прошле године продужили смо емитавање програма до поноћи, тако да се "живи" програм Радио Котора сада емитује од 7 до 24 сата. У последњих неколико мјесеци покренули смо и нове емисије, као што су емисије о поморству и медицини, затим хумористичка емисија Театра 303, а таласе нашег радија отворили смо и за ученике которске Средње школе и Музичке школе, као и васпитаче которских вртића. Поред тога, доста простора је пружено и невладиним организацијама, тако да је покренута емисија о заштити животиња и животне средине, а своју емисију једном седмично има и которски стрип клуб. У јутарњем програму увели смо преглед комплетне дневне штампе која се издаје у Црној Гори, а посебно бих истакао јединствену емисију сриједом увече Клуба навијача "Бештије" из Котора. На на-

шим таласима своје мјесто нашла је и стара добра народна музика, тако да смо дамо Радио Котор, поред информативних емисија, становницима Котора пружа богат и садржајан програм - рекао је Буздован.

Поред тога, у редовном програму Радио Котора емитују се и вјештице радио станице Дојче Веле на нашем језику.

Морам истаћи да сам незадовољан досадашњом информисаношћу о новом закону о медијима, јер још увијек нијесмо адекватно упознати са правилима које предвиђа нови закон. У складу са тиме, тренутно не знамо ни какав ће бити будући статус Радио Котора, јер Скупштина Општине Котор, као оснивач локалног радија, треба да донесе адекватну одлуку. Да ли ће статус Радио Котор убудуће бити јавни сервис или неки други облик организовања, још увијек не знамо. Тренутно програм Радио Котора креирају Програмски и Управни одбори и ми се прилагођавамо њиховим одлукама. Поред тога, суочени смо и са проблемима у квалитетном емитавању програма Радио Котора, због репетитора на Врмцу, који је оптерећен са много неадекватно прикључених телевизијских и радио антена. Због тога су чести испади појединих телевизијских и радио програма, уз податак да је репетитор са вриједном опремом и даље необезбјеђен - закључио је Буздован.

С. Милидраг

ИНФОРМАТИВНИ ЦЕНТАР БАР

ТРАНСФОРМАЦИЈА И НОВЕ ПРОСТОРИЈЕ

Документација о трансформацији ЈП "Информативни центар" Бар, је припремљена, чека се засијадање општинског парламента, слиједи поступак који предвиђају закон о медијима и радио дифузији, којима су предвиђене корјените промјене у организовању и раду локалних медија, каже Будимир Јоветић, директор Информативног центра Бар.

Овај корак условљава даљи ангажман, примјене и активности које трансформација собом носи. А ријеч је о коријеним промјенама, како у програмском тако у организационом и кадровском смислу. Специфичност ове информативне куће имаће и нешто другачији организациони оквир.

Најмање, данас уз радио дифузију, Радио Бар, овдје имају и писани медијски изражај Барске новине. Новим законима припадају им одвојене функције.

Законима о медијима и радио дифузији радијска кућа се трансформише у локални јавни радио дифузни сервис, који захтјева бројне промјене. Огледају се првенствено, у интервенцији коју је до сада имао оснивач - СО Бар. Функцију новом законском регултивом преузима Савјет, чији ће утицај бити и најкомпетентнији а чиниће га не политички афирмисани представници, него струковно афирмисани независни интелектуалци. Састав ће предложити у СО изабран предлажачки тим. Ми смо припремили Нацрт одлуке о трансформацији, усвајање слиједи на првој сједници СО након расправе општинских одборника, каже директор Јоветић.

Барске новине вишенеће бити дио радијске куће, и

предстоји им трансформација. Основна измјена је да по новом закону, држава не може бити оснивач, за разлику од електронских, гдје се појављују скупштине општина и републике. Дакле, приватник као власник је једина могућа опција. Трансформишу се по моделу Закона о приватизацији сличних предузећа.

Радио Бар, имаће мањи обим посла, и технолошки вишак?

Прописи, на жалост, по ријечима директора Јоветића, предвиђају и такву могућност. Значи 24 лична дохотка, некое и пензија а понеко ће вјероватно стићи и до бироа, што ћемо настојати да избјегну. - На срећу, ми имамо и повољнију опцију. Прво, гледаћемо да максимално сачувамо садашњи кадровски потенцијал, отварањем Другог канала Радио Бара, претежно комерцијалног, и телевизије, која је у плану. Уз простор за упознавање постојећих ту видим и могућност запошљавања нових радника - каже Јоветић.

И укупно финансирање имаће другачији изглед. Ослонац су уговори са оснивачем за области, које се посебно потенцирају, боље рећи за које финансијер има интерес - култура, спорт, наука образовање, информисање људи са оштећењем вида и слуха и другим деформитетима, информисање на језицима мањинских народа и

етничких група. Када је о финансирању ријеч упакпају се, мада скромна, допуна радијске касе 10% од радио и тв претплате на нивоу Републике, који припадају локалним радијским центрима.

Нова концепција коју ће трансформација локалних медија предвиђена Законом о медијима и Законом о радио дифузији донијети, јесте корак напријед и на фону је демократских рјешења увек усвојених на западу. Основна позиција је да медији буду истински сервис грађана, објективнији и правовременији, у сваком случају савременији од досадашњег. То указује и почетни поступак "премјештања" интервенције са СО на Савјет, који у складу са знањем, моралом, и демократским начелима води радијску кућу и бира руководни тим.

Како ће се у свему томе снаћи радио кућа у граду из којег је "крнула" прва радио телеграфска порука на Балкану, остаје да се види.

А уз нове законске регуле запослене у Радио Бару, очекује и коначно пресељење у нове просторе, прве њихове јер упркос двеценијском постојању барски Информативни центар до сада није имао свој простор. А, потом, видеће се. Овдје вјерују да ће трансформацијски процес тећи по професионалним и демократским критеријумима.

Н. Павловић

ИНФОРМАТИВНИ ЦЕНТАР БУДВА

ИДУ ДАЉЕ И ПОРЕД НЕДОУМИЦА

компетентних чланова.

- Што се новинско-издавачког дијела наше куће тиче, ту је ствар компликованија. Како ће изгледати приватизација Приморских новина? Ко ће имати интереса да купи ове локалне новине чија су тридесетогодишња традиција и вриједност неоспорно велике, али тираж и продаја мала? Да ли ће радници, у овој организационој јединици, остати без посла? Што је са опремом коју је за потребе новина набавио Информативни центар? - пита се директор Росандић.

Било, како било, Информативни центар иде даље и поред свих ових недоумица. Ускоро се усељава у нове просторије, рађене намјенски за информативну дјелатност. Једном донацијом, а нешто сопственим улагањем и уз велику помоћ оснивача, Информативни центар Будва, односно Радио-дифузни сервис како ће се ускоро звати, биће, за неколико мјесеца веома модеран центар, са новом најсавременијом опремом за ову дјелатност, који ће покривати велики дио локалног простора, и бити извор најразличитијих података, првенствено оних за потребе туристичке привреде.

- Планирамо да покренемо издавачку дјелатност, за што имамо добре услове и кадар, недостаје још једна "ситница" - тумачеће закона: Да ли се у приватизацији новинско-издавачке дјелатности приватизују новине, а издавачка дјелатност може да остане као саставни дио

предузећа Информативни центар? Мишљење правника је да може, па се надамо да ће тако и да буде - сматра директор Росандић.

Остварење планова у потпуности кочи недостатак још једне фреквенције. Ми немамо среће као Радио Бар, да можемо ускоро емитовати други програм Радио Будве. У Центру за радио-дифузију, у Подгорици, добили смо врло песимистичку информацију, да се ускоро не надамо додјели, односно куповини фреквенције, јер је истих веома мало слободних, а захтјева много. На напомену да је наш захтјев стар већ три године, а да се у међувремену отворило више приватних радио-станица, надлежни су реаговали слијегањем рамена. Изгледа да имамо веома другачији третман од приватних станица, а врло брзо ће доћи вријеме кад ћемо морати да се финансирамо из сопствених извора, по неком опет новом будућем закону, а то неће бити лако ако немамо развијен комерцијални програм, за што нам је потребна још једна фреквенција - каже директор Информативног центра Александра Росандић.

- Воље, кадра, опреме и простора имамо, предстоји још да се успешно ускладимо са законом и наставимо са радом који ће сигурно бити квалитетан и у складу са нашим амбициозним плановима. С проблемима које тренутно имамо, борићемо се у ходу.

В. М. С.

ЦЕНТАР ЗА ИНФОРМАТИВНУ ДЈЕЛАТНОСТ ТИВАТ

ВИШЕ СЛОБОДЕ - МАЊЕ ПАРА

Нови закони о медијима били су повод за разговор са Драганом Попадичем, директором и главним и одговорним уредником ЈП "Центар за информативну дјелатност" у склопу кога ради Радио Тиват.

■ Да ли је и Радио Тиват учествовао у изради нових закона?

- Активно смо учествовали у изради пакета нових медијских закона са својим примједбама везаним за Закон о медијима. Наша основна примједба била је да се и локалне радио станице организују као локални јавни сервиси што у првобитном документу није било планирано. Драго нам је да су у радној групи прихватили ту примједбу.

■ Хоће ли нова законска регулатива унијети промјене и у рад локалних радија?

- Нови медијски закони су велики искорак на-

пријед. Све зависи од њихове примјене јер су код нас пракса и нормативи скоро увијек у корак. Што се тиче Радио Тивта имам обичај да кажем да смо били јавни сервис свих ових година иако се то није тако звало. Јавни сервис мора прво бити у главног новинара и уредника па онда у закону. Радио Тиват је увијек био сервис грађана, а не руководиоца, политичара и партија без обзира како се звало и на којим положајима били. Закон је само озваничио оно што смо ми његовали у протеклих 20 година - информисање може бити само објективно, све остало је пропаганда. У том дијелу неће нам бити тешко да се прилагоди-

мо. ■ Једна од битнијих промјена везана је за начин финансирања медија. Колико ће те измјене утицати на буду-

ће функционисање Радио Тивта?

- Мораћемо много више да радимо на повећању сопствених прихода. Нови облик организовања и финансирања намеће и обавезу значајнијег повећања сопствених прихода, гдје смо такође направили одређене али недовоље искорак. На тржишту ће остати само најбољи, најјачи и најспособнији. Имамо малу професионалну екипу од 11 запослених, добре просторије, доста добру технику и много добре воље. Са овом екипом професионалаца гдје сви новинари имају завршен факултет и добру репутацију не бојимо се трансформација и нових изазова. Увијек смо водили рачуна о интересу грађана Тивта, а то је и суштина нових закона - проблем за све је економски осиромашена Црна Гора.

Ж. Комненовић

АКТУЕЛНОСТИ

**ПРЕДСЈЕДНИК УДРУЖЕЊА БОКЕЉА У БЕОГРАДУ
АМБАСАДОР У ПЕНЗИЈИ НЕДЈЕЉКО ЗОРИЋ О
ПРОБЛЕМУ ПРЕВЛАКЕ**

БЕЗБЈЕДОНОСНО И ЕГЗИСТЕНЦИЈАЛНО ПИТАЊЕ БОКЕЉА

Амбасадор бивше СФРЈ у пензији Недјељко Зорић, иначе председник Удружења Бокела у Београду, с пажњом прати све што се дуже од једне деценије дешава око Превлаке. И недавно привремено рјешење када су снаге УН напустиле тај простор. Недјељко Зорић помно прати, а још прије тог историјског потписа Свилановић - Пицула, амбасадор Зорић се писмом обратио свим посланицима Савезне скупштине из Боке Которске као и предједницима општине Херцег Нови, Котор, Тиват и Будва.

А ко је Недјељко Зорић? За себе каже - завичајац Боке, нестраначки грађанин Херцег Новог, првоборац, бивши заточеник фашистичких логора Мамула и Превлака у току Другог свјетског рата, аутор више књига из наше прошлости, из историје коју је својим патриотизмом и сам, дјелимично, писао узбуђено кличе:

- Ово је историјски моменат у којем се одлучује о судбини Боке и Бокела! Не дозволите да наши потомци постану странци на својим праједовским огњиштима!

Подсјећајући у овом разговору на Декларацију Ћосић - Туђман која се односи на безбједност Боке Которске и Дубровника. Зорић истиче да се повлачењем ЈНА са Превлаке остварила безбједност Дубровника а, остало је да се утврди безбједност Боке Которске. А, кључни сегмент безбједности Боке јесте статус полуострва Превлака, рта Оштро и морског простора којег захватају.

- Сматрам да је питање разграничења на подручју Превлаке, за Боку Которску далеко ширег значаја од онога како се третирало у преговорима и евентуалним уступањем тог дијела копна Хрватској, у чијем посједу оно никада није било, створио преседан са несагледивим посљедицама. Неки наши челници, као разлог за препуштање Превлаке и рта Оштро Хрватској наводе потребу да тиме покажемо да СРЈ, односно Црна Гора, немају никаквих претензија према Хрватској, да се отварањем граница губи значај граница, државне територије и слично. То је, у ствари, замјена теза јер правилно рјешење разграничења у предјелу Превлаке не може бити смећа отварању граница, слободном промету робе и људи, интегрисању у Европу. Напротив! А што се претензија на туђе територије тиче, то питање би се могло поставити супротној страни у вези њених дугогодишњих претензија према Боки Которској - истиче Зорић. И у интегрисаној Европи, државна територија је неприкосновена. Од колике важности је за већ интегрисане земље Европе статус њихове државне територије најбоље свједочи недавни сукоб Шпаније и Марока око оног малог острвца, хридице, свега 200 метара удаљеног од мароканске обале које је још у колонијалном посједу Шпаније, а на које су се били искрцали Мароканци. И још нешто, према писању италијанске штампе, припадници њених војних снага су, недавно, поболи своју државну заставу на вулкански гребен, у подморју, на релацији Сицилија - Тунис, за којег се претпоставља да би се ерупцијом могао издићи изнад површине мора и то, упркос чињеници да на исто претендују и неке друге европске државе!

Питао смо искусног дипломату шта он подразумева као "прелазно" рјешење или "привремено" рјешење?

- Питам се да ли се ради о заваривању јавности када се говори и пише о изградњи "туристичког насеља" пошто многи стручњаци сматрају да на полуострву Превлака и рту Оштро нема услова за живот становништва! Уосталом, полуострво никада није било насељено а експерти Хрватске већ годинама пласирају "аргументацију" којом информичу и поједине међународне интитуције увјеравајући их да је тај камени језичак копна одувик био њихов, хрватски, чиме се, наравно, прејудуцира правилно рјешење Превлаке и рта Оштро - истиче Зорић.

Упозоравајући на писање појединих листова у Хрватској, при томе апострофирајући "Глобус" од октобра прошле године, Недјељко Зорић подсјећа на Конвенцију о праву мора по којој обална држава, без обзира на дужину обале, има суверено право да истражује и искористи природна богатства, да подиже и употребљава вјештачка острва и инсталације, истражује и штити море, користи и контролише ваздушни простор. Дакле, јасно је какве би посљедице произашле по становништво Боке, затим Бококоторски залив у случају да полуострво Превлака и рт Оштро припадну некој другој држави, конкретно Хрватској! Не смије се заборавити да поред географског постоји и правни појам залива у међународном праву чије клаузуле, изгледа, нису довољно изучене, нити у преговорима кориштене. А, подсјећа Недјељко Зорић, Превлака и рт Оштро су вјековима под владавином држава које су посједовале Боку. Због тога би било бесмислено да западна обала, на улазу у Бококоторски залив може пропасти некој другој држави.

Како Недјељко Зорић види суживот у Боки ако Превлака буде територија друге државе?

- Плашим се посљедица које не би ишле у прилог добросудједској сарадњи са нама блиском Дубровачком регијом за коју смо ми Бокелји заинтересовани. Али, понављам, једностраним заузимањем Превлаке створио би се преседан са несагледивим посљедицама. Зато, сматрам да ни једна страна не треба да упућује војне или полицијске снаге на Превлаку до доношења коначног рјешења. Јер, у противном друга преговарачка страна би то тзв. Прелазно рјешење могла искористити као "faits accomplis" са свим посљедицама које би евентуално, из тога, проистекле! Дакле, упозоравам наше изабране представнике да разграничење СРЈ и Хрватске у предјелу Превлаке није ничије приватно, а још мање страначко - већ прије свега државно, геостратешко, безбједоносно а, за становништво Боке Которске још и егзистенцијално питање првог реда - истакао је амбасадор у пензији Недјељко Зорић председник Удружења Бокела у Београду.

Питање Превлаке, још ће, сигурно, привлачити пажњу политичара и дипломата, али највише грађана упућених на то подручје који свакако, послје свега, желе миран и сигуран живот.

Д. Давидовић

ЕКОЛОГИЈА

У ИНСТИТУТУ ЗА БИОЛОГИЈУ МОРА У КОТОРУ СВЕ ВИШЕ ПРОЈЕКТА У ФУНКЦИЈИ ПРОИЗВОДЊЕ ЗДРАВЕ ХРАНЕ

ЗДРАВЉЕ ИЗ МОРА

Институт за биологију мора у Котору основан је далеке 1961. године и у том периоду стекао је пуну афирмацију на домаћој, али и међународној научној сцени, а многи угледни стручњаци, заједно са сарадницима из которске установе били су укључени у важним пројектима. Долазили су до Котора и академици, нобеловци, али је и та установа, дијелећи судбину друштва кроз које смо прошли, имала већих и мањих застоја у развоју. Ипак, у круговима научне јавности, на многим меридијанима, зна се за Институт из Котора који данас ради као од јединица Универзитета Црне Горе на чијем је челу већ дуго година др Сретен Мандић.

- У минуле четири деценије, Институт се афирмисао, моји претходници, од првог директора академика др Владимира Лепетића, и бројни сарадници дали су допринос, а значајни радови и научни прилози остали су записани у нашем часопису "Студиа marina". Па, ипак, у циљу очувања многих детаља и значајних догађаја за прошлост ове установе у припреми је из рада монографије која ће објединити најважније што се дешавало у Институту, а биће коначно сребрен списак сарадника и научних радника који су овдје радили и дали допринос тако високом рангирању ове установе - истиче др Сретен Мандић.

Осим рада у лабораторијама и кабинетима Института у Котору, током више од четири деценије истраживачи су "преорали" нашу обалу, посебно море, а и даље су у току значајни пројекти на развоју аква културе у приобаљу Црне Горе. У

оквиру Института основан је Развојни центар и у сарадњи са сличним установама из више земаља у току су или се припремају пројекти који ће омогућити више здраве хране из мора и већу понуду. А, не треба заборавити, да иако наша држава има море, риба и морски плодови недовољно су заступљени на нашим трпезама. Здрава храна из мора, то је и потреба савременог човјека, а већа производња омогућиће и приступачнију цијену, како би била чешће на јеловнику нашег грађанина.

Пионирски пројекат о узгоју калифорниске пастрмке у морској води дао је позитивне резултате, и сада је један циклус у току, када се млад из рибака, у околини Никшића, пресели у кавез испред Института у Котору и за неколико мјесеци досегне тежину од 500 - 800 грама а већ има заинтересованих инвеститора који би тај научни пројекат примјенили у праксу и производили пастрмку за тржиште.

- Прошле године били смо гости једног института у Кини гдје смо упознати са методом гајења гамбора. Идеална позиција била би на терену некадашње солане, код Тивта, што су потврдили и колеге из Кине када су посјетили нашу установу. Осим тога, са колегама из Норвешке радимо на најважнијем пројекту - гајења лососа у кавезима у заливу Боке Которске, али и на отвореном мору. Наиме, оплођена икра из Норвешке стићи ће до рибака у Никшићу, затим ће, када досегне дужину 10 - 12 сантиметара, бити пресељена у море, у кавез, и ту очекујемо коначан исход тог експе-

римента. Стручњаци из Норвешке вјерују у велике могућности тог пројекта, а са колегама из Италије обавили смо снимање стања плаве рибе на нашем мору и у том правцу припремамо заједничке послове. Исто тако, са удружењем за марикултуру из Трета успоставили смо добру сарадњу на узгоју шкољки дагњи, популарних мушуља и за те послове има доста заинтересованих наших грађана. Најзад, из Јапана, је стигла понуда да радимо на пројекту узгоја туновине и тај пројекат ћемо најозбиљније анализирати - наводи др Сретен Мандић најзначајније послове које је Институт започео или ће, ускоро, да крене у развојне пројекте.

Уз стари искусни кадар, са десетак доктора наука који су годинама "носили" которску установу, последњих година запослено је више младих стручњака који се припремају за магистарске радове. Често су у прилици да буду гости у сличним установама широм свијета, те да научно преносе у Котору.

Тако је Институт за биологију мора из Котора, посебно пројектима који се баве марикултуром и стварањем услова за производњу рибе и шкољки на локацијама чије су природне карактеристике погодне, на најбољем путу да учини крупан допринос на важном задатку сваке друштвене заједнице, сваке државе, да унаприједи производњу, и то, здраве хране.

Ограничена средства, која су реалност друштва у којем дјелују, стручњаци из Котора покушавају да премосте повезивањем са стра-

ним партнерима, повременом помоћи Министарства пољопривреде за одређене пројекте, као и истраживањима по задатку, као што је случај са сталном контролом квалитета морске воде на плажама од Игала до Бојане, по наручби Јавног предузећа за управљање морским добром Црне Горе.

Осим тога, већина научних сарадника реномиране установе из Котора лично је ангажована и у високошколским установама, врло су активни на симпозијумима и конгресима широм свијета, гдје су у прилици да представе своје радове и научно истраживачки рад, а тиме и потврде жељу да се води на стручан начин брига о мору, као изузетном ресурсу сваке државе.

- Моје колеге и ја имали смо прилике да учествујемо на више угледних скупова по свијету и са задовољством представимо резултате наших истраживања. Осим тога, годинама већ студенти биологије више универзитета долазе на вјежбе у наш Институт а, исто тако, и свјетски колеги организују љетњи камп у нашем Институту. Дакле, рад са подмлатком будућим стручњацима из ове области, је још један значајан допринос наше установе - наглашава др Сретен Мандић, који је изабран за професора на Универзитету Црне Горе, као и на Београдском универзитету.

Институт за биологију мора, у петог деценији континуираног рада, израстао је у установу по којој се Котор и Бока Которска познају и мјесто гдје се радо сусрећу експерти из цијелог свијета.

Д. Давидовић

ЛИЦЕ И НАЛИЧЈЕ

УСТА ПУНА ЕКОЛОГИЈЕ - ПЛАЖЕ ПУНЕ СМЕЋА -

Шта је то суштина човјековог наслеђа и односа према природи не можемо а да се не упитамо сваки пут кад прођемо поред нијемих споменика модерног начина живљења. Ламентирање над човјековом околином и угроженој животности није ништа мање постало дегутантно него еколошке изјаве оних који природу не схватају као простор за живот већ простор за експлоатацију.

Није то само однос човјека према природи него и однос човјека према себи самом, према својој садашњости и будућности. Није узалуд Шопенхауер говорио о узајамном пројидрању живих бића у бескрајном кругу патњи, није узалуд индијански поглавица писао америчком председнику Абрахаму Линколну о "гвозденим коњима који у ватри и диму гутају пашњаке". Није

ни чудо што се они малобројни који ових зимских дана прошетају поред мора чудом чуде и згражавају шта све таласи избацују на обалу "еколошке државе". Љубитељ великог плаветнила Станко Берберовић прошетао је ових дана до увале Траште, плаже хотелског комплекса "Плави хоризонт" и оком објектива забиљежио фото причу која је невјероватно свједочанство о нашем од-

носу према мору и природи. Не можемо а да се не упитамо да ли је пластика, најлонске кесе и ПВЦ отпад допринос савременог човјека бољем живљењу или је то само нуспродукт живота који одбацујемо као змија кожу. Какве ли су друге плаже и увале до којих се толико често не долази? А свима су нам пуна уста екологије...

Ж. Комненовић

ЕКОЛОГИЈА

КОТОРСКО УДРУЖЕЊЕ ЗА ЗАШТИТУ ЧИВОТИЊА И ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ ФОРМИРАЛО ЕКО-ПАТРОЛУ „ЈОЦА“

РЕГИСТРОВАТИ НЕГАТИВНОСТИ КОЈЕ НАРУШАВАЈУ ЕКОЛОШКУ РАВНОТЕЖУ

У циљу заштите уникатног подручја Бококоторског залива, као значајног природног ресурса, како за риболов и привреду, тако и за туризам, которско Удружење за заштиту животиња и животне средине формирало је почетком новембра Еко-патролу „Јоца“.

Еко-патролу „Јоца“ сачињавају Давор Почанић, Свето Јефтић, Андрија Складани и Неврес Ђерић. Еко-патрола обавља надгледање, снимање и сликање свих негативних појава у Бококоторском заливу, од Луштице до Њивица, са могућношћу дјеловања и на ширем подручју. Сврха постојања Еко-патроле састоји се у регистровању свих негативности које нарушавају природне ресурсе, еколошку равнотежу и биодиверзитет у нашем дијелу Јадранског мора. Предвиђено је да овај пројекат траје шест мјесеци, од 1. новембра 2002. године до 1. маја 2003. године. Пројекат је веома значајан, јер до сада није спроведен овакав вид заштите животне средине, односно морског подручја Јужног Јадрана. Иако је пројекат одобрен, за његову реализацију потребно је обезбједити одговарајућа новчана средства, тако да ћемо се за помоћ обратити которском „Југопетролу“, Јавном предузећу за управљање морским добром Црне Горе, лукама Котор и Рисан, као и „Јадранском бродоградилшту“ из Бијеле - казао је председник которског Удружења за заштиту животиња и животне средине Неврес Ђерић.

Иако постоји Закон о морском рибарству из 1992. године, евидентни су многи проблеми, сматра Ђерић, као што су коришћење недозвољених средстава за риболов, изливање нафтних деривата у море, одлагање чврстог отпада на ди-

ЕКОЛОШКА СИТУАЦИЈА У УЛЦИЊУ СВЕ ОЗБИЉНИЈА

АПЕЛ ЗА СПАС ПОРТ МИЛЕНЕ

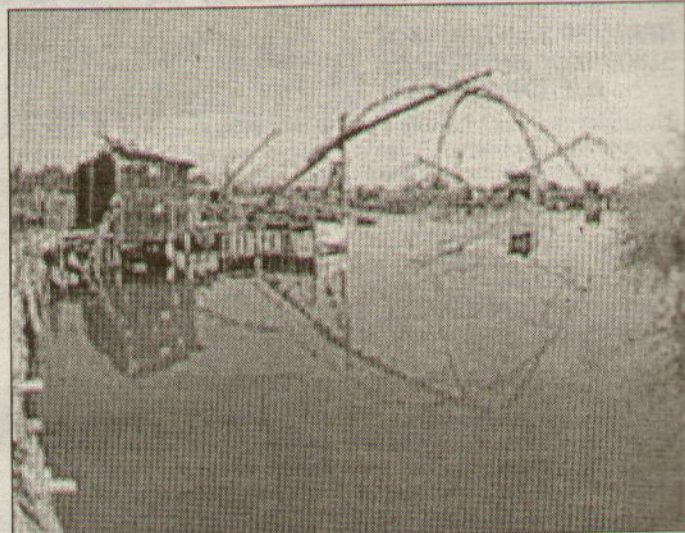
Град Улцињ са околином, са свједочанствима цивилизација и разноврсности култура, обиљем пространих пјешчаних плажа, Адом на Бојани, остацима старог града, са морем, Шаским језером и стаништима птица, маслињацима и пољопривредним залеђем - представља огромну природно-културну вриједност и развојни потенцијал Црне Горе. То богатство се данас не користи а његове изузетне вриједности су у великој опасности - казао је недавно Бранко Луковац на конференцији за новинаре у Подгорици, коју су Зелени Црне Горе уприличили да би упозорили на опасност која пријети Улцињу због штете коју наносе људи - житељи тог краја. И не само они, додао је Луковац, већ и небрига власти, локалне и републичке, које су недопустиво дуго неосјетљиве према штеточинама и инертне, чак и глупе на валаје невладиних организација које упозоравају на размјере еколошке несреће и могуће теже последице по околину и здравље људи.

Зелени су, због наведене ситуације недавно у овом граду одржали прву редовну сједницу управног одбора ван Подгорице. Тада су одлучили да преузму пројекат ревитализације Порт Милене. Та је лагуна некада вожила за најбогатије мрешисте рибе на Медитерану, служила је и као уточиште мањим бродовима а позната је и по чувеним калимерима. Данас се у тај залив сливају градске фекалне воде и остаци моторних уља из аутосервиса лоцираних дуж потока Братица. Дно је постало превисше плитко и муљевито а рибе, које још увјек залутају у

тим водама, често плутају ошамућене или убијене од велике количине фекалија, других хемијских супстанци или пак саламуре из оближње Солане, што солари наравно никада нијесу признали.

Преузимање активности око реализовања комплексног пројекта, који ће се сигурно радити у више фаза подразумева - објаснио је Бранко Луковац, председник Савјета Зелених припрему идејног пројекта и сазивање конференције потенцијалних донатора из Црне Горе и иностранства ради обезбјеђења средстава. - Пројекат спајања вода Порт Милене и ријеке Бојане копањем канала одавно су заједнички урадили Еколошко друштво Калимера и Јавно предузеће за управљање морским добром. Првобитни пројекат је претрпио и једну ревизију а најављују се и додатне измјене јер локална самоуправа није у стању да изузме потребно земљиште и власницима плати адекватну надокнаду.

Зелени су еколошку проблематику Улциња већ предочили Министарству за пољопривреду. Састанку код министра Симовића, присуствовао је и председник општине Улцињ Фуад Нимани са сарадницима. Након тог

сусрета је изјавио да је договорено формирање мјешовите комисије коју би чинили представници министарства урбанизма и туризма, Зелених и локалне самоуправе. Комисија је добила задатак да уради елаборат о еколошкој ситуацији општине Улцињ при чему би се посебно третирали локалитети: Порт Милена, поток Братица и колектори на Малој и Великој плажи. Елаборат ће бити достављен министарству пољопривреде које ће га прослједити Влади. Нимани је додао да је до

почетка туристичке сезоне договорено да се обаве ситни послови: чишћење Братице, оспособљавање колектора и продубљивање односно чишћење Порт Милене од мошта до ушћа у море. Фуад Нимани очекује резултате послје састанка у Министарству пољопривреде гдје се, како је оцијенио, први пут на тако високом нивоу разговарало о проблемима у Улцињу. Истиче да су они велики и сматра да би Влада, уз помоћ донатора, морала њима да се озбиљније позабави јер локална самоуправа нема ни моћи ни средстава за такве подухвате. Он такође мисли да је Улцињ одавно неоправдано запостављен и да је такав однос посебно изражен посљедњих дванаест година. Реализација важног пројекта за општину али и за Републику била би добар знак да се ова средина почине позитивније третира.

Сузана Мујић

ПРВО МИ ПА...

Развојни потенцијали Улциња јесу велики, али је укупно стање забрињавајуће. Угрожена је Ада, ријека Бојана, Велика плажа и деградација простора је неопходно што прије зауставити. Тек када исполнимо наш озбиљан однос и ангажман, можемо очекивати подршку међународних организација и донатора. Тада можемо тражити и од сусједне Албаније да се придружи заштити вода ријеке Бојане и Скадарског језера како би се сви ови природни драгући учинили доступни знатижељнима и туристичкој привреди.

СУСРЕТИ

Како се заштитити од пива? Не као напитка без којег није ни једна кафана, ресторан, ријетко и наше куће, већ од нус-производа који настају приликом производње овог пића.

Овим питањем бавио се инжењер Никола Ненезић из Будве, који је управо магистрирао на нишком универзитету. На занимљиву тему „Рјешења за остваривање еколошке технологије у производњи пива“. Комисија пред којом је бранио свој рад, на чијем је челу био угледни професор Београдског универзитета др Јосип Барас, оцијенила га је као допринос заштити животне средине, актуелној теми о којој се много више вербално разглаба, него што се практично на томе ради.

- Мало је познато да су нус-производи у прављењу пива велики загађивачи животне средине и то у сва три агрегатна стања - каже Ненезић, који је за-

послен у никшићкој пивари „Требјеса“. - Димни гасови загађују атмосферу, а чврсте материје и отпадне воде преко бунара у које се одлажу и канализационих система преко којих доспијевају у ријеке, земљу и воду. Отпадне материје органског поријекла обично дуго трају у природи, троше кисеоник и тако угрожавају животну средину.

У свом обимном раду Ненезић је предложио рјешења која омогућавају смањење загађивања у мјестима гдје се налазе пиваре и до 30 процената. Он је предвидио више начина за то, али најважнији је комбиновани систем. Он подразумева пречишћавање отпадних вода, али и отпадних производа, тако да се од чврстог отпада добијају полупроизводи који ће се даље користити у индустрији.

- Вјерујем да ће мој рад прихватити наше пиваре, јер он омогућава чистији

НИКОЛИНА „ПИВСКА“ ЗАШТИТА

За чистији ваздух и простор око пивара: Никола Ненезић

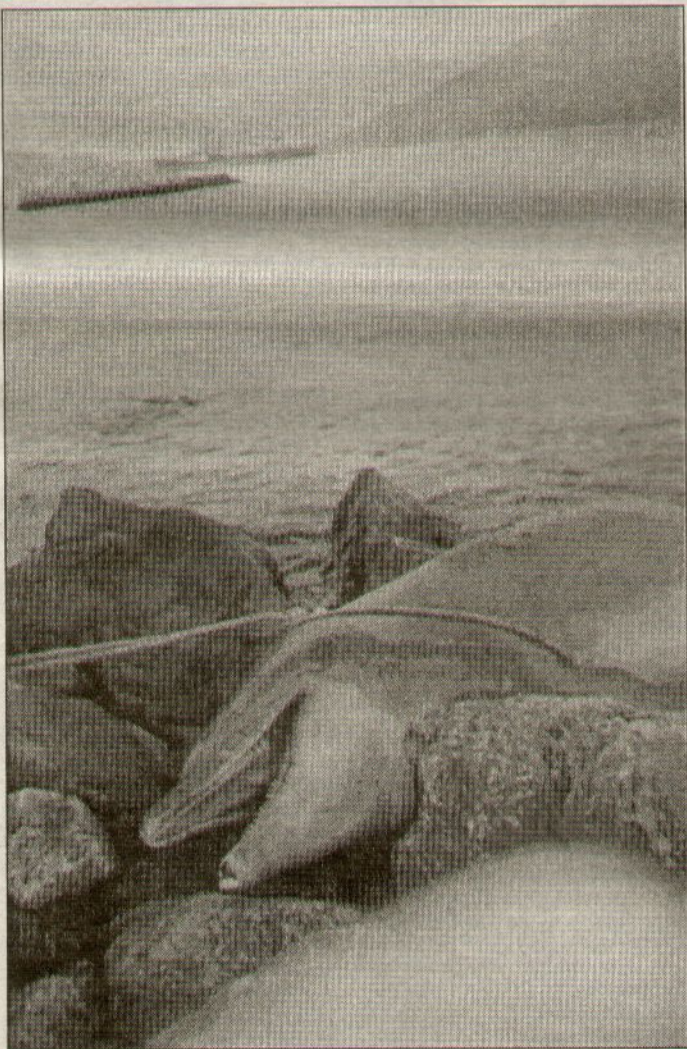
ваздух око њих, такође и простор на ширем подручју у којима се налазе. Наравно, за реализацију пројекта потребна су средства, али ће се улагања исплатити. Уколико нам је пак стало до здраве средине. Коначно, Црна Гора је себе прогласила еколошким државом и у обавези је да учини многе напоре да се очува здрава средина. То је и један од предуслова за стране инвеститоре које очекујемо, како у Црној Гори, тако и у Србији - објашњава Ненезић.

Наш саговорник се већ дуже вријеме бави екологијом и проблемима веза-

ним за ову област. Каже да ради на рјешењима за очување средине и када су у питању друге фабрике прехрамбене индустрије, које су прилично велике загађивачи.

- Овим путем желим да захвалим општини Будва која ми је помогла код израде магистарског рада, такође и пиварама у Црној Гори и Србији, које сам обилазио и наишао на сву потребну помоћ за прикупљање грађе која ми је била потребна. Надам се да ће практична примјена рјешења која сам понудио вратити бар дио тог дуга - казао је Никола Ненезић.

С. Ш. Г.

Убијени делфин у „Мељинама“

вљим депонијама уз обалу и у самом мору, одлагање и бацање смећа са бродова у лукама и ван лука, испуштање отпадних вода са бродова у море, искрцај и замјена баластне воде са бродова.

- Овим радњама нарушава се живот у мору. Уништава се флора и фауна, ремети ланац исхране као природан чин развоја и одрживости у морској средини. Не угрожавају се само флора и фауна, већ и сви искрени корисници мора, као што су спорски рониоци и туристи. Нажалост, законске мјере се не спроводе, инспекцијске службе не обављају своју дужност у циљу заштите и спречавања поменутих инцидентних ситуација. Наш досадашњи рад и пројекти „Убиство пријатеља“, „Стоп динамиту“, које су финансирали наши пријатељи, као и пројекат „Стоп кривојери“, који реализујемо у сарадњи са которским Еко центром „Делфин“, а који финансира УНДП (Програм за развој Уједињених нација), такође су усмјерени на спречавање кривојери. Циљеви овог пројекта су подизање свијести грађана о заштити мора и живота у њему, заштита свих вриједности за egzистенцију, туризам, риболов и спорт, затим иницирање надлежних служби да обављају дужности везане за заштиту мора, као и иницирање надлежних тржишних инспекција да контролишу мјеста гдје се незаконито продаје риба мала и риба убијена експлозивним направама - рекао је Ђерић.

Он је нагласио да су сарадњу у реализацији пројекта Еко-патрола „Јоца“ писмено потврдили которски Институт за биологију мора, републички Завод за заштиту природе, Министарство унутрашњих послова Републике Црне Горе, као и Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде. Одговорне особе за реализацију овог пројекта су Неврес Ђерић и савјетник министра пољопривреде, шумарства и водопривреде Спасо Поповић.

Синиша Милидраг

ЕКОЛОГИЈА

ЕКОЛОШКА ИНИЦИЈАТИВА

УПРАВЉАЊЕ ОТПАДОМ ЗА РЕГИЈУ БОКЕ КОТОРСКЕ

ПРИМЈЕР ЗАЈЕДНИЧКОГ
БОКЕШКОГ ИНТЕРЕСА И
ДЈЕЛОВАЊА

Иницијатива за израду и спровођење Пројекта „Управљање отпадом за регију Боке Которске“ представља допринос тежњи да се и овим нашим просторима стратешки и тактички зрело - промишљено управља, да очување природе и цијелокупног наслеђа, високи стандарди и одрживи, трајни развој - РАЗВОЈ С ДУШОМ буде одредница понашања и живљења.

Пројекат је од интереса за шире подручје и један је од основа за израду планова и пројеката одрживог развоја, а тиме и еколошких и економских (еко+еко=Еко) планова и пројеката, као што су Еко-село, Еко-град, Еко-област / регија / држава, Еко-туризам, Еко-пољопривреда...

У основи Пројекта је Систем управљања квалитетом, заштитом животне средине, заштитом на раду... (примјена ИСО стандарда серија: 9000, 14000, 18000...) у процесу сакупљања, сортирања, транспорта, рециклаже, био-третмана и одлагања отпада.

Овдје је дат осврт на третман комуналног чврстог отпада и отпадних вода, као сегмент управљања отпадом у регији Боке Которске. Начин третирања опасног, индустријског, грађевинског, инертног односно крупног отпада дат је у виду препоруке. Пројекат је везан за претпостављена (жељена) техничко-технолошка рјешења третмана отпада усклађена са захтјевима и праксом Европске Уније.

ПОДРУЧЈЕ ОБУХВАТА И
САДАШЊЕ СТАЊЕ

Подручје обухвата је регија Боке Которске (општине Будва, Котор, Тиват и Херцег Нови) јединствена по својим географским, природним, привредним, развојним, културним и историјским карактеристикама. Процјена броја становника је око 100.000, у њеном периоду, са туристима, просјечно око 150.000 (у „шипцелима“ око 200.000). Концентрација становништва, повремених и привремених посјетилаца, привредних, управних и друштвених капацитета је на или у близини морске обале, што представља велики еколошки и развојни проблем.

Третман отпада у регији је на веома ниском нивоу. Постоје канализациони системи са испустом у залив и отворено море без прераде, углавном за градове и већа мјеста. Гдје нема канализације у употреби су септичке јаме, често непрописно урађене. Свака општина има своју депонију, тачније сметлиште, свакојакот чврстог отпада. Управљање, а тиме и контрола, овим одлагалиштима скоро да и не постоји. Са великог дијела сеоског подручја чврсти отпад се не одвози већ одлаже и спаљује у непосредној околини. Свуда никуда дивља сметлишта грађевинског и другог отпада. Третман и контрола опасног отпада практично не постоји. Због непоштовања прописа о избору локација за санитарне депоније, непоштовања хигијенско-санитарних услова и поступака, угрожавања здравља, еколошких и економских штета, становништво је веома узнемирено, организује се, протестује и забрањује одлагање отпада.

У свим општинама постоје, недовољно организована, опремљена и мотивисана (финансирана) јавна комунална предузећа, којима је дато у надлежност сакупљање, одвожење и депоновање чврстог комуналног отпада, као и јавна предузећа за управљање водоводима питке воде и канализацијама отпадних вода

Регија је у подручју дјеловања Јавног предузећа „Приморско приморје“ Будва, у чијој је надлежности (регионални) третман отпада и снабдијевање водом. У оквиру управљања отпадом значајно ангажовање овог ЈП је пројекат санације и изградње привремене санитарне депоније „Ловања“ за општине Будва, Котор и Тиват, која се налази на граници општина Котор и Тиват, између тунела „Врмац“ и аеродрома „Тиват“, потпомогнуте бесповратним средствима Свјетске банке.

Регија је у подручју дјеловања Јавног предузећа за управљање морским добром Црне Горе, надлежног за управљање (и заштиту) приобалним појасом. У току је израда Просторног плана морског добра Црне Горе.

ЗАХТЈЕВ ОКОЛИНЕ
И ЗАИНТЕРЕСОВАНИХ

Захтјев околине и заинтересованих укључује право природе (околине) и обавезе и право заинтересованих физичких и правних лица, односно грађана и организација. Захтјев подразумева право на здраву животну средину, на благовремено, тачно и потпуно обавјештавање о њеном стању, на учествовање јавности у доношењу одлука и правну заштиту (писту правосуђу) у вези са животном средином.

Захтјевом се, у смислу управљања отпадом, тражи:

- Да се обезбједи потпуна јавност информација у вези отпада, омогући и потпомогне (несметано) учешће грађана и приступ правосуђу;

- Да се израде регионални и локални еколошки акциони планови, који укључују катастар загађивача (организација и локација);

- Да се не дозволи планирање, пројектовање и изградња привредних и других објеката, односно активности које би проузроковале загађење вода, тла и ваздуха и повећале опасности по здравље људи, те изазвале еколошке и економске штете регије;

- Да се законским и другим, превасходно економским, олакшицама стимулише правилно поступање са отпадом (смањење, поновна употреба, селекција, рециклажа) и увођење високих стандарда заштите околине;

- Да се уведу еколошка рента и принцип „загађивач плаћа“;

- Да се забрани, односно строго казни одлагање отпада, осим на прописом предвиђено мјесто;

- Да се надокнаде еколошке и економске штете од досадашњег одлагања отпада;

- Да се постојеће комуналне депоније (сметлишта) и „дивље“ депоније свакојакот отпада на овом подручју очисте, терен санира и заувјек откlope

ни опасност по здравље људи и избјегну још веће еколошке и економске штете подручја.

Захтјевом се, у смислу овог пројекта, посебно истиче:

- Да се одустане од рјешавања проблема чврстог комуналног отпада изградњом „санитарних“ депонија, јер овакве депоније више нису добро (дугорочно) рјешење за отпад, посебно у Приморју, како због оскудности простора тако и због (одрживог) развоја подручја, које добија сваким даном све већу вриједност и значај;

- Да се приступи пројектовању и изградњи савремених канализационих система комуналних отпадних вода, којим би се спријечило неконтролисано изливање у море;

- Да се третирање отпада (чврстог и отпадних вода) ријешају увођењем најсавременијих технологија (сакупљање, сортирање, транспорт, рециклажа, био-прерада, одлагање), а на основу помоћи и повољних пословних аранжмана, које нуди развијени свијет.

ПРЕДЛОЗИ И ОЧЕКИВАЊА

На нивоу Боке Которске, у складу са регионалним приступом и у оквиру активности на рјешавању питања управљања отпадом и водоснабдијевања, пожељно је, односно очекује се:

- Доношење Декларације бокешких општина о заједничком рјешавању проблема отпада и водоснабдијевања, коју ће усвојити скупштине општина Будва, Котор, Тиват и Херцег Нови;

- Формирање Бокешке комисије за управљање отпадом и водоснабдијевање, састављена од представника општинских управа, институција, еколошких друштава, заинтересованих предузећа, експерата и појединаца;

- Израда Плана и Пројекта заштите животне средине регије Боке Которске, у оквиру Стратегије очувања наслеђа и одрживог развоја Боке Которске;

- Приступање активностима који ће резултирати изградњом Бокешког центра (постројења) за прераду чврстог комуналног отпада и отпадних вода и производњу (питке и техничке) воде;

- Израда Информације о свјетским и европским прописима у вези управљања отпадом и водоснабдијевања;

- Израда Информације о савременим технологијама у прикупљању, селекцији, транспорту и третирању отпада у фабрикама за рециклажу чврстог комуналног отпада, прераду отпадних вода и производњу питке и техничке воде, као и инвеститорима, заинтересованих за њихово пројектовање, финансирање, изградњу, управљање, експлоатацију и одржавање;

- Израда Информације о активностима и документације у вези (израде и реализације) Пројекта санитарне депоније за општине Котор, Тиват и Будва, те Информације о садашњем третирању односно намјери третирања отпадних вода, опасног и грађевинског отпада.

У овом послу, осим учешћа општинских управа, страних и домаћих институција, еколошких друштава, заинтересованих предузећа, експерата и појединаца, неопходно је учешће ЈП „Приморско приморје“, ЈП за управљање морским добром Црне Горе, и надлежних министарства и републичких институција.

ПРЕТПОСТАВКЕ И
ПРЕДЛОЗИ ПРОЈЕКТА

Овим Пројектом претпоставља се (и предлаже) изградња Бокешког центра (постројења) за прераду чврстог комуналног отпада и отпадних вода и производњу питке и техничке воде.

Најповољније лоцирање овог Центра је у географском средишту Боке Которске, у близини (чворишта) садашњих и будућих колектора отпадних вода са подручја општина Котор, Тиват, Будва и Херцег Нови, на локалитету фабрике опекарских производа „Рачица“ Тиват.

Овим Пројектом се не обухвата производња воде, већ се за постројења за производњу воде предлаже (резервише) простор на истом локалитету.

Образложење предложеног рјешења:

- Строги прописи и обавезе заштите здравља и околине, те одрживи развој (посебно туристички) не дозвољавају одлагање, испуштање у воду и ваздух непрерађеног отпада, већ захтијевају његову високу прераду;

- На територији Боке Которске, због насељености, драгоцјености (приобалног) појаса, карактеристика рељефа и тла, протеста становништва, практично, не постоје локације за санитарне депоније (непрерађеног) чврстог отпада;

- На територији Боке Которске, тешко да се може наћи повољнија локација за смијештање постројења за прераду отпадних вода од предложене, обзиром да таква постројења није могуће лоцирати у близини ниједног бокешког града;

- Предложени локалитет налази се изван насеља, има потребну величину простора, има најповољнију удаљеност од градова и насеља, обзиром на дужину транспорта чврстог отпада и, нарочито, отпадних вода, има непосредан приступ саобраћајницама и колекторима, као и малу надморску висину, што је битно за третман отпадних вода и производњу питке и техничке воде;

- Постројења би била на једном мјесту имала би заједничке дјелове (једна организација, приступ инфраструктури, дигестори, генератори за производњу електричне енергије итд). Ово је посебно значајно због економичности, рентабилности пословања, чија је битна одредница (критична) количина отпада који се прерађује, односно број становника и других корисника услуга, као и због утицаја на цијену услуга, посебно коју плаћа становништво;

- Врло је битна близина електроенергетских постројења и преносника ради предаје електричне енергије, као и близина корисника топлоте које производе поменуте фабрике;

- Заједничка локација значи и фазни приступ у планирању, пројектовању, изградњи и проширењу постројења, посебно због фазне изградње канализационог система читаве регије, нарочито канализационог прстена у заливу Боке. Претпоставка је да ће се, осим постојећег колектора Котор-Траште и канализационог система Котор (Плагенти-Котор-Шкаљари), прво изградити (проширити) канализациони систем Лепетани-Тиват-Брдишта и спојити се са колектором Котор-Траште. У којој општини се, у сљедећој фази, очекује проширење канализационог система према Прчању и Доброти. У будванској општини се очекује изградња (проширење) канализационог система Бечићи-Будва-Јаз и спајање са колектором Котор-Траште преко Грбља. У херцег-новској општини се очекује изградња (проширење) канализационог система Игало-Херцег Нови-Каменари и спајање са колектором Котор-Траште преко Тивта (прелаз „Вериге“) или преко Луштице и Кртола (прелаз „Кумбор“), као повољније рјешење.

- Будванска и Херцег-новска ривијера, практично, немају просторних могућности за лоцирање уређаја за пречишћавање отпадних вода;

- У близини тих постројења била би акумулација воде (од прераде отпадних вода и свјеже воде притока). Постојеће, девастирано, претежно флишно, односно глиновито, земљиште (дио Солила) би се санирало и уредило, у оквиру плана (и напора) да се шири простор Солила сачува као станиште птица. Неопходно би било да Центар (предузеће) за прераду отпада буде главни носилац заштите овог подручја;

- За дио отпада који се не може рециклирати (остатак рециклаже, инертни, крупни и опасан отпад) неопходан је посебан третман и једно постројење и одлагалиште за читаву Црну Гору, најподесније у искоришћеном рудокопу, којег треба санирати и уредити по еколошким стандардима и гдје

је власништво над земљом претежно државно (власништво односно управљање над сваким одлагалиштем мора бити државно дреко 50% и строго контролисано);

- На територији Боке биле би само рециклажне станице за селектовани и крупни отпад и привремена депонија остатака рециклаже, инертног отпада, могуће на локалитету депоније „Ловања“, у близини (предложене) локације Центра за прераду отпада;

- Грађевински отпад би се мљео (дробило) и служио за насапање и сл, након селекције, за коју је обавезан грађитељ, односно инвеститор грађеве.

ОСТВАРЉИВОСТ ИЗРАДЕ
ПРОЈЕКТА

Остварљивост израде Пројекта базира се на:

- Реалним потребама и захтјевима очувања наслеђа и одрживог развоја подручја, нарочито подржаним од грађанства;

- Заинтересованости инвеститора за улагање у управљање отпадом (савремене технологије), за улагање у туризам, пољопривреду...

- Заинтересованости, подршци и учешћу међународне заједнице, преко организација и агенција, као што су UNDP, Свјетска Банка, EAR, USAID, Пакт стабилности, East-West Institute и др, у рјешавању еколошких и економских проблема кроз Еко-пројекте, као што су Еко-град Котор, одрживи (Еко) урбанизам, одрживи (Еко) туризам, одрживи (Еко) пољопривреда...

- Чињеници да се Котор налази на UNESCO-вој листи културне и природне баштине у опасности.

ОКВИРНИ (ПОЧЕТНИ)
ПЛАН ДЈЕЛОВАЊА

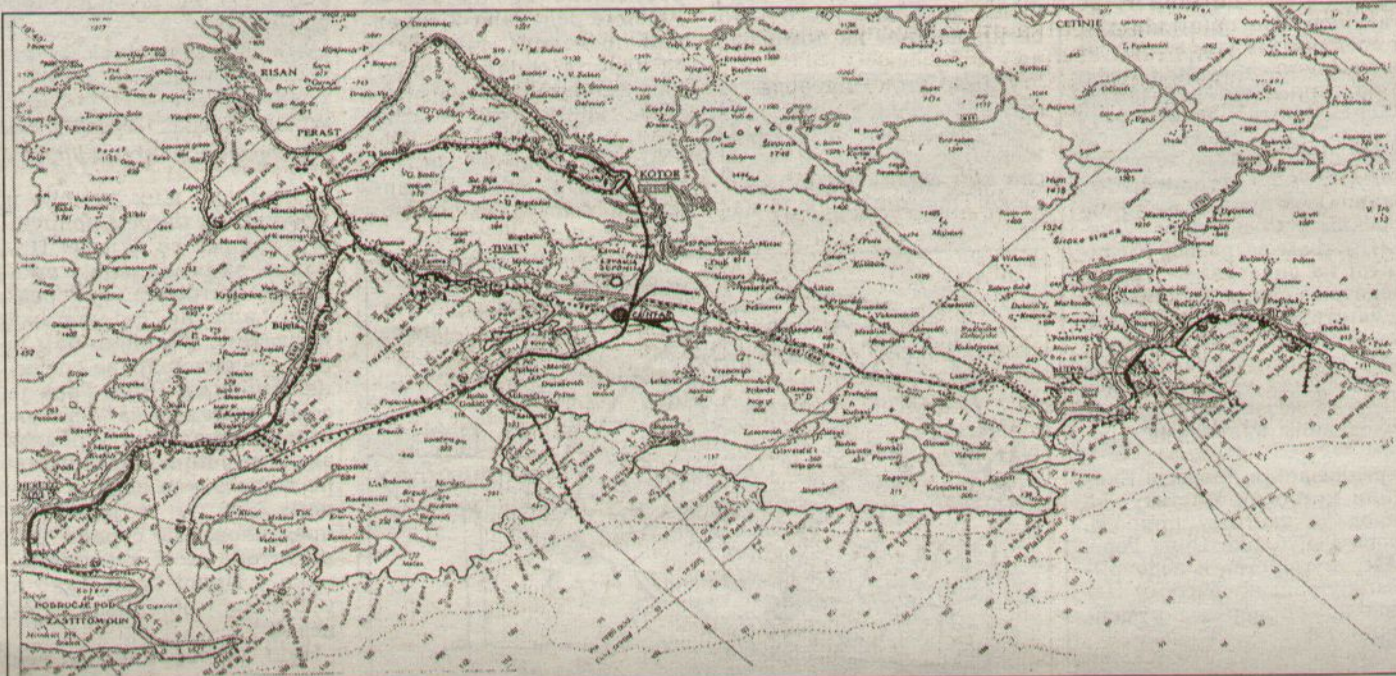
Очекује се подршка јавности овој Иницијативи, као и тијесна сарадња скупштине, органа управе и јавних предузећа бокешких општина и Републике Црне Горе и заинтересованих, иностраних и домаћих, институција, предузећа, експерата и појединаца са грађанима, мјесним заједницама, еколошким друштвима и другим грађанским организацијама и удружењима.

Веома су важни подстицаји да се, охрабрењем и подршком Европе и Свијета, кроз прекоранични сарадњу, поготово регија Дубровник, Требиње и Бока Которска, постигну што боље и дугорочније рјешење великог проблема управљања отпадом и водоснабдијевања, као дијела заштите природе и животне средине.

На основу изјашњавања заинтересованих о учешћу у изради Пројекта формирао би се тим за израду Пројекта. На почетку очекује се израда Плана, у којему се дефинишу циљеви и политика Пројекта, стратегија и тактика, организација, ресурси, задужења, методологија, средства, улазни подаци, техничко-технолошки захтјеви и рјешења, процеси, излазни подаци и резултати, рокови, стручна сарадња, сарадња са заинтересованим управама, организацијама, заједницама и појединцима, домаћим и иностраним, поготово донаторима и потенцијалним инвеститорима, ради обезбјеђења неопходне подршке - организационе, стручне, техничко-технолошке, медијске, материјалне и друге, те представљање Пројекта кроз предавања, медије, јавне расправе...

Овај Пројекат може у потпуности успјети ако постоји спремност да заједнички дјелујемо, да својим залагањем допринесемо подстицању и уважавању грађанске свијести, савјести и иницијативе и јачању грађанских одговорности и права!

Борислав Вукшић

ЉУДИ И ДОГАЂАЈИ

Јужном страном
даналице:
САВО ТРЕГОВИЋ

СМИЈЕХОМ ПРОТИВ ЖИВОТА

• Или: Пушју Европо, не нагињи се кроз прозор!

У нову 2003. стигли смо, уз обилати небески плач. Преко градских тргова, магистралних путева "у обнови", сеоских утрина, дакле, највише копном. У Будви је кишу растјеривала тиха пјесма уморног Миша Ковача, помамни плес Ксеније Пајчин, вриска и поскакивање младих из разних крајева, који су који су пркосили рижетима који су с пуним буђеларима уживали у топлини "Авале" и непосредној близини за игру расположеног вршиоца дужности државног предсједника. Господина Филипа. И другдје, окол, у Котору и Бару, киша је правила беванду на отвореном, одакле се Нова увукла у трошне домове нашег сиромашног свијета. И у сасвим нове, богаташа нових, којих, ето, није много, на општу жалост.

Шпанци су у последњих дванаест секунди одлазеће године прогутали исто толико зрна бијелог грожда, у ритму који диктира гонг са мадридске катедрале у Пласи дел сол. Наша браћа Грци јели су василопиту, колач који се зове по Светом Василију (по новом календару они га прослављају првог јануара) у коме се налази новчић. Јели су, пили итекако, а и веселили се друга наша велика браћа Руси. Уз кавијар без сарме ушли су у трећу годину трећег миленијума, срећни, а да не знају због чега, баш као и ми. Но, срећа је лијепа баш зато што се не зна од чега је начињена. А када смо код те често помињане именице, наши сусједи Италијани су јели сочиво од леће, које по народном вјеровању доноси новац: колико зрна сочива, толико пара. Ми смо, опет, јели и пили без неког реда, не базирајући се на обичаје, нарочито туђе, и не марећи за новац, за који знамо да до нас тешко стиже. И увјерени да паре кваре људе. А ми никако не желимо да се покваримо, када већ до сада нисмо.

2.

Шетајући између Нове и Божића и Нове по Јулијанском календару, више сам и за себе (посла нешто и није било) уписивао сам у дневник и још неке датуме. Ни сам не знам зашто, из навике ваљда, мјерећи оно што се не да мјерити – вријеме. Као стари меланхолик, који не признаје справе и направе модерног доба и који се спотиче о све технолошке и техничке изуме последњих деценија, записао сам мисао Сигмунда Јенсена, норвешког писца:

"Зар вријеме није само врч отрова, лажна кригла која се лагано пуни тугом?"

3.

Вода више није извор живота, сада је то епрувета. А из ње свашта, па и клониране бебе, о чему бруји планета. То јалова љубав, рађа јалова чудовишта, упозорио је митрополит црногорско – приморски уочи највећег хришћанског празника, дана Христовог рођења, уз напомену да иза тог монструозног подухвата стоји једна сатанистичка секта.

Нисам много забринут, јер смо ми некако стално мимо свијета и још увијек више волимо секс (у трафикинг паковању) и трговину дуваном.

У свијету јесте клонирање, код нас је кло(в)нирање.

4.

За почетак нове године, вјерујем више као подсјећање, него као упозорење (када је памет у питању ми смо бар на своме) Матија Бећковић је записао:

У каменом добу највише смо дали,
У неолиту у јури и креди
Доцније се мање истицали
Зато нам камење највише и вреди.

Али камења има и камења
Камен мудрости нисмо ни имали
А да смо набрали камења знамења

И каменотеку сву комплетирали –
Мудрост би била једино што фали!

5.

Умро је најстарији српски пјесник. Свједок вијека и историје, Танасије Младеновић. Свагда је, рече поред његове раке, друг му и пријатељ Добрица Ћосић, био на страни слободе и правде, људског и српског достојанства и хуманистичког етоса наше културе. А то је највише што је човјек и пјесник могао у његовом нараштају, у двадесетом вијеку.

А Таса, који је прве стихове објавио 1929. године, питао се у једном од својих сонета:

"Куд пут тај ме води? Знам: у тмину
На крају лимб, и вода, и ко да чује ђук.
Сува зуји грана на ветру, и његов хук
Ко да се спушта у до, ил' пење уз планину.

Мрак и олуја. Тек начас сине и муња
бридне.

Па све опет склопи, од ударца до
ударца

Весала и воде – под руком дурашног
старца."

6.

У кратком размаку, јануара овог, из земаљског свијета су отишла драга ми два човјека. Пријатељ и колега из редакције Драгослав Глушчевић. Насмијани циник, шармер каквог нисмо имали, писмен изнад свих новинарских стандарда, који је писао сваки дан, али никада да би попустио простор. Био је незгодан "питач", личност коју је било немогуће новинарски дисциплиновати, дугогодишњи дописник из Загреб. Никада нисам чуо да му је тешко, да има неки проблем, да му је неко крив. Боловао је од опаке болести. А од живота и болова бранио се – смијехом.

Нисам знао, све доскора да је млађани Жељко Костовић, сниматељ Телевизије Будва такође опхрван тешком болешћу. Пројездили смо стотине километара заједно, од његовог родног Грбља до питоме војвођанске равнице, исписујући причу о нашим узобалу и у Банатском Карађорђево, Војвода Степи, Руском селу, Фекетићу... Смијех који је увијек долазио из срца, никада намјештен, био је и његов лијек. И његова одбрана од живота у који је тек био закорачио јаче. Имао је срећу да с њиме кроз камеру свијет гледа маестро Милан Билбија, и вољу да учи. А учио је и како се прави добар документарцац и како се попуњава новинарски пауза између два кадра. И да нетренице гледа у Бибијево лице које издаје само благе наредбе и слатко се смије сарајевским догдовштинама познатог редитеља. И његових пријатеља.

Жељкова кратка стаза се спустила у – голи мир. Остали су записи, дигитални, о преваранту животу, суза у оку дурашног старца. И сјећања.

7.

И јануар је протекао у убјеђивању око параграфа Уставне повеље која је најзад стигла у парламенте држава чланица. Југославија, која се распала неславно раних деведесетих, а коју су безуспјешно покушали да сачувају Србија и Црна Гора, сели се у – архиву. Признајем, јавно, да сам носталгичар с југа, да с тугом доживљавам физичку драматику последњих тренутака државе са најљепшим именом. Али авај: паметнији праве нову државу, а они који су то мање – попуштају. Брже ћемо, аргументовано тврде у друштву оних који боље (много) живе, који су на вријеме освојили демократију, поштују себе (мада ми се чини не и друге). Укратко, међу цивилизовани свијет.

Путуј Европо, и не нагињи се кроз прозор.

ТРАГОМ ЈЕДНЕ ЗАНИМЉИВЕ КЊИГЕ

Чули сте да од поклоне може глава да заболи. И то више онога који поклања него пак онога који прима поклон. Или, можда, нисте.

Необичном темом, која је, не ријетко, предмет сложених судских расправа, бавили су се Которани, отац и син, адвокати Славо и Данијел Ијачић. Из штампе је недавно, изашло допуњено издање њихове књиге "Уговори о поклону". С обзиром да ова област још увијек није законски регулисана ни у Црној Гори ни у Србији, ова књига ће добро доћи, правницима, али итекако и грађанима. У њој су, на име, обједињени стари прописи о поклонима, теоријска објашњења, али што је можда и најважније, занимљиви случајеви из праксе.

Ради се о изузетно поучном и корисном правном штиву које ће помоћи свима који се занимају за ову правну материју – написао је, између осталог, у рецензији професор др Момир Драгашевић.

Његов колега, искусни судија у пензији Веселин Мијушковић, истиче да књига двојице Ијачића представља значајан допринос у попуњавању правне празнине овог веома значајног правног института.

Старији аутор Славо Ијачић, искусни адвокат, каже да се за уговоре о поклону примјењују стари прописи.

На Црногорском приморју су, на примјер, још увијек у примјени параграфи цара Фрања Јосипа,

ЗАБИЉЕЖЕНО
У ПИРЕЈУ

У великом лучком граду Пиреју овог јануара као да је љето – бродови, јахте, фериботи... Велики промет, Грчка је, поморска земља, од поморства се добро живи и то се осјећа на сваком кораку. Кроз минуле вјекове Бокељи су одржавали сталне везе са луком у Пиреју, као и Патрасом. Остало је записано и више других детаља, чак и о борбама са гусарима на мору у том дијелу Средоземља, али Пиреј је годинама већ важна лука за многе наше људе: поморце, пословне људе, туристичке раднике, па и спортисте.

Поморски капетан Љубиша Савић који је годинама пловио на бродовима Југо-океаније и Прекоокеанске пловидбе, као и на страним компанијама, прије седам година "спустио" је сидро у Пиреју. Послови су то захтијевали: у годинама када је наша земља била под санкцијама задатак капетана Савића био је утолико тежи и одговорнији.

Увијек сам радио врло професионално и одговорно, и на броду, а и на копну. Пословне обавезе у Пиреју прихватио сам и као патриотски задатак, обзиром на ситуацију у којој се наша земља налазила. Радило се напорно и одговорно, има ту и посебних детаља, али о томе ћу када средим моје дневнике и када прође одређено вријеме, можда, једног дана опширније говорити – истиче капетан Љубиша Савић којег многи знају у

ЗАШТО НЕ ВАЉА
ПОКЛАЊАТИ

Славо Ијачић

односно Аустријски грађански законик из 1811. године, а у унутрашњости Црне Горе Општи имовински законик књажевине Црне Горе из 1888. године. У Србији се, пак, примјењује Српски грађански законик из 1844. године – каже Ијачић.

Аутори књиге напомињу да су Србија и Црна Гора требале да по уставним овлашћењима, свака за своје подручје, донесу прописе о поклонима. То међутим није урађено, а када ће... не зна се. Они такође истичу да у правној литератури, и у уџбеницима права има веома мало старих закона, што представља потешкоћу за судове. Још више за оне који поклањају.

А како поклон може постати предмет бриге?

Неприлике настају када онај који је учинио поклон жели да га врати – наглашава Славо Ијачић. – Долази до сложених процеса на суду, који и дуго трају. За опозивом поклоне најчешће посежу родитељи. Чине то највише због љутње што син, рецимо, не обилази оца, што снаха не обавља послове у мужевљевој кући како то траже свекар и свекрва и слично. По старим законима ти аргументи нису довољни за опозив. Потребна је, рецимо, тешка увреда, јавно понижавање и слично. Дакле, кривично дјело.

У својој књизи отац и син препоручују, нарочито старијим и материјално необезбјеђеним лицима, да за живота не чине поклоне.

Извјесно је да се поклон као уговор тешко опозива, па је за старије паметније да сачине тестамент, јер се он може мијењати и повлачити све до смрти. Имовина на наследнике прелази тек после смрти онога ко је оставља. А када је поклон у питању дружичије је – он одмах прелази на онога коме је намијењен – каже Ијачић.

Несумњиво занимљиво штиво за многе.

С. Ш. Г.

БОКА У СРЦУ

• Поморски календар Љубиша Савић већ годинама у Пиреју обавља важне и корисне послове за нашу земљу

Пиреју. А, за оне који долазе из Подгорице, Београда, Боке Которске, Бара и других мјеста, зна се, прва адреса и јављање за помоћ разним поводом је – капетан Савић. – Дођу наши људи, често и у некој невољи, па како не прикочити. Помогнем колико могу. Али, не само то, кроз ових неколико година посредовао сам и у сарадњи Поморског музеја из Котора са једном атинском општином, па је приређена изложба експоната из Котора. То је овдје у Грчкој врло запажено. Био сам и при руци спортским екипама када су долазиле у Атину, Пиреј.

Ту је и супруга Рита, коју је упознао у Индији, иначе од оца Кинеза и мајке из Непала. Имају три кћери, које су сада на разним странама (Београд, Милано, Бари), а отац Љубиша неуморан је и када је у питању породица, али исто тако, и свакодневни послови у агенцији Ормонд маритајм – Пиреј.

Разговори угодни, ђаскање у сунчаном Пиреју и, наравно, највише подсјећање на Котор, на Бар, али и стање у нашој земљи. Како се живи? Пита капетан Савић, иако зна одговор, јер је свакога дана на вези са матицом – земљом. Али, ту је прилика и за присјећање.

У годинама под санкцијама наша фирма Ормонд маритајм али, и друге, грчке и фирме наших познаника, помогле су доста

нашу земљу. Стигла је та помоћ и до Котора, Бијеле, Подгорице, Бара као и Београда. А, студенти Лаика академије, који су и за вријеме бомбардовања НАТО 1999. дошли у Београд како би им дали моралну подршку излагали су касније своје радове у Београду, али и у Котору и Бару. Дакле, радило се на разним фронтовима и било је резултата, то ме посебно радује – евоцира успомене капетан Љубиша Савић.

Дани у Пиреју брзо су прошли, сусрет са капетаном Савићем и његовим пријатељима Јовом Бећићем, Драганом Петровићем, Смиљаном Самарџићем, Бором Јаничићем и другима брзо су прошли. Било је разлога и повода да се попије и по која чаша више, ватерполисти Приморац – Југопетрола побједили су домаћи Етеникос, а у спонтано славуље укључио се и предсједник општине Пиреј Панајотис Давакис. Опет је капетан Савић имао разлоге за веселе, јер у страним земљама се јаче доживљава сваки, па и спортски успјех. Тако је и ова биљешка из Пиреја настала, уз спонтано дружење, са капетаном Љубишом Савићем који никада не пропушта да се сјети и поздравити пријатеље из Котора, Бара, Подгорице, Београда... Такав је капетан Савић...

Душан Давидовић

ЉУДИ И ДОГАЂАЈИ

О МИЛЕНКУ СЈЕКЛОЋИ, ИЗ ЛИМЉАНА, С ПОВОДОМ

У ВИНУ ЈЕ ПЈЕСМА

О вину су написани томови пјесама, приповиједано је и говорено. О ствараоцима "Светог пића", нешто мање. Неправедно, али истинито. У овој причи пажњом крунимо и једно и друго.

И због тога јер су наградама окићени.

О селу Лимљани, такође. Онако окруженом планинама, питомом од близине плаво-зелене воде Скадарског језера, као рајски врт, винова лоза дође као стваран ореол. Зато ваљда, од давнина и скреће пажњу и даје право да се домаћини похвале грождем слатким као мед, али и медом, какав само овдје пчеле стварају.

Зими, ваљда због неугодног пута, који потоци зачас преплаве, слика Лимљана помало округла. Одскаче од важности којом се овај црмички крајолик прочуо у Југославији и свијету, којем "као саливено" пристаје свјетско вино "Сјеклоћа".

Пуно рада, али и награда. Само у неколико мјесеци и "злато" и "сребро". У Новом Саду, на Међународном сајму, вину "Сјеклоћа" и ракији из његовог подрума, додијелене су златна и сребрна медаља, а "Свет вина", Међународни сајам у Београду крунисао је "младо" вино сребрном медаљом. У конкуренцији је било чак 92 узорка из некадашње Југославије и Италије. Лане му је, на предлог Биотехничког института, Задружни савез додијелио прву награду за изузетне производне резултате у 2001. години.

И слика питомих Лимљана у складу са крајоликом какве могу испричати само библијске приче. Мраз и магла не могу умањити љепоту која зрачи од Језера, пјесму која се зачује са звоника бројних манастира, манастира наше Свете Горе, Скадарског језера и околине, како је амбијент, једном приликом, описао пјесник, који је и Црмичи и њеном вину испјевао овогдишњу најљепшу пјесму.

Слика, опет, налик бајци, када се приђе невеликом, али по складу, уређености и чистоћи импозантном посједу на којем се ствара вино "Сјеклоћа". Сваки чокот у његовом винограду прецизношћу зналаца стављен је "на своје мјесто". У подруму, који је још у процесу изградње, бачве као на филму поређане једна до друге, миришу на с пажњом бирано најквалитетније, племенито храстово дрво. У витринама флаше, опет, редоследом зналаца, поређане...

Све то "на оку" држи дипломирани правник Миленко Сјеклоћа, човјек који је крајем осамдесетих година прошлог вијека био на високим функцијама. Лозе су бури која га није "миловала" давале савршени поредак. Биле су ту и као лијек за егзистенцијални бијег, онда када је затражало. Сјеклоћа је виноградар, не по струци, него љубави за винограде остављеној од предака, и оца Крста, који је лозе на исти начин, љубављу гајио.

Лијеп амбијент у којем дневни токови значе тек толико да укажу путоказ за прави пут. На то упућују званични подаци:

Сјеклоћа је први регистровани приватни произвођач и прерађивач грожда са најсавременијем винским подрумом у Црној Гори.

У сваком чокоту обновљених засада (данас их је око 5.000), прије деценију помало и запуштених парцела, јер се хрлило граду, данас се бјеласају стубови који жицама придржавају раскошне гроздове када сазру. Труд немјерљив, уложена средства такође. А, бајковита љепота, као лијеп рам за слику на којој дише љубав према виноградарству, броји и десетогодишње дане упорног, даноноћног рада.

Толико сам везан за овај дио породичне историје и мој удио, који су за мене непроцењиве материјалне вриједности, емотивне и још више, да га не бих мијењао ни за Вашингтонску Бијелу кућу - каже Миленко Сјеклоћа.

Благи лахор Скадарског језера и слика једног живота. Исти осјећај али друкчије путање и животне стазе. Упорност, и одва-

Једном отворена боца довољна је да двоје уживају у свјежини и задовољству које вино "Сјеклоћа" пружа, што је записано у каталозима, говори језиком истине. Док је лоза сазријевала, а поглед на благо које нема цијену, доста мјеста - каже наш саговорник, дало је и ријечима стављеним на папир дневника. Да се мук не заборава, научи уживању сопственим бићем створене љепоте.

Биљежим инсерте, који као љепота зрелих гроздова, "миришу на вино и живот".

Одувијек сам волио добро вино. Нисам сањао да ћу постати виноградар, мада сам, као дјечак, помагао оцу у винограду и око пчела. Прије 12 година вратио сам се на имање. И пожелио сам да направим добро вино. А од жеље до њеног остварења дуг пут. Добро

живе и данас... Устајем када и зора, чаша лозове ракије или вина окријепи, па и охрабри и научи да се не треба љутити на вјетар, када покида оно што људи створе. Нисам успио да повежем сваки "ластар". Зафалило ми руку и времена. Као што обично бива страдали су најнапреднији, челни "ластари". Радионица виноградарства је под ведрим небом, па се и природа умијеша у непогоду. Зато, више волим вино него виноград... пише у Сјеклоћиним дневнику.

Слава вина пише лијепе пјесме, учи временности људе и помаже природи да не поклекне пред олујом савремене деградације и времена и људи. С разлогом је, ваљда, као ни једном другом пићу, о вину изречено толико позитивних мишљења. Оно је и храна и лијек и весела нота. Пити вино, није што и друга пића. Једино се пије са ритуалом - прво погледа, помирише, а тек онда га пију, и чуло укуса, и мириша и вида. Француски љекари сматрају да вино, у разумним количинама, даје људима извјесне карактерне особине: живахан дух, љубазност, сензибилност, поноситост и повјерење у себе. Ствара одушевљење, фаворизује умјетност, појачава машту. Тумачење старо али култно и непревазиђено, сачувано је до данас - "у вину је пјесма". Не мање и у пјесми о вину. Као у овој, Божицара Филиповића, награђеној на Фестивалу вина.

"У мени вино још тражи дијете - ја у њему све тајне свете. Капље и точи, цури и лије, с Господњих висина, из Библије".

Прва лоза, каже предање, засађена је одмах по Потопу. Ноје је засадио. У хијерархији дарова хришћани су га подигли на пиједестал култног достојанства. Вино је у причешћу симбол Христове крви... Најстарија и свакако најпознатија је лоза Светог Симеона Мироточивог, на Хиландарском манастиру.

Временаш је и податак о првој засађеној лози на обали Скадарског језера и околини. Прва лоза, кажу, засађена је још у 14. вијеку.

Налик свјетској "важна" и породична традиција породице Сјеклоћа у производњи вина. Датирала још од 1482. године. Први виноградар Валце Горевук, почива у цркви на сред Добр-

Прекопознатљив производ који је сачињавао на многе шпезе

ског села испод Вртијељке, крај Цетиња. Најстарији, Ратко, претходно се презивао Добријевић. Имао је свој грб, племенску титулу и барјак. Од Горевука потичу Сјеклоће, Моштроколи, Јаблани и Расалпчевићи, без обзира где живе.

Благим лахорима Скадарског језера, истом љубављу дали друге путање, слажу се животне коцкице породице Сјеклоћа.

Син Александар живи са породицом у Бару. "Љути" се понекад на њега и снаху Мартину, што му чешће не доведу трогодишњег унука Андреја, миљеника породице. Испод винског подрума, дјед и унук, засадили су маслину, дрво које се и сади за унуке, јер расте споро. Скупа су у бачву преточили и старо вино, које у подруму његује већ трећу годину, каже Миленко Сјеклоћа, дипломирани правник, а најбољи виноградар на нашим просторима, чије је вино већ на свјетским трпезама.

А у свијету два његова "животна цвијета". Раскошна од знања које им је признала и сусједна Италија. У Трсту, наиме, станују његове двије кћерке. Љиљана је дипломирала молекуларну биологију, са врхунским просјеком, и та-

ко у овој земљи стекла право на докторат. Са њом у Трсту је и Маријана, такође одликаш, коју на Италијанском универзитету очекује дипломски рад на Факултету за енглески и француски језик. Опјене, такође одличне. Супруга Бориславка, колико може, раме уз раме иде са сном произвођача "златног" вина Миленка Сјеклоће.

Вино "Сјеклоћа" имало је специфичан пут, прво је његов квалитет "откривен" у свијету. Данас га пију од Москве до Сан Петербурга, гдје је прво и кренуло. Има га у ексклузивним ресторанима у Југославији - Подгорици, Новом Саду... У београдској ексклузивној "Калемегданској тераси" (ресторану који је лане био најбољи у Србији). Има га и на тиватском аеродрому, хотелу Факултета за туризам у Котору, Будви, такође, ексклузивним ресторанима "Три рибара" и "Дона", "Стари град", "Галеб", "Фонтана", у "Меркуру", у барском драгатору Рајка Ичевића...

Прича без краја, можда је то и најадекватнији завршетак овог непрекидног такмичења са самим собом, што је частан, али и најтежи критеријум. Зато је ваљда и новинару ту тешко да стави тачку.

А, толико је још пуно детаља остало у биљежници. О пчелама, које, такође, дају награђено медоносно пиће, о пријатељима са којима често подијели зимску хладноћу, уз шпорет у којем весело пуккета ватра, о чуварица куће псу и мачки, који живе у складу и љубави... О оној народној "што изађе из добре бачве доброг вина, то се у њу никада више не може вратити", а најквалитетније је вино које "одлежи" најмање три године...

Ипак, мора се ријечима "залити" и последња награда, уручена Миленку Сјеклоћи на свечаности у Бару, на самом крају протекле године, признање општине за развој виноградарства и квалитет производа "Сјеклоћа".

Сјутра је нови дан, а сваки нови дан је и мали живот, пише у дневнику нашег саговорника.

Недељка Павловић

Виноградар по љубави: Миленко Сјеклоћа

жност да се иде до краја а право име име је доследност, па колико помажу толико и доносе све јачи терет. Мада сладан, врхунски производ вино "Сјеклоћа" створили су дарови природе али и упорни рад.

Зато и не чуди што врхунско суво вино "Сјеклоћа" може без стида на свјетске трпезе. А, у свијету га све више има. На свакој флаши заштитни знак потпис творца, али и награде за квалитет, као знак распознавања. Сви европски захтјеви, гајење лозе, производни ток до дизајна, "затворени" су у бачвама и флашама са овим врхунским вином. Гарантују то и прецизне контроле Биотехничког института, у којем се, у неколико наврата, вино тестира прије флаширања. И увијек добија одличне оцјене. Зато му и купца није тешко наћи.

Моји су захтјеви, као и уложени труд, можда, превише - да све буде легално, да употребим најквалитетнија зрела зрна, без петелјке, и "тихим врењем", дозревањем у храстовим бачвама добијем вино које се касније пакује у флаше, са адекватном ознаком квалитета.

Виноград - све "дог конач"

ЉУДИ И ДОГАЂАЈИ

ИЗ
РЕПОРТЕРСКЕ
БИЉЕЖНИЦЕЗИМСКА ПРИЧА
СА ЛУШТИЦЕ

Тамнозелене крошње маслина и - тишина. Око новог асфалтног пута који вијуга полуострвом, ни живе душе. Тек по која крава без чобана на ливадама, које се зелене с обиле стране друма.

- Тако је, нажалост: село пуно, а становника мало - објашњава нам глуми зимски амбијент Ђорђе Морић, испред чије куће у селу Беговићи смо застали. - Маслине нису родиле, па смо се протекле јесени досађивали. Порадили смо нешто у пољу и сада једино се мало "рвемо" са стоком. Но, и ње је мало.

На Луштици, чије је насељавање одавно почело, крочио је туризам, али није успио да задржи мјештанине. Од гостију који лети стижу могу понешто зарадити само они који живе око плаже. Остали на "континенту" као и у стара времена морају да ваде хљеб са вртача испод којих нестају и суве меће све више. А млади такав живот не љубе, па су масовно испустили овај крај.

Стижемо до плаже Жањице, која је лети под "окупацијом" туриста из разних крајева. Затичемо затворену кафану "Бока" и мјештанку Петрицу Вечерић. Затворена је "Бока", вели, јер нема зими ни живе душе. У залеђу плаже викендице. Лијепе и велике. Граде их наши, али све више и богати Руси. Током љета су пуне.

На другој плажи, у мјесту Росе слика скоро иста. - Ми овдје живимо два годишња доба. Једно је љето, када се овдје врзма свијет туристички. Друго доба је - мртвило. Остатак године - прича нам Божо Томашевић, бивши помоћник.

У Росама је много више кућа, него становника. Старих вила и модерних викендица је заиста пуно, а мјештана свега петнаестак. Није отворена ни једна кафана. Домаћини се чапћавају међусобно, по кућама, а намјерник је риједак. Једна од двије продавнице колико их је укупно на Луштици је у овом мјесту. Преко пута мора је Херцег Нови, до којег и зими, осим када је невријеме, саобраћа бродом. Аутомобилима мјештани преко Радовића стижу на јадранску магистру.

Росе су старо насеље у којему се налазе трагови још из доба Римљана. Била је ту у ранијем периоду капатанија из које се контролисао улаз у Бококорски залив. У доба Аустро - Угарске и Краљевине Југославије у луци Росе био је и - карантин. Овдје су задржавани они који би с мора донијели какву болест. Да се даље не би ширила. Потресали су Росе и земљотреси. Нарочито

онај катастрофални 1667. године када је девет десе-тина насеља остало под морем. Тресле су се Росе итекако и априла 1979. године, када су страдале многе куће, које су срећом обновљене.

- Росе су у прошлости имале много више становника него данас. Била је ово права лука у којој се одвијао динамичан живот. Сада смо типично сезонско насеље гдје се живи од љета. И за друго љето - прича Томашевић.

Као и из осталих дјелова Луштице млади су отишли. У Херцег Нови и друга мјеста Боке Которске, али и у друге градове. Па и у свијет. Стижу с по-

се зна да муслимани никада у дугој историји Луштице нису насељавали ове крајеве.

- Црква Свети Лазар је грађена дуго и довршена 1605. године, записујемо ријечи осамдесетогодишњег Миливоја Урдешића из села Мркови. - Полумјесећ се уз крст нашао из безбједоносних разлога, како би се данас казало.

"Случај" даље објашњава Урдешић, овако: Турци су у то вријеме држали Херцег Нови, контролисали обалу, у заливу је била усидрена њихова флота. И често су ишли у "походе" селима, па наравно и онима на Луштици. Да би заштитили цркву од Турака,

Живи се од љета: Божо Томашевић

Жањице зими - само понешто погсјећа на "окупацију"

родицама лети када Росе оживе. Наш саговорник истиче да је продаја плацева постао најуноснији посао мјештана. Викендаши су напросто навалили на Луштицу са свих страна. Они који имају кућу, близу обале, зараде љети од издавања соба.

На овом полуострву се налази 18 православних и двије катличке цркве. Скоро двије цркве по једном селу. Ништа необично када је у питању Приморје. Но када су у питању сакрални објекти на Луштици има нешто заиста необично. У селу Мркови, застали смо испред цркве на којој су крст и полумјесећ - заједно. Веома чудно ако

који су стизали да би пљачкали, мјештани су прибјегли лукавству. Уз крст су ставили и метални поумјесећ. Турци су, када би то видјели, мало клањали испред и враћали се. Не само да нису дирали цркву него су на миру остављали село, па и околна.

Времена турске најезде су одавно пропала. Но, ни коме од потомака становника села Мркови није пало на памет да се полумјесећ скида. Он је, како каже стари Миливоје, имао своју сврху, али је на извјестан начин и данас има. Млађи, наиме, треба да знају како се у тешким временима ваљало "споразумјети" с непријатељем а да не буде крви.

Луштитани, иначе, важе за најмирније становнике не само Црногорског приморја, које је у својој дугој и бурној историји било на мети разних освајача. Стизале су на полуострво разне војске, али нико није успио да завади Луштитане. Не памти се да су се Луштитани гледали "преко мушице". Наравно и данас је тако: међу мјештанима дванаест села владају слога и разумијевање.

С. Ш. Грегорић

МАРКЕТИНГ

BANEX

STANOVİ ZA TRŽIŠTE

Tel: 086/452-790 069/023-569

banexgradnja@cg.yu

BUDITE SPONZOR
PRVOG TELETXTA
U CRNOJ GORI

TV Budva

MARKETING
086/454-811

Info 101

>>

БРАТСТВА

На Луштици живе Беговићи, Морићи, Маровићи, Урдешићи, Мариновићи, Сетенчићи, Калуђеровићи, Кршани, Замбелићи, Медегаје, Стојковићи, Ђурђеновићи, Бабо-вићи, Вечерићи, Томашевићи, Рашковићи...

На цијелом подручју једна школа, са свега неколико ђака с којима ради учитељ Владо Сетенчић.

Луштица је и крај печалбара. Готово нема куће из које није неко "трбухом за крухом" стигао до обала Америке. У "обећаној земљи" и данас је не мало потомака старих Луштитана. Момци са Луштице су увијек били и добри поморци. И данас плове, углавном на страним бродовима.

КУЛТУРА И УМЈЕТНОСТ

ЛИЦЕ И НАЛИЧЈЕ НАГЛЕ УРБАНИЗАЦИЈЕ

НА УДАРУ И СВЕТА МЈЕСТА

- Будва примјер грубе девастације културно – историјског наслеђа – због комерцијализације уништено неколико цркава
- Манастири и цркве на сеоском и за урбанисте још неапстрактним подручју засад, срећом, сачуване
- Процес с могућим трајичним исходом с обзиром да је духовност, насупрот материјалној користи, суштина бића

Према дефиницији храм или сакрални простор увијек је одраз трансцендентног божанског свијета. Његова је архитектура слика човјекове представе о божанском (imago Dei). Храм у његовим различитим облицима карактерише бујност живота (храм у хиндуизму), хармонија и симетрија (хеленски храмови), мудрост (Софија) и љубав (Агапе) у хришћанским храмовима. Али за све његове облике је заједничко да су они нека врста земаљске копије или одраза небеских архетипова и, истовремено, космичке слике. Тако су космологија и теологија у човјековом духу повезане као и у његовим дјелима (сакрална архитектура) посвећеним Богу, или ономе што је божанско. Сам универзум поима се као какав храм, а мистици ће од људске душе начинити храм Духа Светог. Из овога произилази да је храм божје боравиште на земљи или, другим ријечима, мјесто његове реалне присутности. Сажимајући један општи теолошки став, храм се разумјева као мјесто божје силаска и дјелатности у чему је најважније да он представља пут којим се човјек може уздићи до божанског.

Као и у урбаној, тако и у сеоској средини храм је мјесто гдје се сакупљају вјерници да би задовољили своје религиозне потребе. Дакле храм обухвата и заједницу вјерника који му припадају, то је свето мјесто за ту заједницу, јер она преко њега настоји да се повеже са узвишеним бићем у које вјерује према прописима религије којој припада.

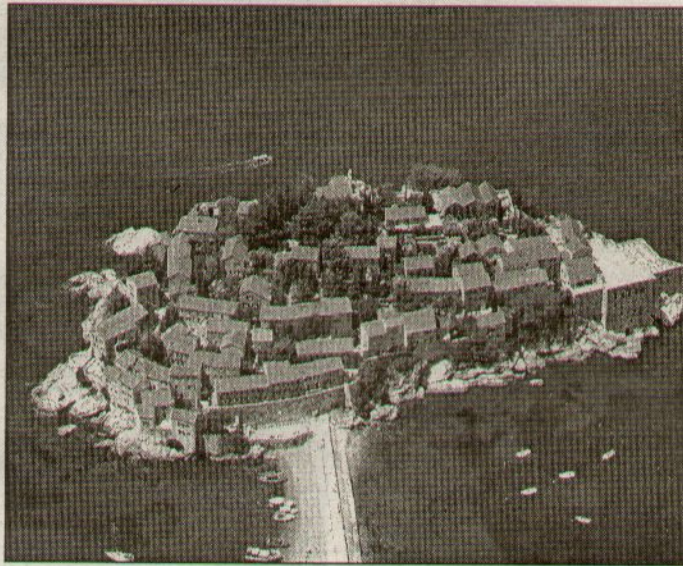
Како смо нагласили, сакрални споменик или храм представља свето мјесто и у оквиру урбаних и у оквиру руралних средина с обзиром да се, скоро редовно, може уочити континуитет сакралног који иде од паганског до хришћанског,

али је суштина да се ради о једном истом простору који у себи има атрибут посвећеног, издвојеног простора. Увијек су то, готово по правили, највриједнији споменички комплекси, као на примјер код нас: комплекс паштровских манастира, комплекс цркава на Светом Стефану, бројне сеоске цркве у Грбљу, или комплекс манастира на Скадарском језеру. Ово питање је за нас посебно важно с обзиром на изразитост присутности античке традиције нарочито на Приморју.

Такође се посебно чини важним уочавање везе између археолошких истраживања и историјско – умјетничке и културолошке валоризације преко којих, откривајући их, успостављамо нов однос према нашој културној прошлости. Пажљивом истраживачу поготово не може промаћи да се преко поступног откривања сакралних споменика или њихових остатака, истовремено открива духовни простор испуњен најдубљим сакралним смислом.

У том смислу од посебне важности јесте указивање на проблем функције сакралног споменика у урбаној у односу на руралну средину. Свакако да се с обзиром на проблем о коме је ријеч може говорити о сукобу руралне и урбане средине. Тако данас, притиснути наглом урбанизацијом, не ријетко дајемо предност ономе што је практично употребљиво, функционално, дакле профано. Срећом, с друге стране, многе руралне средине остају недирнуте и сачуване.

Примјера ради, на жалост, све чешће смо неопосредно свједоци грубе девастације бројног културно – историјског наслеђа у оквиру тако значајне урбане цјелине какву, још од античких времена, представља град Будва. У Будви, граду за који се сматра да

Тераса и коцкарница на рушевинама цркве: траг-хотел "Свети Стефан"

представља једно од најстаријих урбаних цјелина на Јадрану, већ су се догодила неколика случаја грубе девастације споменичког наслеђа као што је, на примјер, уништење античке некрополе са континуитетом употребе преко десет векова, ради комерцијалног интереса изградње хотела "Авала", или нама савремени примјер продаје Цитаделе која у свом комплексу садржи остатке сакралног храма Santa Maria de Castello из XIV вијека, или уништење цркве Св. Антуна на плажи Могрен, или продаја дијела острва Свети Никола на коме се налази истоимена стара црква окружена гробљем, као и мноштво других сличних примјера. Све ово указује на незајажљиву потребу града, да као урбана средина са високим степеном миграције становништва (село-град), буде максимално комерцијално функционализован. Јасно је да све ово представља удар на суштински хумани интерес за присуством највиших културних добара.

Насупрот овоме, манастири и сеоске цркве, дакле споменици који се налазе у оквиру руралних средина чувају аутентични културни континуитет. Примјера ради, подсећам на манастире Подластва, Режевићи или Градиште, који још од античких времена чувају сакралност свога простора. Међутим, атрактивност једне руралне средине, као што је на примјер Свети Стефан, као традиционално аутентично рибарско село из XV вијека, изгубило је своју суштинску функцију коју је остваривао као сакрални простор са четири средњовековне цркве и вишевековним култом Светог Стефана, архијаконика и првомученика, једног од заштитника паштровског подручја. Услед преоријентације у хотелско – туристичко насеље, чак је и један од најзначајнијих његових сакралних споменика, црква из XV вијека посвећена Св. Успењу Богородице потпуно уништена зарад изградње терасе у склопу хотелског ресторана и коцкарнице. Са овим у вези као примјер вулгарне профанизације наводим данас често присутна медијска обавјештења: "Светац успјешно окончао сезону", "Светац примио прве госте", "Светац успјешно испловио" и сл.

Све ово показује да данас, свјесно покренути функционалном комерцијализацијом, систематски девастирамо свеколики, и у много че-

му јединствен, сакрални простор Црне Горе. Ријеч је о процесу с могућим трагичним исходом с обзиром да се доводи у питање духовност која насупрот материјалној користи чини коријен и суштину бића.

Насупрот овоме као примјер срећно очуваног сакралног простора у оквиру сеоске средине ваља издвојити комплекс цркава у оквиру манастирских комплекса на Скадарском језеру. Истовремено, овај примјер јасно показује у каквом су односу архитектура храма (углавном триконхалне грађевине), симболика облика и духовност у оквиру које се сакрални простор обликује или конституише. Дакле, на острви Скадарског језера и у његовом приобаљу, у периоду с краја XIV и почетка XV вијека, рађају се манастири Старчево, са триконхалном црквом Успења Богородице (почетак XV в.) и обнавља Пречиста Крајинска, са триконхалном црквом Успења Богородице (крај XIV или почетак XV в.), као и манастири на Коми и у Орахову (XV в.), те обнавља манастир Врањина из почетка XIII вијека, тачније 1233. године. Као што увиђамо у Зети Балшића, у посљедњој четврти XIV вијека, формирала се монашка насебина слична Светој Гори, својеврсна "Зетска Света Гора". У то вријеме сазидана је група малих цркава и манастира на обалама Скадарског језера у истом духу светогорске скитске архитектуре, која је у то вријеме преовладала, благодарећи управо овом синаитском – светогорском покрету, на простору од Скадарског језера у Зети, до Горњака на Млави и Поганова на Јерми.

Сагласно наведеном прозилази закључак да нам се у овом моменту, управо, нарочито у руралним срединама, јавља и одражава дубински смисао духовне суштине бића, што можемо прихватити као изазов: или ћемо се пасивно предати доминантном тренду самоуништења, или ћемо одговорити на изазов који нам село и рурални простор уопште данас ипак нуди, а то је могућност да преко очувања његових највиших сакралних споменичких вриједности доспиемо до самосазнања, дакле сазнања о највећој вриједности у нама самим.

Луција Бурашковић

АКАДЕМСКИ ВАЈАР ДРАГАН ДИМИТРИЈЕВИЋ
ДАРИВАЋЕ ХЕРЦЕГ – НОВОМ СКУЛПТУРУ ОСНИВАЧА ГРАДА
ТВРТКУ I КОТРОМАНИЋУНАШ КИП СЛОБОДЕ
НА ШКВЕРУ

Почетком октобра пред стручном јавношћу Херцег – Новог промовисана је идеја професора Академије примјењених умјетности у Београду, академског вајара Драгана Димитријевића о изради и постављању скулптуре – споменика оснивачу Херцег – Новог Твртку I Котроманићу. То би, како је вајар тада објаснио, био његов дар Херцег – Новом у који 30 година долази да "напуни батерије" и у коме је више времена провео него у граду у коме је рођен. Обавеза Општине је да плати трошкове материјала и постављања скулптуре. Идејни пројекат скулптуре промовисан је поводом Дана Општине, 28. октобра. И локална управа и грађани су са захвалношћу прихватили ову идеју али највећа дилема је била гдје поставити ову монументалну скулптуру висине шест метара.

У међувремену су одржане још двије јавне расправе (последња 16. јануара) на којој је искристалисано мишљење да је најпогоднија локација за то градско муло на Шкверу. Ова, од неколико предложених локација, најприхватљивија је и умјетнику јер одсликава и историјске чињенице. – Поред мора град је почео да живи, ту је његова будућност и мислим да је простор на обали, на мулу, Богом дат да се Твртко, након 600 година врати својој граду – истакао је професор Димитријевић.

Идеју о подизању споменика оснивачу града прихватио је и општински парламент на децембарској сједници у виду нацрта одлуке. Тада је формиран Одбор за праћење активности од девет чланова. Историјски предлажак за израду споменика дали су историчар Ненад Шеровић, археолог Ђорђе Ђапин и студент историје Андрија Вујовић. Следећи корак је да Скупштина донесе одлуку о постављању споменика како би могао да се отвори рачун на који ће грађани својим прилозима помоћи да се овај пројекат реализује. Планирано је и организовање донаторске вечере. Иако ће умјетнички рад на скулптури у бронзи и мермеру бити поклон, за материјал, уређење локације и постављање споменика неопходно је обезбједити 50.000 евра. Само за материјал (гипс за калупе, арматуру, глину и бронзу која је најскупља) потребно је око 20.000 евра.

Након свих договора са представницима херцеговске општине, професор Драган Димитријевић сматра да ће сада моћи у потпуности да се посвети умјетничком раду на скулптури.

– Код грађане обиљежја овако значајним личностима, скулптурних форми, треба се ослонити и на историју, на податке којих има у библиотекама, музеју и архиву али и на оно што сам умјетник носи у себи – каже професор Димитријевић. – Свеукупно треба додати вријеме у коме је Твртко живио и гра-

дио. То значи вријеме када је ово била Жупа Дубровачка. Када се све то сабере, онда се дође до рјешења које јесте збир и фактографских чињеница и јаког вајарског става. А даље је лако. Наравно, то "лако" подразумијева заиста велики рад и труд. Преко идејних скица, идејног рјешења у самом материјалу, преко студије која је нека средња величина будуће скулптуре до ливења у бронзи. Ја се увијек трудим и заиста је тако, да свако ново дјело које настаје личи само на себе. Да не буде слично другим рјешењима. Лик краља није само лик забијежен у том материјалу. Он садржи много ликова – и ликова оних рибара који долазе свако јутро са мрежама на Шквер, и ликове многих личности које су боравиле и привремено и стално у овом граду, и ликова великих умјетника који још живе у њему, и обичних људи који подно Орјена напуње вреће кртоле па да донесу на пјачу у Херцег – Новом. И оваквих као што сам ја. Једноставно, моја је жеља, и мислим да ћу у томе успјети да тај лик буде збир свега тога. Плус онога што Херцег – Нови има, а то је душа што има врло мало градова у свијету.

Професор Драган Димитријевић на одсеку вајарства Факултета примјењених умјетности у Београду предаје примјењено вајарство са акцентом на меморијалну скулптуру па посао који је науио да уради сматра својом ужом специјалношћу.

ОСНИВАЧ

Према старим записима темеље Херцег – Новог "ударено" је Твртко I Котроманић "краљ Србљем и Босни и Приморју" 1382. у Жупи Драчевици у близини мора, на ријечи Сутрина, са циљем да то буде трг соли. Дао му је име Свети Стефан, по свецу заштитнику куће Немањића. У дубровачким списима град се, међутим, начешће назива Нови град или само Нови. 1435. године Нови је припао хумском кнезу, доцније Херцег – Стјепану Вукчићу – Косачи. По његовој херцешкој титули добио је пуни назив који је остао до данашњих дана.

– Ово је на неки начин кип слободе, али не амерички. То је наш кип слободе, то је наш краљ и утемељивач града. У мирном али достојанственом ставу он ће дочекивати људе, са свим оним елементима који једну такву фигуру чине краљем. Биће окренут мору, вратима Боке, као вјечити стражар који бди над градом који је утемељио са свим оним лијепим што се у том граду дешава. Биће то снажна фигура разумљива и прихватљива свакоме, што је и моја највећа жеља – каже професор Димитријевић.

Д. Ивановић

Манастир Режевићи – примјер сачуване сакралности

КУЛТУРА И УМЈЕТНОСТ

ВРИЈЕДНИ ЕКСПОНАТИ ЗАВИЧАЈНЕ ЗБИРКЕ БУДВАНСКЕ МОДЕРНЕ ГАЛЕРИЈЕ

ПОРТРЕТИ БРАЋЕ БОЦАРИЋ

У фондусу Модерне галерије истакнуто мјесто припада Збирци завичајних умјетника. Њу чине слике и скулптуре умјетника који су рођени на овом подручју. Окосница збирке су радови два најстарија сликара који припадају генерацији првих школованих умјетника у савременом црногорском сликарству – Анастасу и Шпиру Боцарићу.

Будванска галерија поседује четири Шпирове слике из најкарактеристичнијих сликарских фаза насталих у Сарајеву и Бања Луци. Међу њима је посебно занимљив и запажен "Портрет Јоша Иванишевића". У питању је слика која сем умјетничких посједује и знатну документарну вриједност.

Иванишевић је рођен на Цетињу 29. маја 1868. године од оца Филипа Иванишевића, официра чете народне војске. Завршио је четири разреда гимназије на Цетињу, када се као све његове колеге морао примити учитељске школе. Од 1886. до 1892. године био је учитељ и као такав први навео ручни рад у школи. Публицистичком и новинарством почео је да се бави још 1889. године, а своје радове објављивао је на Цетињу, у календару "Грлица" и "Новој Зети", док је у "Гласу Црногорца" објављивао политичке чланке углавном под псеудонимом.

Први министар правде др Балтазар Богишић, затражио је од владе 1893. године да му одабере за секретара Црногорца, који најбоље познаје црногорски живот и обичаје. На заједничкој сједници Министарског и државног савјета једногласно је закључено да то буде Јошо Иванишевић који се захвалио на избору уз образложење да не мисли више живјети у Црној Гори. 1893. године дошао је у Београд гдје су му др Јован Цвијић и Милан Андовић понудили да се прихвати државне службе или да продужи школовање као државни стипендиста. Иванишевић није није прихватио већ је отишао за Сарајево гдје је наставао да се бави књижевном. Објављује литерарне радове у "Босанској вили", "Бранковом колу", "Гласнику земаљског музеја" и "Нади". Од 1918. године је главни уредник новог службеног информативног дневника "Народно јединство". На том положају је као државни чиновник остао до пуне пензије. Иванишевић је један од оснивача Новинарског друштва у Сарајеву.

За будванску средину је ова личност посебно занимљива јер је послужио као модел за израду портрета сликару Шпиру Боцарићу. У сарајевском периоду су се дружили и били блиски пријатељи.

Портрет је рађен у академском маниру са примјетним романтичарским елементима. По композиционом ријешењу, постављању фигуре, обради лица и психолошким моментима

Шпиро Боцарић: Портрет Јоша Иванишевића

може се закључити да припада оној групи портрета, рађених са пуно жара, полета уз поштовање личности портретисаног. Иванишевић је насликан у црногорској народној ношњи, гдје се на појединим

посебно акцентовао лице модела којим доминира продоран поглед и лијепо обликовани бркови. Позадина на слици је рађена без неке велике пажње, вјероватно са жељом да сву концентрацију посма-

Анастас Боцарић: Портрет Теодора Херцла

детаљима може јасно закључити са колико је коректног и зналачког Шпиро Боцарић прилазио и етнолошком материјалу. То су касније потврдили и многобројни ликови обучени у босанско-херцеговачку народну ношњу. Као и на већини насликаних портрета умјетник је

трача усмјерио ка самом портрету. Без обзира на све умјетничке компоненте, које карактеришу овај портрет, он се може третирати као мање упечатљива слика Шпира Боцарића из сарајевског периода, поготово када се направи паралела са изванредним портрети-

ма породице Јунгић.

За разлику од Шпира, у богатој, контраверзној сликарској биографији старијег брата Анастаса, дуг је период његовог интересовања за истакнуте личности из културног и свјетовног живота. Један од портрета инспирисаних управо веома занимљивом личношћу је лик Теодора Херцла у власништву будванске Модерне галерије. Портретисани је оснивач и теоретичар савременог ционизма. Покрет за јеврејско национално ослобођење и стварање независне државе у Палестини учвршћен је на првом ционистичком конгресу у Базелу 1897. управо заслугом Теодора Херцла. У дјелу "Јеврејска држава" Херцл идејно заступа оснивање независне јеврејске државе у Палестини, док у књизи "Стара - нова држава" даје скицу те будуће јеврејске државе.

Његови родитељи били су поријеклом из Земуна. По завршетку права у Бечу, бавио се новинарским радом, писао романе, драме и фељтоне. Под утиском антисемитских прогона закључио је да вањски притисак управо сили Јевреје да се окупе као нација на једној територији. Херцл је сазвао у Базелу конгрес на коме је израђена ционистичка организација и прихваћен програм покрета. Када преговори о новном насељавању Јевреја у Палестини са турским султаном нису довели до резултата, британска влада је понудила територију ционистичкој организацији у Уганди. Мада су Херцл и један дио циониста били склони том пројекту, велика већина одбила је да прихвати било какву могућност осим Палестине.

Портрет ове занимљиве личности Анастас Боцарић је урадио највјероватније на самом почетку XX вијека о чему потврђују и стилске и ликовне карактеристике. У то вријеме сликар је боравио у Цариграду. Наиме, 1900. је добио понуду да отпутује у Турску гдје је основао српску школу са 230 ученика. Слика из Будве је био њен први директор, о чему свједочи документ о његовом постављању на ту функцију. Највјероватније је у том периоду упознао Херцла, јер је тешко прихватљива могућност да је један исти лик, са пуно интересовања, радио у неколико верзија само на основу фотографије. На платну, величине 77 x 63 cm, у профилу насликан је маркантан мушки лик тамне косе и браде. Оштрих црта и погледа урађен је у академском маниру. Контрастно од самог лика пришао је изради позадине у којој је једва примјетна фигура Мојсија и јеврејског рабина. Ови ликови урађени су са доста романтичарских примјеса. Без обзира на сву умјетничку изражајност у лику портретисаног, као и слободном третирању подлоге, слика дјелује незавршено.

Драгана Ивановић

ПЛОДОВИ СЕБИЧНОСТИ

МУЗЕЈ ГРАДА БУДВЕ

Могуће је дубину друштвеног посрнућа у нашем граду илустровати многим примјерима, али међу тим мноштвом језичких примјера наш однос према прошлости је убједљиво најжалоснији. Понашамо се као да на овом простору нико није живио прије нас и као да смо ми последњи који овдје живе. Понашамо се, дакле, себично и експлоататорски, као да живимо у транзиционом Дизниленду, а не у граду чија би традиција представљала богатство и за много културније средине. Јер прошлост ипак обавезује! У првом реду елиту града: политичку, културну, економску, дакле људе чији је основни задатак да чувају и унапређују препознатљивост Будве, њен идентитет и богатство. Али како то није случај, оправдано је поставити питање због чега: да ли је Будва измишљена прије пар година и саграђена из ничега, као виртуелни град без прошлости, или је наша елита изгубила оријентацију и у сопственој нерационалности замијенила редослед приоритета? Наравно, питање је реторичко и не заслужује одговор: сви знамо да је Будва град без прошлости, да је саграђена прије пар година за потребе викенд-туризма и блештавих манифестација, изван тога она не постоји, нити је икада постојала. Кадмо и Хармонија, античке некрополе, најзначајнија археолошка збирка римског стакла на Балкану, накит који фасцинира префињеном израдом: привјесци у облику амфорице, мишћуше са негроидним главама и знаменити брош са митолошким представом Зевса који у облику орла у својим канџама носи Ганимеда – ништа од тога не постоји, све је то измишљотина рекламне агенције, фикција намијењена потребама туристичког маркетинга, као што је то био случај са малоумном причом о Марку зидару и његове двије рибице. Ко тврди супротно, ко дакле тврди да је Будва град са богатом културном традицијом – на њему је обавеза да своју тврдњу и докаже. Али, ту настаје проблем: како доказати недоказиво? Кад у Будви не постоји Археолошки музеј у којему би заинтересовани посјетилац могао видјети сталну поставку највреднијих археолошких експоната, не постоји ни Етнографски музеј, не постоји...

Још прије двадесет година помпезно најављивани музеји (Археолошки и Етнографски) до данас нијесу отворени и поред чињенице да би по свом богатству, посебно када је ријеч о Археолошком музеју, превазишли све археолошке збирке у Црној Гори заузимајући значајно мјесто на целокупном медитеранском простору, рекла нам је Луција Ђурашковић директор ЈУ "Музеји, галерија и библиотека". – Увидом у археолошке експонате и литературу која се односи на археолошка налазишта на Балкану, сигурна сам да Будва представља, наравно изузимајући подручје Грчке, посебно мјесто на археолошкој мапи овог поднебља. Уосталом, обилазећи и музеје у Атини и Солуну, нијесам наишла на римско стакло какво посједује будванска збирка. Специфичност будванске археолошке збирке и јесте управо у њеној разноликости која се огледа у прожимању култура Истока и Запада, било да је ријеч о Антици или периоду Средњег вијека. То што је Будва у периоду грчке колонизације била за значајно трговачко средиште (емпорион) и што се у каснијем периоду налазила на самој граници Истока и Запада, одразило се и на богатство и разноврсност археолошког материјала пронађеног на простору будванске некрополе. Тешко је издвајати из ових збирки најзначајније примјерке јер већину одликује изузетна маштовитост мајстора који обликује било предмете од керамике, било од стакла или злата. Још једна потврда археолошког значаја предмета пронађених у будванској некрополи представља чињеница да је одређен број нашао мјесто у Археолошком музеју у Сплиту и Народном музеју у Београду, али, на жалост у Будви, гдје припадају, још увијек не могу бити изложени.

Зграду у којој је предвиђен Археолошки музеј оптерећују неријешени имовинско-правни односи, унутрашњост Етнографског музеја не задовољава строге критеријуме за обављање музејске дјелатности, а Спомен дом "Стефан М. Љубиша" је просто неуслован за сталну поставку обимног археолошког или етнографског материјала. То је реалност која, по мишљењу директорице Ђурашковић, бар за извесно вријеме може бити превазиђена уколико се у згради Етнографског музеја, послје додатног опремања ентеријера, створе услови да Будва напоскон добије бар један адекватно опремљен музејски простор. Предвиђено је да то буде Музеј града Будве у којему ће бити изложени најзначајнији археолошки и етнографски експонати.

У том музеју би, поред етнографског дијела, били изложени и неки од 2.500 музејских експоната од укупно скоро 4.000 археолошких налаза пронађених на простору будванске некрополе, а који се чувају у Републичком заводу за заштиту споменика културе Црне Горе. Планирано је да то буде комплексан музеј у коме би поред археолошких експоната као што су: хеленистичка керамика и хеленистички накит, римска керамика и стакло, камени експонати из хеленистичког, римског и средњовековног периода, као и вриједна нумизматичка збирка, били изложени и етнографски експонати везани за сеоску и градску средину (подручје Будве XVIII и XIX в.). У међувремену, завршени су сви конзерваторски радови на етнографском материјалу, што значи да су сви етнографски експонати спремни за сталну тематску поставку мр Зорице Мрваљевић, под називом "Из народног живота будванског подручја". Такође су конзерваторски припремљени скоро сви експонати везани за сталну поставку археолошког материјала чији је пројекат урадио др Чедомир Марковић. Иако ограничени недостатком финансијских средстава, активно радимо и на откуп етнографског материјала како би обогатили етнографску збирку нашег Музеја. Надамо се да ће дуго очекивана стална поставка у Музеју града Будве бити отворена до почетка наредне туристичке сезоне – нагласила је Луција Ђурашковић.

Овај град заслужује свој Музеј и надајмо се да ће га ускоро добити. У противном, ризикује да мала иронијска субверзија с почетка текста на крају постане банални опис сирове реалности. А овај град, ипак, заслужује боље од тога.

Драган Радуловић

ПРЕТПЛАТИТЕ СЕ НА

Приморске новине

КУЛТУРА И УМЈЕТНОСТ

ИЗЛОЖБА У СПОМЕН ДОМУ „СТЕФАН МИТРОВ ЉУБИША“

ОТКУЦАЈИ
МИНУЛИХ
ВРЕМЕНА

Изложбом симболичког наслова *Откуцаји минулих времена*, организованој у простору Спомен дома „Стефан Митров Љубиша“, ЈУ „Музеји галерија и библиотека“ се, крајем децембра, укључила у прославу божићних и новогодишњих празника. Изложбу на којој су представљене различите врсте сатова из XIX вијека са подручја Боке Которске, као и алати за њихову израду, отворила је Милева Вујосевић, етнолог и директор Поморског музеја Црне Горе у Котору. Овом изложбом још једном је потврђена плодна сарадња између Поморског музеја и бившег радне јединице „Музеји“.

У појмовном смислу, у језику, и ономе што опажамо, вријеме симболише границу у трајању и најизраженију разлику од свијета вјечности. Јер, људско је вријеме по дефиницији коначно, а божанско бесконачно или негација времена. Прво је вријеме, а друго вјечност. Према томе, не постоји никакво мјерило које би им било заједничко. Управо ова разлика чинила је да је мјерење времена од давнина окупирало човјека разум окружен дневним и годишњим мијенама. Исконска потреба да га самим тим и одреди, условила је појаву првих сатова, односно справа или направа за његово мјерење. У техничком погледу сатови се дијеле на елементарне и на сатове са механизмима, а према употреби на јавне, кућне и личне.

Стари вијек познаје готово само елементарне сатове у које спадају: сунчани, водени и пјешчани, којима се, нарочито у овом добу, не посвећује посебна пажња у смислу умјетничког обликовања. Познато је да су Египћани и Арапи користили, углавном, поред сунчаних и пјешчане сатове, док су се Грци и Римљани најчешће служили

воденим сатовима. Поријекло изума механичког сата до данас је остало непознато. Ипак, поријекло им се везује за изум конструкције сата на точковима са погонском силом тегова који се приписује папи Силвестру II (умро 1003. године). У средњем вијеку јавни сатови са механизмима, уграђени у звонике црква или на pročелу градских вијешница, представљали су посебне техничке куриозитете, те се није нарочита пажња поклањала њиховој естетици. Обично су имали уграђене аутомате са фигурама које су се уз звуке звона, у одређене сате, појављивале и кретале испред бројчаника. Јавни средњовјековни сунчани сат најчешће има бројчаник од камена или је сликан на малтеру.

Тек од почетка XV вијека сат ће постати предмет умјетничког обликовања. Посебно се токови европских умјетничких стилова могу пратити на кућним сатовима. Готички кућни сат од метала (гвожђе) с декоративним елементима готичке архитектуре израђивали су ковачи и бравајери. Почевши од XVI вијека, у изради кућних сатова поред специјализованих мајстора учествују такође и златари, скулптори, ливари бронзе и сликари. У периоду ренесансе су стојећи кућни сатови (у облику торња) и путни сатови израђивани од бакра и позлаћеног сребра с цизелираним фигуралним и орнаменталним украсом. Крајем ренесансног периода, у XVI вијеку, почињу да се појављују и прве ситнатуре мајстора. Током XVII и XVIII вијека наставља се традиција израде јавних сунчаних сатова са бројчаницима изведеним, углавном, у фреско техници, док се ципни сунчани сатови израђују од кости и метала с гравираним орнаментима. Сат везан за кућну употребу у периоду барока и рококоа је богатији по

Сат амбир сшила, почешак 19. вијека

пу, техничкој изради и умјетничкој декорацији. Кућишта су резбарена у дрвету, интарзирана, ливена у бронзи са емајлираним бројчаницима сликарним или украшеним рељефним апликацијама, док су казале богато профилисане. Због скупости и прецизне израде лични сат, обично ношен на ланцу око врата, служио је и као накит са поклопцем на коме су се истисале минијатуре у емајлу и порцулану, или украси од бисера и драгог камења.

У другој половини XVIII вијека распрострањен је класични кућни табарнак-сат у застакљеном кућишту. Овај тип сата ће се преко Њемачке и Аустрије одомаћити и у нашим крајевима. Управо се на оваквим сатовима по први пут наилази на сигнатуре наших домаћих мајстора или на имена градова. Кућни сат стила амбир украшаван је карактеристичним детаљима, као, на примјер делфинима, орловима, сфингама и алегоричким композицијама, док је посебно специфичан по употреби црног дрвета и позлате. Бројке на сатови-

ма амбир стила су арапске, а казале уске и издужене. У бидермајеру кућни сат је обогаћен новим типовима са сликом у којој је уметнут сат, обично у оквиру, ноћни сат и сл. У овакве типове бидермајер сатова често је био укључен и музички аутомат. Почевши од 1840. на кућним и личним сатовима јављају се елементи историјских стилова, са којима око године 1900. прекида „Art Nouveau“. Средином XIX вијека, или тачније 1861. године, у Њемачкој Јунгханс оснива прву фабрику сатова. После Првог свјетског рата индустријски произведени сатови све више се приближавају функционалној естетици.

Изложба у Љубишином Спомен дому, на којој су представљена двадесет и четири експоната из XIX вијека, још једна је потврда чврстих веза Боке Которске са свијетом које су константно одржавали и обнављали поморци настављајући богату поморско-трговачку традицију овога краја, истовремено, оплећењујући га актуелним свјетским културним трендовима. Л. Ђурашковић

ЦЕНТАР ЗА КУЛТУРУ ТИВАТ

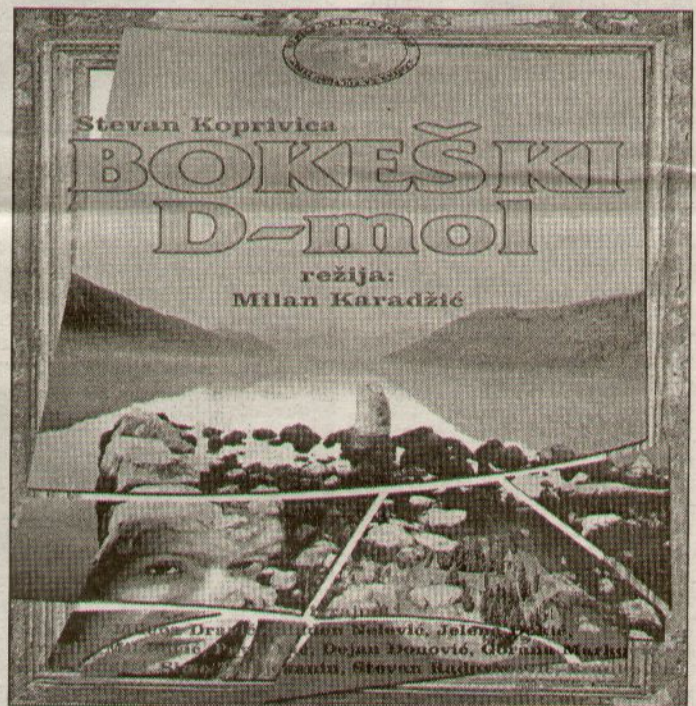
У ПЛАНУ ФИЛМ
И НОВА
ПРЕДСТАВА

Четврта позоришна продукција и пројекат за снимање филма по мотивима представе „Бокешки Д-мол“ окосница су плана рада тиватског Центра за културу у 2003. години. Центар је припремио програм рада за 2003. у којој се од оснивача, општине Тиват, очекује да за рад те установе обезбједи 283 хиљаде евра што чини око 60 одсто потребних средстава, а остатак ће обезбједити сама установа. Програм је квантитативно на нивоу оног из прошле године уз планирану премијеру још једне, четврте по реду позоришне представе у продукцији ове установе.

Представа ће бити на линији онога што смо ми на том плану већ радили, прича неће бити из Боке већ једна општа људска историја. Већ сам обавила разговор са потенцијалним ауто-

литетнији културни живот у Тивту. Прошла година је била успјешна али је то заправо продукт континуираног рада и напора у неколико посљедњих година кажу у Центру за културу долажући да је активирањем љетње позорнице, Тиват лани био једини град у Црној Гори са континуираним културним програмима од 1. јула до краја августа. Центар за културу је лани у Тивту, другим градовима Црне Горе, Србије и иностранства организовао готово 150 разноврсних културних програма, од извођења својих позоришних представа из „Бокешке трилогије“ до ауторских ликовних изложби, музичких и књижевних вечери.

Упркос великом броју манифестација са разноврсном заступљеношћу различитих културних програма у тиватском културном

ром тог текста и ми ћемо ову представу урадити у складу са нашим имиџом јер ми на сцену не постављамо текстове који су већ играни широм свијета. У томе нећемо оманути јер смо и ове три досадашње представе радили веома пажљиво и квалитетно, од наручивања текста до саме премијере - закључила је директор Милена Радојевић. Оцењујући да је пред тиватским Центром година потврде квалитета и достигнућа из протеклог периода, у овој установи су прецизирали да ће поред нове представе радити и на снимању филма по тексту „Бокешки Д-мол“. - Ми то хоћемо а мислим и да можемо. Сматрам да би смање тог филма за које су неки продуценти већ показали интересовање било јаким добром за црногорску кинематографију јер „Бокешки Д-мол“ има изванредне референсе од одличних текста, успјеха који је постигла представа, до атрактивне теме и значаја поруке коју носи, да то буде и успјешан филмски пројекат.

Протеклу годину обиљежила је премијера завршног дијела „Бокешке трилогије“, представе „Innominato“ као и коначни завршетак реконструкције тиватске љетње позорнице чиме су створени сви технички предуслови за квалитетнији културни живот у Тивту. Прошла година је била успјешна али је то заправо продукт континуираног рада и напора у неколико посљедњих година кажу у Центру за културу долажући да је активирањем љетње позорнице, Тиват лани био једини град у Црној Гори са континуираним културним програмима од 1. јула до краја августа. Центар за културу је лани у Тивту, другим градовима Црне Горе, Србије и иностранства организовао готово 150 разноврсних културних програма, од извођења својих позоришних представа из „Бокешке трилогије“ до ауторских ликовних изложби, музичких и књижевних вечери.

Упркос великом броју манифестација са разноврсном заступљеношћу различитих културних програма у тиватском културном

ИЗЛОЖБА НАГРАЂЕНИХ РАДОВА СА 11. БИЈЕНАЛА ЈУГОСЛОВЕНСКОГ СТУДЕНТСКОГ ЦРТЕЖА У ХЕРЦЕГНОВСКОЈ ГАЛЕРИЈИ „СЈУ РАЈДЕР“

ЗАЈЕДНИЧКИ ИМ ЈЕ ЖЕСТОК ТАЛЕНАТ

Прву овогодишњу изложбу у граду умјетника, половином мјесеца организовала је престижна херцеговачка галерија „Сју Рајдер“ која се налази на најљепшем тргу у Старом граду и која је и до сада младим школованим умјетницима посвећивала доста пажње. Са двадесет графика, љубитељима ликовне умјетности, представили су се награђени на 11. Бијеналу југословенског студентског цртежа - Мирослав Мандић са Факултета примјених умјетности у Београду, Драган Миличић са Академије ликовних умјетности у Новом Саду и Марија Поповић и Ана Станковић са Академије ликовних умјетности у Београду.

Поетике ових младих људи су различите, али им је заједнички жесток таленат - рекао је на отварању

изложбе директор галерије Дома културе „Студентски град“ у Београду Милорад Букановић. - Наши простори не би требало да брину за будућност јер су наши млади умјетници међу најбољима у Европи.

У каталогу припремљеном за ову изложбу Љубица Јелисавић је записала да је код ових визуелно богатих графика, изведених класичним поступцима, приоритетно посвећење самој ликовности, упркос многим могућностима њиховог тумачења. - Мандић се претежно бави фигуром, уз честе словне и архетипске знаке, недвосмислене или растегливе симболичности, стварајући портрете са печатом хипокризије коју познаје савремено друштво. Најпосјејеније „храмове“ и њихова зелена језгра (фудбалске стадионе) дочарао је

Драган Миличић у техникама линореза и линогравуре, начињући свјетлост „свјетлишта“ у којима се догађа „најважнија споредна ствар на свијет“. Ана Станковић остварује асоцијативне композиције, лирског, експресионистичког својства и медитативног карактера, суптилно изведене у сарадњи са највећим концепталним умјетником - Природом. У графикама Марије Поповић, изведеним у дубокој штамп и комбинованом техником, линија је истакнута али није сама себи циљ. Она не описује предмете чак и када је мотив препознатљив, већ, као да урезује и износи неке тајне кодове у неограниченом времену и простору. Зато сложена питања која млади ствараоци постављају својим радовима, ступајући на графичку сцену, спадају у

ред оних на која је могуће одговорити управо континуираним постављањем питања - сматра Љубица Јелисавић.

Отварање изложбе присуствовали су и двојица аутора награђених графика Мирослав Мандић и Мирослав Миличић. Миличић је био изненађен топлим пријемом и публицитетом који је изложба добила у Херцег-Новом.

Истакао је да му је награда била подстрек. Уписао је постдипломске студије и наставиће да се бави темом стадиона која је за њега симбол борбе, али не добра и зла већ витешке борбе. Мирославу Мандићу више значе сусрети са публиком него награде па се радује могућем „преношењу“ изложбе у Братиславу и у Грчку.

Д. Ивановић

Ж. Комненовић

КУЛТУРА И УМЈЕТНОСТ

БАРСКИ ЦЕНТАР ЗА КУЛТУРУ

КАО ВИВАЛДИЈЕВА
„ЧЕТИРИ ГОДИШЊА ДОБА“

У Центру за културу, пуно жеља, толико и планова. Реални, али чекају на реализацију. А Бару би донијели пуно. Ова комплексна институција културе поред биоскопа, библиотеке, музеја има и галерију, ријечју све што домен културе у себи носи. Додају ли се томе и прелијепи сценски и рурални амбијент старог барског града, утисак је потпун. Не, и коначан.

Центар за културу већ петнаест година организује манифестације без којих се Бар данас не може замислити а мјесто му је не само у локалном него и значајном културном опусу Црне Горе - "Барски летопис", са 16-годишњом традицијом и "Сусрете под старом маслином".

Идеја да се "Летопису" да прави садржај је антохтона намјера директора ове институције Милуна Лутоваца, да "култура живи током цијеле године". Омогућавају то четири програмска сегмента: књижевни, ликовни, музички и позоришни. Засвуче као Вивалдијева "Четири годишња доба". Инспирација временска али, садржај савремен. - Барски летопис четири годишња доба, окупио би поред уметника из Црне Горе и Југославије и свјетска имена и тако потврдио мисао да умјетност не познаје границе - каже директор Лутовац.

И ту није крај његовим идејама.

Међународни фестивал дјечијег стваралаштва "Сусрети под старом маслином", углавном "обилежавали" новембар, под патронатом су ове институције, аргументовано је иницирао, из необ-

јашњивих разлога, "успавану" сарадњу са организацијама које своје активности, посредно или непосредно, везују за маслину. Организациони првијенац маслинара "Маслинари бербом говоре" уједињен са манифестацијом "Сусрети под старом маслином", потврдио је аутентични, историјски, културно - туристички квалитет, који се најчешће везује за Ми-ровицу, гдје расте маслина старија од Христа, једна од три најстарије на свијету, и Стари Бар, "најљепшу позорницу под ведрим небом", на којој могу позавидјети по култури гласовитије средине у Црној Гори. Као цјелина говорили би више.

Идеја Центра за културу, боље рећи његовог директора, објелодањена је и упућена невладиним организацијама као пројекат "за размишљање" да се убудуће обједине "под једним кровом и пројектним именом", како би се створио јединствен културни фронт, наравно уз очување имена манифестације и аутентичности сваке од њих. Фестивал би био затворен на Дан општине 24. новембар.

- Мисао о духовној надградњи има веки значај за све оне који своју судбину везују за Бар - каже Милун Лутовац, у обраћању невладиним сектору, конкретно ИРД-у. - Мјеста има за ангажман донатора јер су објекти Центра за културу у Бару доста руинирани. Већ припремљена документација говори да посла има на претек а новца мало. Чекање, међутим, не трпи кровна конструкција, климатизација сале, адаптација сценског простора, санација ентеријера ве-

лике сале изградња свјетлосних и звучних носача...

Боља комуникација "културна" и свака друга најбоље се и пласира под кровом ове институције, увјерени су у Центру за културу у Бару.

Отуда и "План који граду треба".

"Барски летопис" оглашава први дан прољећа, па му и музички пројекти најљепше пристају. Посебно, ако би сценски амбијент био позорница под ведрим небом, гдје се звучи мелодија стапају са природом.

"Ликовни салони" су најекфетнији у јесен, јер раскошна умјетничка дјела красе зидове галерија док "природа спава".

Филм и књижевни сусрети "пристају" свим годишњим добима, па их није тешко укупити у преостали временски период. До сада су на барској позорници играли, поред домаћих и еминентни свјетски умјетници.

"Четири годишња доба" јосљепше изгледају када је "сопствена продукција" програмски сегмент. Директор Милун Лутовац каже да су и о томе размишљали као пројекту, за ову годину. Кадровски потенцијал је богатство на које овдје озбиљно рачунају а ослонац су млади талентовани људи са завршеном Академијом из Бара. Али, за то требају средства.

Смјело јесте, али очекујемо да програми барског Центра за културу обасају и свијетла позорница ван граница Југославије. Први корак је већ најављени одлазак у Њемачку - каже Милун Лутовац, директор барске институције културе.

Н. Павловић

ХЕРЦЕГНОВСКЕ
ИНСТИТУЦИЈЕ КУЛТУРЕ
НА ПОЧЕТКУ ГОДИНЕСРЕДСТВА СКРОМНА
- ПРОГРАМИ
АМБИЦИОЗНИ

За финансирање јавних установа културе - Градске библиотеке и читалнице, Завичајног музеја и галерије "Јосип Бепо Бенковић" и Херцег Феста, прошле године је издвојено 315.636 евра или 10% од укупних прихода буџета. Највише је добио Херцег Фест - установа која је носилац манифестационих програма културе (Празник мимозе, љетњи културни програми, Филмски фестивал...) око 140.000 евра. За завичајни музеј и Галерију издвојено је око 120.000 евра док је рад Градске библиотеке из буџета финансиран са 57.5 хиљада евра. У све три установе запослено је 46 радника и највише средстава потрошено је за основну дјелатност и плате радника. Три пута мања ставка је финансирање нових програма а намање је уложено у одржавање објеката ових јавних установа.

Веома значајан печат културног живота града дале су институције које се не финансирају из буџета већ су само корисници помоћи за одређене програме. Регистроване су као невладине организације и опстају на бази аматеризма и ентузијазма. То су, прије свих, Херцегновско позориште које ове године слави 20 година постојања, Умјетнички центар "АС" који

има око 300 чланова у више ансамбла, од фолклора до модерног плеса и балета, Градска музика са традицијом дугом 117 година, мјесна музика Ђеновићи, пјевачко друштво "Стари капетан", Књижевна заједница Херцег - Нови, три културно - умјетничка друштва (Игала, Зленике и Ђеновића) и друге. Све оне имају своје програме а Општина им помаже кад може и колико може.

Информација о раду јавних установа културе за прошлу годину, програми и финансијски планови за ову годину биће разматрани на наредној сједници Скупштине општине. Према ријечима секретара Се-кретаријата за друштвене дјелатности Оливере Доклестић средстава у буџету за културу биће планирана на прошлогодњем нивоу с тим што се за материјалне трошкове и плате може очекивати повећање од 10 до 15%.

Године је почела блокадом општинског рачуна због кредита Хипотекарне банке који није на вријеме враћен. У овом тренутку не знају шта их очекује, хоће ли бити још неких блокада буџета, каква ће бити туристичка сезона... све су то непознанице.

И поред скромних средстава програми јавних установа и других инсти-

туција културе за ову годину доста су амбициозни. У градској библиотеци већ за Празник мимозе биће организовано неколико значајних презентација, 36. херцегновски зимски салон у оквиру Празника мимозе обилежиће почетак рада Градске галерије у овој години, у Музеју ће наставити са етнолошко-историјским пројектима, а у плану су и нови пројекти археолошког истраживања. Херцег - Фест поред тога што организује Празник мимозе, Филмски фестивал и бројне друге културне програме, помаже да се организује Музички фестивал "Сунчане скале" и продуцент је Херцегновских априлских позоришних свечаности и Новембарских дана културе.

Књижевна заједница и Општина планирају ове године да обилеже десетогодишњицу смрти Десанке Максимовић која је радо долазила и боравила у Херцег - Новом и педесету годишњицу смрти Марка Цара. Ипак, најзначајнији подухват за културу града под Орјеном је свакако постављање споменика оснивачу града Твртку I Котроманићу на градском мулу на Шкверу који је дар академског вајара Драгана Димитријевића.

Д. Ивановић

ОБНОВА ЦРКВЕ И ЦРКВЕНОГ ЖИВОТА У НОВСКОМ КРАЈУ

ВРАЋАЈУ СЕ СТАРИ
ОБИЧАЈИ

Последњих година, у Херцег - Новоме се снажно обнавља традиционални црквени живот. У цијеломе кругу године, по новским селима, у којима има велики број цркава, обилежавали се сеоске парохијске славе и приређују црквено - народни сабори на којима се окупља вјерујући српски народ и све већи број младих. У Мокринама је у последње вријеме порађено на санацији парохијалне цркве Свете Варваре и црквене куће, као и цркве Светог Крста у Црљеном брду. У планинским Жлијебима, поправљен је звоник цркве Светог Николе. У Луштици, у селу Мардари, изнова је подигнута стара црква Светог Петра и Павла која је лежала разрушена у Другом свјетском рату пошто је погођена њемачком гранатом. У Ублима извођени су санациони радови на парохијској цркви Светог Ђорђа. У Мојдежу, обнавља се древна црква Пресвете Богородице. У Подима, уређена је порта цркве Светог Архангела Михаила.

Црквени живот обнавља се данас у дјеловима Боке у којима је стајао запустјели или затворен у фамилијарни оквир. Новљани у наше вријеме свједоче стварања одређених Боке, привржени свијету источне ортодоксије и своје Православне цркве. На тај начин, овај се бокешки кр-

ај брани од настрада расколничке скупине Мираша Дедејића. Стари обичаји живот враћа се у бокешке домове да изнова подигне најснажнији инструмент одбране правилног и уредног народног живота Боке - обичајни живот који је овај крај наметао свим насељеницима, и којим је у себе сабрао све добро и све лоше што му је прилазило.

Српска православна црква у Новоме створила је у последња три вијека велико градитељско наслеђе које је тако крупно да га је данас тешко одржати. У вријеме када је у Топлој стајала епископска катедрала Боке и цијеле Далмације, на измаку 17. вијека, овдје су зачети подизати градње саборне цркве Св. Спаса на Топлој, обнове сеоских парохијалних цркава које су Турцима и ратовима 17. вијека запустјеле, градње Велике савинске цркве у другој половини 18. вијека, један велики градитељски замах у почетку аустроугарске доминације, и данас, изнова, једно тешко обнављање, или тачније, одржавање, свег наслеђа Цркве у Херцег - Новоме.

У наше вријеме читава Херцег - Нови мора подржати прегнуће својега села којем као ни један бокешки град дугује своје стварање и заснивање.

Г. Комар

БОГАТ ПРОГРАМ АКТИВНОСТИ ПОМОРСКОГ МУЗЕЈА У КОТОРУ

ЕКСПОНАТИ ИЗЛАЗЕ ИЗ МУЗЕЈА

• Током ове године изложбе у Италији, Зајребу, и у више градова наше земље

Поморски музеј Црне Горе у Котору инаугурисао је праксу да вриједни експонати нису стално заробљени у лијепој палати Гргурина у Котору, већ, то је познато, крећу и ван зидина старог града. Таква пракса са изложбама у Грчкој, Бугарској, по градовима Црне Горе и Србије имала је одјека у јавности, а у овој реформираној установи, која је прошле године обилежила пола вијека континуираног рада, тако мисле да наставе и даље.

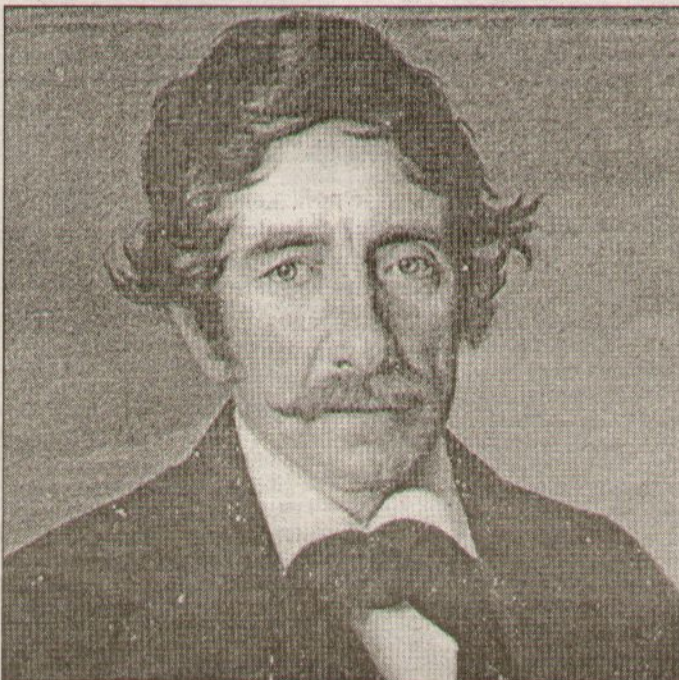
- Већ смо припремили изложбу "Свеци и поморци Јадрана", коју ћемо крајем марта приказати у Барију и на којој ће бити истакнути и експонати културних институција из Италије. Осим тога, имамо у плану и изложбу слика чувеног маринисте Василија Иванковића у Загребу током прољећа заједно са сликама истог аутора које се чувају у Ријеци и Сплиту. Имамо и неких других планова, када је ријеч о везама са страним земљама - истиче Милева

Вујошевић, директор Поморског музеја Црне Горе у Котору.

Што се тиче активности у Котору, по обичају, седам дана у мају биће посвећено свјетском дану музеја, а у припреми су изложбе "НА-КИТ И(ЛИ) УКРАС БОКЕ КОТОРСКЕ" и "Бокешки портрети 18. и 19. вијека". Како је планирано, те изложбе, осим у Котору, видеће и публика у другим градовима наше земље.

У которском музеју припремају округли сто

поводом 100 годишњице рођења капетана бојног брода Мирослава Штумбергера и 20 годишњице његове смрти. Вриједан пажње је и посао на попису свих једрењака и капетана Боке Которске у периоду 1814 - 1914. године, као и издавање књиге Јована Мартиновића "Котор у 14. вијеку". У циљу што чвршће везе са грађанством у музеју планирају да отворе конзерваторски и реставраторски атеље који ће пружати услуге и грађанима. Д. Давидовић

Портрет кат. Јока Јаковића

Портрет кат. Андрије Кришанца

КУЛТУРА И УМЈЕТНОСТ

УЗ ДВАДЕСЕТ ПЕТ ГОДИНА ОД СМРТИ МИЛОША ЦРЊАНСКОГ

СПОМЕН
НА ВЕЛИКОГ ПИСЦА

Милош Црњански, пјесник, прозни писац, ангажовани критичар духа времена у коме је живио, кога је критика издвојила као писца изузетне обдарености, али истовремено и као писца "који је у свом животу и књижевној каријери вртоглаво проживео немире и преврате нашег столећа" (Ј. Деретић). Свјетови књижевне метафизике Милоша Црњанског рађали су се у распону од родног Чонграда, Темишвара, Фјуме (данашње Ријеке), Панчева, родног града његове мајке, до Немачке, Француске, омрзнутог Беча и Италије до Лондона, кога је најмање волио, а у њему најдуже живио. Судећи по свему, медитеранска култура и ренесансна традиција древног Рима пружиле су му ријетко спокојство и мир. Своје последње књижевне радове стварао је у граду његовог ламентала, вољеном Београду, у улици Маршала Толбухина бр. 81. Земаљско бивање писца "најбољег и најчистијег лиризма у модерној српској прози", окончано је новембра мјесеца 1977. год. Сахрањен је у Алеји великана на Новом гробљу у Београду.

Иако је прошло двадесет пет година од смрти писца Сеоба, још увијек није испуњена последња жеља за живота нераздијелих супружника - да почивају заједно. (Супруга Милоша Црњанског, Вида умрла је наредне 1978. год. и сахрањена је у породичној гробници Ружичи).

Пред смрт, пишчева сапутница завјештала је њихову заоставштину Народној библиотеци Србије: *Летај Милоша Црњанског* отворен је за јавност фебруара прошле године, на дан Библиотеке и у години када се обиљежавало двадесет пет година од смрти великог писца.

Легат је смјештен у малом галеријском простору, на другом спрату Библиотеке. Посјетилац спомен собе Црњанског има ријетку прилику да види пишчев прибор за писање, лупу, витрину, лична документа - сведо-

Сава Шумановић: Портрет Милоша Црњанског

чанство, ђачки лист, студентски индекс, чланску карту Удружења југословенских новинара, Народне библиотеке Србије и др. Ту су и књиге његове личне библиотеке. На зиду је списатељев *Аутобиографиј* и познати *Портрет Црњанског* његовог савременика, сликара Саве Шумановића. Посебно је занимљиво видјети мале лутке, рукотворине пишчеве супруге, које је она правила како би се могли прехранити у тешким, избјегличким данима у Лондону. Ту су и разни исјечци из новина, географске карте, разгледнице, фотографије, који уз све друго, представљају драгоцен материјал за систематско изучавање по много чему трагичног живота Црњанског. Поменимо и нарочиту вриједност рукописне заоставштине великог писца

која се чува у посебном дјелу Легата. Између осталог, њу чини обимна преписана коју је Црњански водио на више језика, поједина поглавља *Ембасада* сачувана у више верзија, рукопис *Романа о Лондону* на српском и енглеском језику.

Двадесетих година прошлог вијека боравио је Милош Црњански, млади новинар, дописник београдског *Времена*, и на Црногорском приморју. Истински одушевљен оним што је видио забиљежио је своје утиске у кратким путописима.

Текстом *Пут до Будве и св. Стефана*, објављеном први пут у књизи *Наше вјеште на Јадрану*, 1927. године подсећамо да је прошло двадесет пет година од смрти Милоша Црњанског.

Ј. Јелушић

ПУТ ДО БУДВЕ И Св. СТЕФАНА

На путу за Цетиње, код утврђења св. Тројице, одваја се пут за Будву, стари град са јединственим положајем на сињем мору, при отвореном јалу пучине, која је отуда дубока и пушта све до Крфа.

Пут се спушта према тиватском заливу, па пролази богату жупу Грбаль, често поплављену, тако да јој се пола чине као пола пиринча. Затим ванредним путем јадранске обале, обрасле маслином и бором под којом се пружа на километре дуги жал пржине, песка у развој боји, што личи на мозаик.

Као неки, плави океан ту и Јадран изгледа безмеран и пуст.

Још лепши је пут морем до Будве. Брод тада излази из Боке, враћа се дакле путем који је описан и код рта Оштре поље југоисточно уз обалу полуострва Љуштице, што се зелени и модри са својим хридинама и пећинама, што су ванредне и још недовољно познате.

Будва се указује, после многих увала, као чудан град из неке арабљанске приче на том љубичастом мору, под сивим, големим врлетица. Пред градом, као нека феачка стена, стрши оток св. Никола, као тело неког огромног потонулог, скамењеног брода из доба катаклизме планете.

Опкољена стародревним зидинама, једва везана за копно, са таласима сребрним, стара варош је можда најчудније насеље на тој обали, што носи на себи одисејску, љубичасту пучину мора, пусти, сињег као тамо доле испод Јадрана.

Будва је од најстаријих градова на нашем мору, у доба римско позната под именом Бу-

туа, а у доба арабљанских напада у Јадрану разрушена је и спаљена. У XVI веку допала је турских шака, пошто је више пута пљачкана, а после је као Котор ратовала и крвила се за славу заставе Републике св. Марка.

На стенама, са лепим звоником цркве, она је са својим тврђавама прва морска варош, пуна легенди. Зими, када море са ужасном грмљавином бије у шипље и зидине под тврђавом, Будва је збиља град чудан, каквих мало има на свету.

Прави пандан Будви је мали св. Стефан, шкољка бисера на морском песку, малено острво опасано зидином, у приморју на неколико часака од Будве.

Иза њих су високе планине, што допиру до висине од четрнаест стотина метара, тако да је цела околина незаборавна.

Завичај јунака цара Душана, витезова о којима су се у Млечима причале легенде, тај крај и данас још има нашег бурног патетичног, трагичног на себи. Не да се заборавити.

Ту се год. 1767. јавио лажни цар Петар III, господар свих Руса, у ствари варалица личка, Стјепан Мали, кога је цела Црна Гора примила и који се осам година бранио од Турака. Дивна, наивна причања о њему могу се чути и сада још у том крају. Папагај, кога докле никад у Црној Гори видели нису, називао је тог човека: "цар, цар". То му је био главни доказ узвишеног порекла, који се надаље рашчучује.

Море Јадранско, иначе по Далмацији малено и топло, овде је огромно и тмурно, са нечим горким у својој љубичастој бесконачности.

ДУХОВНО НАСЉЕЂЕ

КРСТ – МЈЕРА
ДУХОВНОГ ЖИВОТА

Богословски смисао термина духовног живота је трагање за безпачетним и бесконачним творцем. Откривање сопственог духовног живота почиње суочењем са самим собом и сопственим дубинама, што искуствено потврђују аскете, који су зарад виђења оностраничног одлучили за духовни живот, који у аскетском смислу значи живот у Богу.

По учењу светих отаца човек се састоји из духа, душе и тијела - човек је сусрет духовног и материјалног свијета. Као словесно биће створен је "слободним по вољи и безгријешним по природи" (не због непријемчивости за гријех, већ зато што у природи није имао склоност гријеха), као психофизичко биће, створен за вјечност.

Првородним гријехом нарушен је склад који је човек имао у рају, нападајући се изворима божанске енергије. Христовим оваплоћењем повраћен је склад људској природи.

Сваки човек без обзира да ли је открио своју духовност, живи ли у гријеху или врлини, носи у себи клицу божанске свјетлости, која може да озари и препороди својом благодатном моћи. Коначни циљ живота сваког живог човека јесте сједињење душе са својим Творцем и заједничарење у вјечним благодатима. Душа пребива у тијелу. По својој природи је "неизобразива, словесна и умна и дарује тијелу живот, а затим и раст и рађање чула, слободна је и промјенива (јер је створена), посједује вољу и енергију (дјелатну кретњу природе све силе: сазнајне, животне, природне и умјетничке можемо назвати енергијом)".

Иако је везана за материјални свијет, душа стреми према Богу и зато се каже да је њено својство боготражитељство. По св. Јовану Дамаскину посебна својства душе су благочашће и способност мишљења, док су заједничка својства душе и тијела врлине. Човек има слободу да свој живот одредије на добру или злу. При испитивању себе и своје душе (која треба да буде чиста од гријеха као огледало да би у себи препознала одраз Творца) почиње откривање духовног свијета у нама самим.

Они који живе духовним животом личним али и у соборности (заједници светих у Цркви) познају да су "догађаји на површини душе само последица оног дубоког духовног начела у сваком човеку гдје су коријени свих његових стремљења.

Човјеков живот опет зависи од духовног развоја (по слободи духа, човек се некад може супроставити и Богу, истовремено откривајући своју слабост и ограниченост, па су тако могуће и "двје стране духовног живота, тзв. Свијетла и тамна духовност").

Сваки човек позван је да током живота открије

сопствену духовност, кроз остварење личности чији је циљ живи сусрет са личношћу Бога. Суштина духовног живота, био човек или не, јесте непрекидно трагање и жеђ за оностраничним, вјечним, извором живота. Душа је на необјашњив и мистички начин повезана са вјечношћу и стреми ка њој уздижући се над временским и пропадивим ("што јесте основа слободе која нас уздиже изнад природног, овоземаљског порјетка"), што не важи у случају када гријех затамни душу, али, благодет коју покајана душа добија поново је уздиже ка висинама.

Трагика смрти која је последица гријеха - човјековог првобитног пријеступа, и која у богообразовању човека може да има и васпитни карактер ("да зло не би било вјечно") ублажена је радошћу васкрсења. Јер човек је створен као заједница тијела и душе, па зато и смрт представља трагедију, душа не жели да се раздвоји од тијела и осјећа потребу за њим. Васкрсење Христово, а затим и као нада и залог будућег вијека представља *васкрсење људског бића* - као личности и бића Божијег.

Обожјење започиње сада у психо-физичком животу човека. На њега смо позвани, а до њега долази унутрашњим преображајем. То је оно на шта нас Христос подсећа одговарајући ученицима да им покаже царство Божије "Царство Божије је у вама".

Сваки човек је јединствена и неповољива личност са својим личним крстом, као путем до Бога. Сигурно је да је Господ дошао да узме наше бреме на себе и да нам кроз Цркву дарује своје вјечне благодети чинећи нас учесницима у тајни спасења. Али баш из тог разлога посебности и слободе сваког човека крстоносни пут спознаје сопствене духовности и сусрета са Богом је јединствен и обавијен тајном, која се одиграва и разрешава најдубљим и најскривенијим дјеловима људског духа.

Симболика крста означава по вертикали однос и пут човека ка Богу, а по хоризонтално однос човека према другим људима и свијету. Крст изражава духовни свијет личности која га носи, са задацима и логиком пута који можемо по слободи да прихватимо или не прихватимо (схватимо или не схватимо). Када ће и да ли ће човек да остварује свој задатак следећи свој крстоносни пут зависи од тога да ли ће га препознати, да ли ће наћи смисао у догађајима који му се дешавају у животу, што је изузетно тешко и због чега је улога духовника у животу човека (у западном свијету замијењена неуропсихијатријом) како би могао да схвати смисао догађаја и својих реакција. Потом

слиједи одређивање степена духовног израстања, као и препознавање и разумијевање свог личног крста.

У православном тумачењу крст није предодређење - судбина, већ задатак који човек треба да испуни. "Тајна крста у нама је тајна наше посебности, основне теме која стоји пред личношћу".

Гријех је последица зла у свијету и са њим се цјелокупно човјечанство суочава. Укоријењеност гријеха у нама представља главну тежину живота. Гријех представља отпадане од Бога, а тамо гдје је недовољно Бога, наступа одсуство радости, које се у крајњем одсуству Бога претвара у очајање.

Но ипак у животу наступају пресудни моменти (често су у питању и тренуци), када се кроз слојеве грјеха који се таложи пробије искра Божанске свјетлости. Када се човек спусти до својих дубина и тамо пронађе зрно Божије доброте, тада се догађа истински преображај као онај који је доживио св. апостол Павле или покајани разбојник на крсту који је први ушао у поново задобијени рај.

Крст за хришћане има још један смисао, носити крст значи подржавати Христа. Многи велики хришћански мученици и светитељи који себе нису сматрали "становницима овог свијета" свјесно су са нас зачуђујућом лакоћом носили свој крст, налазећи у њему одговор и разријешење загонетке живота. Господ им је невидљивом руком помогао, а на крају свога пута јасно су видели Христа као и сједињење са обећаним добрима.

У Цркви свјетлошћу Светога Духа једино се и може појмити смисао и правац сопственог живота, доживијети преображај који нам открива унутрашњи микрокосмос, нашу вјечну везу са Богом. Крећући се у духовном животу човек открива радост и познања и љубав према ближњем. Ту је смисао и премудрост Божанске тајне о спасењу свијета и човека. Крећући се ближе Богу, човек се упоредо креће и приближава другим људима.

Тајна спасења открива се кроз способност у Цркви као тијелу Христовом, заједници свих људи. Када не видимо добро у људима око нас, већ само оно лоше, то је само знак да их не волимо довољно. Иако зло несумњиво постоји, окрећући се ближњима требало би да им се окрећемо с вјером у оно вјечно, утиснуто у души. Без овога је немогућ развјетак духовног живота. Јер у тајни нашег односа са другима, у нашем социјалном животу социјалном животу који узрастањем постаје животом у Цркви крије се разријешење тајне нашег личног крста и односа са Вишњим, ка коме цијелог свог живота стремимо.

дипл. теол.
Миља Редић - Радовић

МЕДИЦИНА

ПРВА КЛОНИРАНА
БЕБА НА СВИЈЕТУ
ЈЕ РОЂЕНА!??

Сва средства јавног информисања, укључујући и најновије вијести на Интернету преплављена су, тог 26. децембра 2002. године, шокантном вјешћу, за мање упућене припаднике шире свјетске друштвене јавности - углавном неочекиваном, за припаднике свјетске научне јавности - дуго прижељкиваном или пак унапријед најоштрије осуђеном: "Прва клонирана беба на свијету је рођена!". Клонирана беба Еве (симболичног имена прве жене на Земљи - Ева) је рођена на необјављеној локацији уз позитивне оцјене тестирања њеног здравља.

Вијест је објавила организација "CLONAIID", прва компанија за пружање услуга хуманог клонирања, основана фебруара 1997. године од стране духовника под именом Раел, вође међународне вјерске организације "Raelian Movement", свјетски највеће УФО - сродне организације са чланством око 55.000 чланова у 84 земље свијета, која заступа идеју да је хумана ванземаљска раса звана "ЕЛО-ХИМ" употријебила 25.000 година старо научно сазнање, ДНА и генетски и инжењеринг да научно креира живот на Земљи. Сада је на челу компаније "CLONAIID" менаџер - директор, надбискуп Реалиан покрета др Brigitte Boisselier, која је очито, са научне стране најзаслужнија за рођење првог људског клона. "CLONAIID" се додатно бави ширим спектром услуга као "INSURACLONE", "OVULAIID" и "CLONARET" као и креирањем личних људских "стем" (матичних) ћелија. Последице, али не и задње - продаје систем фузije ембрионалних ћелија, RMX 2010 којим се постижу вансерijski резултати у креирању стотина бластоциста - основе терапеутског клонирања. "CLONAIID" је дакле, како су у тој компанији увјерени, повео науку човјечанства унапријед помажући једном неплодном пару да добију прву клонирану бебу. "CLONAIID" је у свом обавештењу обећао свијету доказе њиховог открића тако што би један независни експерт потврдио да је клон стварно клон ћелије доadora који је жена у тридесетим годинама. Слиједећи корак "CLONAIID" - а биће директно клонирање одрасле особе и трансфер меморије и индивидуалности у ново клони-

КЛОНИРАЊЕ - УВОД У БЕСКРАЈАН ЖИВОТ ИЛИ ЗЛА КОБ

("Ко хоће Његову (Божију) вољу
творити разумјеће је ли ова наука
од Бога" (Јов. 7, 17))

ране мозгове што ће моћи омогућити истински вјечни живот докле год ћемо бити у стању да се сјећамо прошлости и акумулирамо знање у бескрај. По визијама Раела тада ће бити могуће пробудити се после смрти у потпуно новом тијелу као после добро проспавање ноћи. Како ће се, тврди Раел, све ово десити за следећих двадесет година, није погрешно размишљати о 22. стољећу "science fiction".

ИЗМЈЕНА ОДЛУКА ЕВИНИХ РОДИТЕЉА СЈЕНЧИ КРЕДИБИЛИТЕТ ВИЈЕСТИ СТОЉЕЋА

Послије двије недјеље од рођења Еве њени родитељи су одлучили да одложу првобитно донешену одлуку о одобравању моменталног приступа независним експертима за период када ће добити апсолутне гаранције да им неће одузети бебу. Тако се отвара могућност скептичности у односу на рођење бебе или на њено преживљавање и доводи у питање кредибилитет др Brigitte Boisselier која је сигурна у позитивност тестова и повраћај свог реномеа најављујући рођење још пет клонираних беба у продукцији "CLONAIID" - а до 5. фебруара 2003. године.

ДОКТОР СЕВЕРИНО АНТИНОРИ - ГЕНИЈЕ ИЛИ ЗЛА КОБ

Контроверзни италијански стручњак за неплодност др Северино Антинори са Клинике за оплодњу у Риму је први објавио своје планове клонирања људи још у новембру 1998. године, али је и прошле године тврдио да ће пројекат клонирања који води са УС специјалистом Panayotis - ом Zavos - ом довести до продукције клонираних беба 2002. године. Прва шокантна вијест са подручја хуманог клонирања потекла је управо од Антинорија, 6. априла 2002. године, када је др Антинори објавио да је једна жена трудна осам недјеља са клонираним ембрионом! Прошло је девет мјесеци без ријечи о рођењу или побачају што Антинорија ипак не изба-

цује са мјеста водећег експерта за клонирање у свијету озбиљних пренатензија.

ТЕРАПЕУТСКО И РЕПРОДУКТИВНО КЛОНИРАЊЕ - СВИЈЕТЛА И ТАМНА СТРАНА ИСТЕ МЕДАЉЕ?

13. октобра 2001. године је произведен први људски ембрион употребом технике нуклеарног трансфера познате као клонирање. Рани ембриони се дијеле у шупље лопте око 100 ћелија - бластисте. Намјера је изоловати хумане "стем" (матичне) ћелије да послуже као почетна залиха за градњу измијењених живаца, мишића или других ткива која могу бити употријебљена за лијечење различитих болести. Терапеутско клонирање, које тражи употребу генетског материјала из пацијентових ћелија је различито од репродуктивног клонирања које имплантира клонирани ембрион у утерус жене доводећи до рођења клонираних беба. Вјерује се да репродуктивно клонирање има потенцијалне ризике и предлаже се рестрикција репродуктивног клонирања док се сигурносни и етички услови не разријеше.

РЕАКЦИЈЕ СВЈЕТСКЕ НАУКЕ И ЗАКОНОДАВСТВА

- То је нечувено, срамота, увреда - каже Rudolf Jaenisch, професор биологије на Технолошком институту у Масачусетсу, један од водећих свјетских специјалиста у клонирању. - До сада је клонирано седам врста сисара; мало клонова преживљава, вјерујем да нема нормалних клонова. За што би људски клонови били изузетак? То што ти људи раде је зло! - Ми још не знамо како се клонирају животиње или људи и зато то не би требало радити - каже Paul Berg, нобеловац и професор на Медицинској школи Станфорд универзитета.

За разлику од претходника, дугогодишњи адвокат репродуктивног клонирања Randolph Vicker је сигуран да ће скептицизам у односу на хумано репродуктивно клонирање убрзо нестати.

Велика Британија је законски огласила репродуктивно клонирање, УСА "гура" свјетско одобравање хуманог клонирања. Многе чланице Европске уније донијеле су законе који остављају могућност клонирања беба легално, за вријеме истраживања терапеутског клонирања. УН нису у стању да сачине договор. Очито су интернационалне забране за репродуктивно клонирање неопходне.

Др Оливера Ковачевић

ПОЉОПРИВРЕДА

Болест најчешће напада лист маслине а појављује се и на петелци листа, плоду, петелци плода и једногодишњим гранчицама. Гљивице (Spilocaca oleaginea-Cast) на листу стварају округле мрље с концентричним зонама карактеристично обојене те подсећају на очи које красе пауново перје на репу. Симптоми болести су нарочито изражени на листовима који су почели да жуте, док су на зеленим листовима мање уочљиви. При јаком нападу болести на појединим листовима може се наћи велики број ситних мрља које покривају цио лист.

Штетност од болести је вишеструка. Нападнута лишће губи зелену боју и тиме се смањује асимилациона површина што се негативно одражава на прираст нових младара, на пораст плодова и стварање уља у њима. Нападнута лишће жути и опада у првој години умјесто да остане на гранчици 2-3 године, вршећи фотосинтезу, а тиме развој стабла, редовнију родност и већи проценат уља у плодовима. Нападнута петелке плодова изазивају раније масовно опадање плодова, а огољеле гранчице се најчешће суше.

Ова болест је од посебног економског значаја јер су на њу осетљиве најзначајније сорте маслине које се гаје у нас, прије свега жутица која чини око 65%, затим облица, дроб-

ПАУНОВО ОКО НАЈЗНАЧАЈНИЈА БОЛЕСТ МАСЛИНА

● Лишће жути и опада прије времена, смањује се развој стабла, родност и проценат уља у плодовима, али се њега последице могу сирјечити са два прскања

ница, дужица, левантинка и мораило.

Инфекције се могу остварити у свим годишњим добима али се најчешће остварују у јесен и прољетним мјесецима, при температури ваздуха 14-19 Ц, високој релативној влажности ваздуха и кишовитом времену. Степен заразе (незаштитених маслина) повећава се од првих јесењих киша и достиже максимум новембра и децембра. У зимским мјесецима настаје период са успореним и уједначеним заразама да би у марту и априлу настао нов максимални период заразе. У овом периоду може се заразити велики дио лишћа који до јула опада.

Маслина формира плодове на љеторастима из претходне године, а лишће са тих љетораста највише доприноси исхрани маслине, развоју нових љетораста за род наредне године и развоју плодова, те га је неопходно сачувати.

Заштита маслине и су-

збијање овог паразита у нас се недовољно ради, иако се зна колико штете наноси. Многи маслинали сматрају да је отпадање лишћа увијек биолошка појава дефолијације губећи из вида да отпада најпродуктивније лишће 2-3 године прије времена, и да маслина троши много хране и воде да обнови лишће а све на штету развоја биљке и остварења редовних и квалитетних приноса.

Заштита маслине од ове болести је доста једноставна и релативно јефтина, а постиже се са два прскања 1, 5 % бордовском чорбом, и то прво (основно) крајем љета и почетком јесени, прије јачих киша и друго (допунско) крајем зиме, најчешће у фебруару и почетком марта. Ако се изврше (темељно) ова два третирања, њихово позитивно дејство ће смањити потенцијал заразе и у току наредне године.

Јован М. Медиговић
дипл. инт. пољ.

ЛЕКОВИТОСТ ВОЋА И ПОВРЋА

ШАРГАРЕПА

(Daucus carota L)

Шаргарепа (мрква) као најзначајније коријенасто поврће у исхрани, највише се употребљава кувано за справљање разних јела, а у сировом стању се користи у виду салате и за конзервирање. Шаргарепа је цијењено поврће због велике хранљиве вриједности, нарочито дијететске и витаминске, па је подесна за исхрану дјеце и одраслих, здравих и болесних.

Најквалитетнија шаргарепа је она чија је кора заступљена у већој количини и има мање сржи. Најбоље су оне шаргарепе које имају наранџасту или црвено-наранџасту боју. Боја коријена потиче од каротина.

За организам је најбоља пријесна шаргарепа, јер су у њој очувани сви састојци, па и витамини. Стога се препоручује грицкање шаргарепе, тј. уношење у организам сирове шаргарепе.

Сок (пола литра) исцјеђен из наструганог коријена употребљава се против дјечијих глиста, шећерне болести, и за лакше мокрење.

Послије два сата узме се рицинусово уље за чишћење. Фармацеутска индустрија из коријена шаргарепе вади каротин.

Шаргарепа спречава и отклања трулење у кријевима, у желуцу и у кријевима брзо успоставља нормалну функцију, неутралише прекомерну желудачну киселину и уклања жгарицу (подригивање), и то боље од хемијског препарата - соде бикарбоне.

Помаже против дебла-

ња и уклања отеклине водене болести и обољелих бубрега.

Сирова, остругана шаргарепа брзо одстрањује гliste (охури). Зато треба неколико дана јести по 2 - 3 остругане шаргарепе.

Шаргарепа је и средство против пролива, шећерне болести. Она олакшава мокрење и побољшава вид.

При лијечењу желуца и цријева дојенчади изриба се 500 грама шаргарепе, па се укува у два литра воде да буде густо, затим се испасира и измијеша са једним литром говеђе или пилеће супе.

Против подригивања (жгарице) довољно је попити 1/4 литра сока процијеђеног из сирове изрибане шаргарепе.

Чај за мокрење прави се од мјешавине овако: узме се по 20 грама сјемена шаргарепе, першуна, целера, аниса и кумина и измијеша, па се од ове мјешавине узме супена кашика и попари са 2,5 литра вруће - провереле воде, остави поклопљено да стоји 3 - 4 сата, а затим пије прије јела.

За отклањање умора, који је наступио после дужег умног рада, добро је увече у млијеко попипити зобене пахуљице и покривене оставити до ујутру, па додати сирове истругане шаргарепе (коријена), мало на ватри смлачити, засладити медом и појести прије рада. Мишљење, памћење и концентрација се појачава, а умор се не јавља ни после неколико сати.

Шаргарепа помаже у

лијечењу реуме и гихта. За ову сврху потребно је дневно пити 2 шоље сока шаргарепе.

Они који болују од шећерне болести треба сок од шаргарепе да редовно узимају.

Сок сирове шаргарепе спречава упалу крајника и стварање полипа. У току дана треба пити 1 - 1,5 литар сока од шаргарепе, који уједно чисти крв и одстрањује отровне материје из организма. Употребљава се и за лијечење кожних болести.

Старијим особама препоручује се да пију у гутљајима у току дана 1/2 шоље млијека са шољом сока свјеже, сирове шаргарепе, јер то оживљава, јача памћење и побољшава пробаву (варење).

Сируп од шаргарепе помаже у лијечењу дисајних органа, прехладе, грипе, бронхитиса, почетне упале плућа, грла и гркљана. Сируп за ову сврху припрема се овако: опрана шаргарепа се изриба, истисне сок, дода мало жутог шећера (канди шећер), густо укува, наспе у боце (флаше), добро затвори целофаном, а затим узима три пута дневно после јела по једна супена кашика.

Сок од пола литра исцјеђен од наструганог коријена употребљава се против шећерне болести, против пролива, дјечијих глиста (охурига), за лакше мокрење.

Послије два сата узме се рицинусово уље за чишћење.

(Буро Ј. Јовановић: Воће и поврће - храна и лијек)

ВЕЛИКА ДИЛЕМА

Клонирање, не само као научна, него прије свега велика друштвена, етичка, морална и политичка дилема, не преостаје да заокупља огромну пажњу широке свјетске друштвене јавности већ дуже вријеме. Најбољи темељ даљим истраживањима наслеђа, могућности превенције и успјешног лијечења најтежих болести, сигурно

повећање успјешности до непојмљивих достигнућа, коначно, рјешење енигме старења и вјечног живота или велико достигнуће науке које у људској природи изазива и идеје о великим злоупотребима до застрашујућих визија! Етички неутрална велика достигнућа науке увијек су велики испит зрелости човјечанства.

СПОРТ

ОДБОЈКАШИ БУДВАНСКЕ РИВИЈЕРЕ ТРИЈУМФОМ ИСПРАТИЛИ 2002. ГОДИНУ

ПЕХАР ОСТАО У БУДВИ

• Без изјубљеној сећа на друшћу иућ за редом итрачи Будванске ривјере освојили Кућ Југославије у Будви 28. и 29. децембра

Пут ка поновном тријумфу у Купу Југославије одбојкаши "Будванске ривјере" започели су убједљивом побједом у полуфиналној утакмици против Партизан Мобела резултатом 3:0 (25:21, 25:13, 25:16). За нешто више од сат времена: Марковић, Перошевић, Мајдак... приморали су одбојкаше у црно-бијелим дресовима на предају. Многи су ту побједу приписали лошој игри одбојкаша Партизана, а само најупућенијим у тајне одбојкашке игре било је јасно да је тренер Цветко Пајковић форму својих играча темпирао за одбрану Купа Југославије. Једино до половине првог сета одбојкаши Партизана били су равноправан противник. У преостала два сета вођена је неравноправна борба што најбоље показују резултати по сетовима. У другом сету Вујовић, Митровић, Спировски... успјели су да сакупе скромних 13, а у трећем свега 16 поена.

У другој полуфиналној утакмици одбојкаши Будунности - Подгоричке банке послје безкомпромисне борбе која је трајала преко 130 минута успјели су да изборе право да се у финалној утакмици против Будвана боре за пехар намијењен побједнику овог престижног такмичења.

У финалној утакмици, великом финалу Купа, снагу су одмјерили актуелни шапион Будунности Подгоричка банка и освајач Купа Будванска ривјера. Прије почетка утакмице све је било спремно за истински одбојкашки спектакл: препуна дворана Медитеранског спортског центра, на једној страни дворане распјевани "гусари", на другој увијек спремни да помогну својим миљеницима - подгорички "варвари", директан телевизијски и радио пренос, новинари и фоторепортери многих гласила окупирани су новинарску ложу. Међутим, од

одбојкашког спектакла није било ништа. За то су једини кривци одбојкаши Будунности који су се предали такорећи без борбе. Одавно одбојкаши из Подгорице нису дјеловали немоћно као у великом финалу Купа. Ни слика ни прилика шампионске игре из протеклих првенствених утакмица.

На другој страни мреже "мајстори с мора" играли су без грешке као из одбојкашких уџбеника. Стекао се на крају утисак да су играли онолико колико им је било потребно за сигурну побједу.

Пехар намијењен освајачу Купа Југославије након нешто више од два сата, колико је трајала утакмица са загријевањем, враћен је поново на старо мјесто, у витрине одбојкашког клуба Будванска ривјера, гдје ће остати до наредног великог финала.

- Красило нас је велико стрпљење у кључним тренуцима када се резултат ломио. Против Будунности показали смо да је наше најјаче оружје убојити сервис за који Подгоричани, као и вече раније одбојкаши Партизана, нису успјели да пронађу начин како да га умире. Осим тога играчи Будунности нису успјели да издрже непрестани притисак и наш ритам игре. Мојим играчима припадају све заслуге за овај тријумф. Хвала им што су ми приредили велико задовољство - није крио своје одушевљење тренер Цветко Пајковић.

- Нисмо хтјели да признамо прије утакмице да нам недостаје свјежине. Заваравали смо себе да смо спремни за велико финале. Одбојкаши Будванске ривјере надиграли су нас у готово свим елементима, посебно сервису, игри у пољу и контранападу. Честитам Будванцима на одбрани Купа - изјавио је након утакмице тренер Подгоричана Игор Колаковић.

Драган Кларич

НА КОРМИЛУ МОГРЕНА ДОШЛО ДО СМЈЕНЕ

ЛАЦМАНОВИЋ ЗАМИЈЕНИО МОЈСИЛОВИЋА

Све су прилике да ће прелазни рок у будванском прволигашу проћи без значајнијих узбуђења. Непосредно пред почетак припрема изгледало је да ће и тренер Стеван Мојсиловић, и поред поднешене оставке, остати на клупи Могрена. Међутим, само два дана прије првог окупљања фудбалера, половином јануара, Мојсиловић је, на опште изненађење југословенске фудбалске јавности, постао један од тренера у стручном штабу Црвене звезде. У минут до два наест, челници Могрена реаговали су брзо и за шефа стручног штаба именовали бившег играча и тренера Земун Драгана Лацмановића.

- Знао сам и раније да долазим у фудбалску средину у којој владају фер и коректни односи. Мотив мог доласка је инат и жеља да покушам да нешто урадим у клубу кога су многи већ прежалили и отписали из прволигашке конкуренције. Осим тога добио

сам слободу у раду, што је за сваког тренера велика ствар. Са својим помоћником Жељком Кандијашем и стручним штабом кога ћу благовремено формирати урадићу све да покушамо да спасимо што се спасити може. Послије прве четири утакмице у пролећном дијелу првенства, које се играју у Будви, много тога ће бити јасније - изјавио је нови тренер Будвана Драган Лацмановић непосредно након доласка на Лугове. Нико од играча који су носили Могренов дрес у јесећем дијелу првенства није затражио исписницу. Комплетне припреме, које је тренер Лацмановић подијелио у три фазе, фудбалери Могрена обавиће у Будви. У првој фази, која је ових дана завршена, изабраници тренера Лацмановића одиграли су и двије пријатељске утакмице. Против Арсенала у Тивту Будвани су забиљежили убједљиву побједу 5:0, а против Грбља 4:2.

Д. Кларич

МАЛИ ФУДБАЛ, ВЕЛИКЕ НЕВОЉЕ

БУДВАНСКИ ПРВОЛИГАШ БЕЗ ПОБЈЕДЕ

• Послије девети одиграних утакмица КМФ Будва - ТВ Мајкић без побједе

Са нескривеним амбицијама играчи будванског прволигаша у малом фудбалу започели су овогодишње првенство у Првој савезној лиги - група Црна Гора и најавили борбу са сам врх табеле. Око Клуба и ове године окупиле су се најбољи играчи овог све популарнијег спорта из Будве. Са новим тренером Цвијовићем, до некле ријешеним питањем термина за тренинг и солидним играчким кадром у досадашњем дијелу првенства од играча Клуба малог фудбала Будва - ТВ Мајкић очекивало се много више. У протеклих девет утакмица Будвани су успјели да изборе само два неријешена резултата и са скромна, два бода налазе се приковани за само дно табеле. Пораз против Баја Пивљанина (4:5), у посљедњем колу у Будви додатно је отежао и онако слабо бодовно стање Будвана.

- Без обзира на пласман надам се да ћемо и наредне године играти у Првој лиги. Послије иступања екипе Дукље из даљег такмичења највјероватније да

ни једна екипа неће напустити Прву лигу. Међутим, очекујем да ћемо до краја првенства заиграти на нивоу стварних квалитета играчког кадра и зачеље препустити некој другој екипи - изјавио је Здравко Мајкић секретар Клуба.

У нередним утакмицама Мрваљевић, Милошевић, Радановић, Јововић, Зећ, Голиш, Драговић... имају много лакши распоред, па није нереално очекивати ускоро прве побједе и бијег са зачеља табеле.

Д. Кларич

ПРИПРЕМЕ ФУДБАЛЕРА МОРНАРА ЗА ПРОЛЕЋНУ СЕЗОНУ

• Нови "морнари" ишли Блажић, Марчић, Мартиновић, Томашевић, Раковић и Свиляр. • Оишли Сарић, Љутица, Мајић, Бејатовић и Хаџибурић

Тренер Ненад Вучковић је 12. јануара извршио прозивку и на стадиону "Тополица" одржао први тренинг са фудбалерима Морнара. На прозивци је било тридесетак играча, међу којима и новајлије, два колоса - голман Срђан Блажић (197 цм), бивши чувар мреже Кома и Будућности, и центарфор Марко Мартиновић (196 цм), голгетер "Његоша" из Ловћенца, затим Рудолф Марчић, виђасти центарфор који се вратио у старо јато, а претходно је играо за београдски Раднички, Звездару, Бокељ и Будућност, и млади играчи Жељко Томашевић, бивши "везиста" Забјела, који је наступао и за прволигаше попут Радничког из Ниша и Звездаре, Радоња Раковић, који је уступљен на шест мјесеци барском друголигашу од Забјела и Данијел Свиляр из Севојна (Пожега).

Њиховим доласком у Морнару су испунили зацртани план појачања за пролећну сезону и екипа неће, како увјерава секретар клуба Светозар Јоветић, бити слабија од оне која је јесенас разочарала освајањем седмог

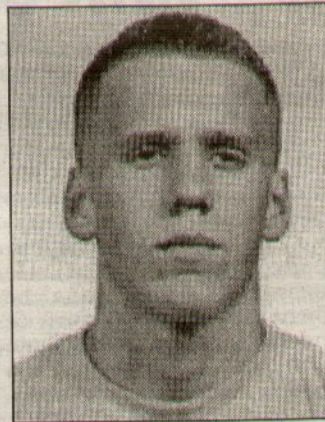
ХЕРЦЕГНОВСКИ СПОРТСКИ НОВИНАРИ ИЗАБРАЛИ НАЈБОЉЕ СПОРТИСТЕ У 2002. ГОДИНИ

Након године дана паузе (због финансијских разлога) Актив спортских новинара Херцег Новог уз помоћ Секретаријата за друштвене дјелатности и спонзора наставио је са традиционалном акцијом избора најбољих спортских колектива, спортиста и спортских радника Херцег Новог. Готово све почаст и признања за 2002. годину покупио је ПВК Јадран и његови такмичари. Најбољи спортиста Херцег Новог за минулу годину је ватерполо репрезентативац Борис Злоковић центар Јадрана (рођен 1983) који је уз клупске успјехе као репрезентативац освојио и прво мјесто на Европском првенству за омладинце у Барију и треће мјесто и бронзану медаљу на ФИНА купу у августу у Београду. Најбоља спортисткиња Херцег Новог је пливачица Јадрана Данијела Ђикановић (1983) шестострука првакиња на 100м дelfин, 50 и 100м леђно, 200м краул и у штафети 4x100м. Интересантно је рећи да је ово Данијели Ђикановић пети тријумф у последњих седам година. На листи десет најбољих спортиста града под Орјеном у прошлој години своје мјесто су резултатима изборили: Денис Шефик и Предраг Јокић (ВК Јадран), Владимир Гојковић (ВК Јадран и Боћарски клуб Вал Зетатранс), Матија Јауковић (пливач Јадрана), Ђуро Милановић (боћање ВК Вал Зетатранс), Реља Новаковић (Карате клуб Рива Адмирал), Ана Веселиновић (Тениски клуб СВБ) и Милица Давовић (ЖКК Херцег Нови Е).

Титуле најбољег спортског колектива је припала ватерполистима Јадрана. Уз друго мјесто у два домаћа Купа и првенству ту је и пласман у полуфинале Купа побједника купова и у четвртфинале овогодишњег истог такмичења које је још у току.

У конкуренцији су још били следећи спортисти колективи Пливачки клуб Јадран, каратисти Рива Адмирала, боћари "Вала Зе-

СПОРТИСТИ СА ШКВЕРА ОБИЉЕЖИЛИ ГОДИНУ

Борис Злоковић

татранс" и Херцегновски шах клуб.

За најбољег тренера у прошлој години у Херцег Новом проглашен је шеф стручног штаба Јадрана и тренер југословенске ватерполо репрезентације Петар Поробић. Кандидати за ову титулу су још били Хусен Феџми (Боксерски клуб Херцег Нови), Маринко Ковачевић (Кошаркашки клуб Медитеран), Сеад Адровић (ПК Јадран) и Милан Давовић (ЖКК Херцег НовиЕ).

За најбољег спортског радника у 2002. години проглашен је Предраг Прља Вујовић предсједник Херцегновског шах клуба, који је најзаслужнији што је Игало домаћин Европског првенства за омладинце у септембру и октобру ове године. Новинари из Херцег Новог су изабрали и спортске наде свог града, спортске таленте који су резултатима најавили да њихово вријеме тек долази. То су: Дарија Поп (ПК Јадран), Васо Ђуковић (ВК Јадран), Александар Бакоћ (Херцегновски Шах клуб), Немања Тодоровић (Карате клуб Рива Адмирал), Марко Становчић (ФК Орјен), Денис Паласа (Кошаркашки клуб Приморје), Зоран Рапајић (Цудо клуб Игало)

и Владета Мирковић (Једриличарски клуб Југоле Гракалић).

За најбољег спортског извјештача у 2002. години колеге су изабрали новинара Перицу Ђаковић из ТВ Црне Горе и Побједа.

Награду за животно дјело коју по традицији предаје предсједник општине за 2002. годину је добио Слободан - Пура Уљаревић, члан златне шампионске генерације Јадрана из 1958, 1959 године када је тим са Шквера био најбољи у тадашњој земљи и у Европи. Уљаревић је наступао у свим селекцијама југословенске ватерполо репрезентације. Касније у два наврата он је био тренер Јадрана и једном ВК Ривјере из Ђеновића. Дугогодишњи је спортиста и ватерполо радник.

На свом састанку о уручивању награда извјештачи из Херцег Новог донијели су одлуку да се уведе плакета за Допринос и афирмацију херцегновског спорта а биће додјељивана људима који у земљи и иностранству афирмишу Херцег Нови и његов спорт. Први добитници овог признања су фудбалски менаџер из Цриха Живојин - Жика Перовановић и аутомобилиста Веско Прлаиновић из Херцег Новог који вози рели за ААМД Застава Крагујевац.

У жељи да се настави континуитет проглашења најбољих спортиста Херцег Новог новинари су донијели одлуку да се за 2001. годину пехар као најбољем спортисти Херцег Новог уручи голману Јадрана и државне репрезентације Денису Шефику.

Свечано проглашење и уручење награда обавиће се на традиционалној приредби "Вече шампиона" почетком фебруара.

З. Шаковић

У КОТОРУ ПРОГЛАШЕНИ НАЈБОЉИ СПОРТИСТИ И СПОРТСКИ РАДНИЦИ

НАЈБОЉИ ВАТЕРПОЛИСТА МИЛИЋ

Удружење спортских новинара Црне Горе, секције Котор, под покровитељством општине Котор прогласило је најбоље спортисте и спортске раднике у 2002. години на подручју которске општине.

Жири у саставу Андрија Поповић, Душан Давидовић и Сабрија Вулић је за најбољег спортисту 2002. године прогласио Небојшу Милића, дугогодишњег

играча Приморца који је дао пун допринос успјесима клуба из Котора посебно, недавно, освајању Купа Југославије.

За најбољег спортског радника изабран је Драган Кашћелан, директор Приморца - Југопетрала који је, иако млађи спортиста радник, доста допринио унутрашњој организацији клуба, као и спровођењу свих активности у клубу.

За најбољег младог спортисту изабран је Станко Пајовић, омладински и сениорски првак Југославије на 200 м прсно, пливач који најављује успјешан повратак которског пливања.

Најуспјешнији спортисти колектив у општини Котор је Приморца - Југопетрол, који осим сјајног сениорског састава има серију одличних резултата у млађим категоријама, као и селекцију у пливању.

Специјална признања, по ојени жирија, за спортска достигнућа у прошлој години заслужили су тренер ватерполиста Приморца - Југопетрала Веселин Марковић, омладински ватерполо репрезентативци Млађан Јановић и Вјекослав Пасковић, који су били чланови репрезентације Југославије, првак Европе на ЕП у Барију, а стандардни су првотимци которског клуба. Специјално признање добио је и првак Југославије у брдским тракама аутомобила класе 1.100 кубика Горан Вучковић, члан АМД "Блажо Смиљанић" из Котора, за тим првак Југославије у циу-циу Милош Вучинић члан Соко - Котор, и ватерполо судија Драган Рајевић афирмисан на највећим такмичењима.

М.Вујовић

Д.Д.

ТИМ ЗА ВРХ ТАБЕЛЕ

мјеста на друголигашком Југу.

- Довели смо квалитетне фудбалере - најприје Блажића, Марчића, Мартиновића и потом Томашевића, Раковића и Свиљара. Имаћемо опет тим за врх табеле, без обзира што су нас у овом прелазном року напустили Сарић, Мајић, Љутица, Хаџибурић и Бејатовић. Ангажман траже и браћа Ненезић, Дејан и Марко, као и Радован Фемић.

Уколико га не пронађу до 31. јанура, до када траје прелазни рок, ставиће се на располагање тренеру Вучковићу.

Комплетне припреме одрадићемо у Бару, јер овдје ће, ове зиме, доћи многе прволигашке и друголигашке екипе и биће то лијепа прилика да наш тренер уигра тим и види на чему је. За сада имамо разлога за задовољство - на сваком тренингу је од 25-30 фудбалера, који марљиво вјежбају два пута дневно, на стадиону "Тополица" и у теретани - саопштио је секретар Морнара Светозар Јоветић.

У сваком случају Морнар је, на задовољство његових бројних навијача, поново раширио једра и са оптимизмом дочекује пролећну сезону.

СПОРТ

ИЗБАРАНИ НАЈБОЉИ У СПОРТУ БУДВАНСКЕ ОПШТИНЕ

ГОРАН АСАНОВИЋ СПОРТИСТА БУДВЕ

• Ејнић најбољеј спортистки колективна равноправно подијелили одбојкаши и боћари • Даница Крстајић по други пут најбољи млади спортиста • Специјална награда за ХТП "Будванска ривијера"

Двадесет трећи пут за редом проглашени су најбољи спортисти Будве. Пред жиријем, који је бројао 24 члана, последњих година већ традиционално састављен од најбољих спортских радника и спортских новинара, поново је имао одговоран задатак. У граду спорта који има чак седам клубова у савезном рангу такмичења, требало је изабрати најбоље међу подједнако добрим, а при томе не направити грешку. Податак да су два спортска колектива на крају гласања добила исти број гласова, да је најбољи тренер проглашен захваљујући само једном гласу више, да се до задњег момента није знало ко ће бити најбољи спортиста Будве говори томе у прилог.

У изузетно јакој конкуренцији за најбољег спортисту Будве за 2002. годину проглашен је Горан Асановић, члан АМСК "Будва". Минула година у југословенском аутомобилизму протекла је у знаку овог аутомобилистичког аса. У свим анкетама проглашен је за возача године. Освајач је и златне капите престижног признања АМСК које се додјељује након три узастопно освојене титуле државног првака. На свим тркама на којима се појављивао прва мјеста и прије почетка трке била су резервисана за њега. Изузев првог мјеста на готово свим тркама обарао је рекорд стазе, не ријетко и сопствене.

Признање намијењено најбољим спортским колективима равноправно су подијелили Одбојкашки клуб "Будванска ривијера" и боћарски клуб Маини. Можда је само мало спортске среће недостајало па да одбојкаши Будванске ривијере ове године освоје дуплу круну. Након одбојкашке драме у пет чинова, до тада незапамћене у анализима југословенске одбојке, титула је припала одбојкашима Будвучности. Пехар намијењен освајачу Купа Југославије и наредне године красиће витрине "Будванске ривијере". На заиста тријумфалан начин, у будванском храму спорта, одбојкаши Будванске ривијере потврдили су прошлогодњи тријумф. На ширим списковима селектора репрезентације Југославије налазила су се четири играча из Будве: Марковић, Мајдак, Перошевић и Затрић. Да се у Клубу ради квалитетно и на дуге стазе показују и одлични резултати млађих селекција. Пионири, кадети и омладинци прваци су Југославије. Млађе селекције југословенске репрезентације немисливе су без играча "Будванске ривијере".

По други пут за редом боћари Маина освојили су дуплу круну и тако се сврстали међу најуспјешније црногорске спортске колективе. Пут ка ојери шампионске титуле био је тежак. По сваку цијену боћари "Вал - Зетатранса" из Херцег Новог жељели су титулу. У првом мечу финала плеј-офа који је одигран на боћарским зоговима на "Скверу" у граду мимозе домаћи боћари били су бољи и славили су уједљиву побједу резултатом 12:4. Да су тренутно најбољи на југословенским просторима боћари "Маина" доказали су у другој финалној утакмици коју су у Будви ријешили у своју корист, за многе нејвероватним резултатом 13:3, и тако одбранили шампионску титулу. Без већих проблема у одмјеравању снага са побједником Купа Србије, екипом Земуна играчи Маина одбранили су титулу најбо-

љег у Купу Југославије. На међународној сцену у купу шампиона, након елиминације у четвртфиналу, Милић, Вуксановић и другови зауставили су се на шестом мјесту најбољих екипа Европе.

За избор десет најбољих спортиста града у конкуренцији је било чак 28 спортиста. На крају, када су се гласови жирија сабрали, испоставило се да су се на листи десет најбољих нашли следећи спортисти:

- Драгана Бурзан, чланица карате клуба Будва, одличним резултатима обиљежила је одлазећу годину. Дуго је Драгана била у сјени своје старије сестре Данијеле. Карате стручњаци предвиђају да је пред овом младом такмичарком блистава будућност;

- Дејан Томашевић, Кошаркашки клуб "Могрен", иако ће љубитељи кошарке у Будви настојати да што прије забораве 2002. годину, Дејан Томашевић својим играма приморао је чланове жирија да га сврстају међу десет најбољих спортиста. Играјући на позицији бека, био је ријетка звијезда која је сијала на будванском кошаркашком небу;

- Владо Глушчевић, фудбалски клуб Могрен, као капитен својим головима, често и оним који су одлучивали побједника, дао је пуни допринос поновном уласку фудбалера Могрена у Прву савезну лигу. У најелитнијој фудбалској лиги својом игром и залагањем скренуо је пажњу многих фудбалских стручњака на раскошни таленат. Да ли ће кренути стопама брата Игор и досећи европске фудбалске висине у многоме зависи од њега самог;

- Васко Милић, Боћарски клуб "Маини", на најљепши начин крунисао је двадесетогодишње дружење са боћарима и булином. Са клубом Маини успио је да други пут за редом освоји дуплу круну, а у појединачној конкуренцији постао је троструки првак Југославије. У каријери Милића, која ће надамо се још дуго трајати 2002. година биће уписака златним словима;

- Дејан Масловарић, фудбалски клуб Петровац, она-

тулом најбољег спортисте Будве искључиво због одличних резултата Горана Асановића. У дресу "Будванске ривијере" доживљава одбојкашку зрелост. Одличне игре у домаћем првенству нису промакле селектору Зорану Гајићу, касније ни Веселину Вуковићу. Са репрезентацијом Ју-

Горан Асановић

гославије одрадио је комплетан припремни период пред Свјетско првенство и Свјетску лигу. Само је питање дана када ће постати стандардни члан репрезентације олимпијских побједника. На мјесту средњег блокера преставаља страх и трепет за многе прволигашке смечере;

- Мирко Милашевић, рукометни клуб Будва, већ три године је узданица овог клуба. Иако још није напунио осамнаест година један је од наискунских играча у клубу. Односом према игри, бескомпромисном борбеношћу стекао је симпатије поклоница рукомета у нашем граду. Добре игре и многи голови постигнути у дресу Будвана нису остали незапажени. За овог младог спортисту интересовање су већ сада показали и неки много већи клубови;

- Даница Крстајић, тениски клуб Будванска ривијера, у конкуренцији до 16 година нема премца у Црној Гори и Србији. Освојила је све што се у тенису на југословенским просторима могло освојити у својој конкуренцији. Иако још није напунила шеснаест година налази се на трећем мјесту најбољих тенисера на овим просторима у конкуренцији до 18 година. Ако је са дванаест година најбоља у конкуренцији двије године старијих тенисерки, са четрнаест без премца у категорији до 16, онда не чуди што и са шеснаест жели бити најбоља Југословенка у конкуренцији тенисерки до 18 година;

- Петар Лучић, ауто мото клуб Будва, прошлогодњи најбољи спортиста Будве ове године морао се задовољити пласманом међу десет најбољих спортиста града. Промјена класе у многоме се одразила на крајње резултате на многим тркама. Нови аутомобил "Пежо 106" није дјеловао тако сигурно и слушао као што је то био случај са "Југом 55". Многе спортисте би задовољавала титула вице-шампиона државе, Петра Лучића засигурно не. Зато треба већ ове године очекивати јуриш ка новој титули у јачој класи - класи II;

- Младен Мајдак, одбојкашки клуб Будванска ривијера, израстао је у једног од најбољих одбојкаша у домаћем првенству. Иако најмлађи у првој постави неријетко, у одлучујућим моментима утакмице, одговорност

крајњег исхода преузима на себе. "Бомбардер дјечијег лица" како су га називали спортски новинари својим разорним смечевима са мјеста коректора доводи противничке блокере до очаја, па зато није чудо што се нашао на ширем списку најбољих југословенских одбојкаша. Поред, већ сада ненадмашног, Ивана Миљковића познаваоци прилика у југословенској одбојци сматрају га најбољим играчем на мјесту коректора.

Само један глас више одлучио је да чланови жирија Стевана Мојсиловића прогласе за најбољег тренера испред Душана Влаисављевића.

- Стеван Мојсиловић, као млад тренер је пред крај 2001. године стигао на стадион Лугове и наредне године на заиста тријумфалан начин, испред фаворизоване Будвучности, по трећи пут од оснивања Клуба, омогућио фудбалерима Могрена да заиграју у Првој фудбалској лиги. Од појединачна оспариван, од већине хваљен, на полусезони прволигашког такмичења, напушта Будву. Када се чинило да је његов повратак на стадион Лугове извјестан постао је изненада члан стручног штаба Црвене звезде. За нешто више од годину дана проведених у Будви оставио је видљиве трагове у игри фудбалера Могрена.

Чланови жирија најмање су имали дилеме око избора најбољег спортског радника Будве.

- Анте Деловић, председник ауто-мото спортског клуба Будва, на заиста тријумфалан начин, како то спортисти воле да кажу, изабран је за најбољег спортског радника нашег града за претходну годину. Ентузијазам, љубав према аутомобилизму, самоодрицање нису остали назапажени код спортских радника, поготово не код последњих јавне ријечи. Зато што је аутомобилизам послје више година изборно видно мјесто у богатој породици будванског спорта најзаслужнији је Анте Деловић. Успио је да, око будванског клуба окупи све саме асове, предвођене Гораном Асановићем и Петром Лучићем. Међународна брдска трка "Будва - Лапчићи" чији је идејни творац, поставио је заштитни знак сличних манифестација у Црној Гори.

За избор најбољег младог спортисте Будве жири је већином гласова по други пут за редом изабрао Даницу Крстајић, чланицу Тениског клуба "Будванска ривијера".

Претходну годину завршила је на петом мјесту ЕТИ-НЕ ранг листе у конкуренцији до 16 година и тако је себи изборила мјесто да се нађе међу најперспективнијим тенисеркама Старог континента. Поред профјака самом врху Европе у свом узрасту, Даница потиже да крчи пут и у сениорској конкуренцији. За тако нешто, није довољан само таленат, требају професионални услови и наступ на многим међународним турнирима. За сада то иде мало теже. Можда ће добри Даничини резултати, бити добра препорука за поједине бизнисмене да свој интерес нађу улажући у њен таленат.

Као што су радили претходних година чланови комисије и ове године додијелили су специјалну награду, која је више него заслужено припала ХТП "Будванска ривијера", без чије помоћи тешко да би било и врхунског спорта у нашем граду.

Драган Клариф

ФИНАЛЕ ТРАДИЦИОНАЛНЕ АКЦИЈЕ СПОРТСКИХ НОВИНАРА И РАДИО ТИВТА

ПЕХАРИ СТЕЈПЧЕВИЋУ И ЈК ДЕЛФИН

Најбољем спортисти Тивта у 2002. години Дејану Стејпчевићу, најуспјешнијем колективу - Једриличарском клубу Делфин, деветорици награђених спортиста и добитницима специјалних признања спортски новинари Тивта уручили су награде за постигнуте спортске резултате у претходној години на пригодној свечаности у хотелу Мимоза. По оцјени спортских новинара раме уз раме са најбољим спортистом и најбољим клубом били су и Вјекослав Пасковић седамнаестогодишњи првотимац которског Приморца и Тениски Клуб Тиват који су добили специјална признања за изузетне спортске резултате у 2002. години. Дејан Стејпчевић је свестрани спортиста и спортски радник. Са боћарском репрезентацијом Југославије учествовао је на Европском првенству гдје су наши боћари освојили два пета, два девета и једно шесто мјесто. Рукометаш Тивта захваљујући највише одличним одбранама Стејпчевића завршили су јесењи дио првенства у Другој републичкој лиги на првом мјесту. Дејан је тренер пионирске, омладинске и сениорске селекције РК Тиват, као и младих тиватских рукометашица. Једриличарски клуб Делфин је по резултатима, броју репрезентативаца и њиховом пласману на критеријским ранг листама у класама Ласер и Оптимист најуспјешнији клуб у Црној Гори и Југославији у 2002. Тиватски једриличари освојили су прво мјесто у класама Ласер и Оптимист, били су први у класи Оптимист до 12 година, а имају и четири репрезентативца. Поред тога што је стандардни првотимац Приморца-Југопетрала млади Тивћанин, Вјекослав Стипанић окито се златом са јуниорском репрезентацијом Југославије на европском првенству у Барију. Остаће упамћени његови голови за которски клуб, нарочито онај у Котору против београдског Партизана када је Приморца освојио Куп Југославије. Пасковић је наставио спортску породичну традицију, и има реалне изгледе да буде најбољи играч у историји тиватског ватерпола. Млади тиватски тенисери у 2002. били су без премца у пионирским и јуниорским такмичењима у Црној Гори, а на зимским дворанским првенствима били су без премца.

На листи десет најбољих спортиста су и кошаркаш Марко Делић, тенисер Вјекослав Стипанић, рукометаш Небојша Стејпчевић, фудбалер Ирфан Елезовић, једриличар Дејан Мршић, каратиста Един Пуповић, спортски рибар Миливој Слаби, играч билијара Дејан Сијерковић и шахиста Драгиша Благојевић. Тиватски спортисти били су више него задовољни организацијом и реализацијом традиционалне акције спортских новинара и Радио Тивта, што су истакли и у свом обраћању у име награђених Дејан Стејпчевић и Ивица Стипанић председник ПВД "Делфин".

Поред награђених спортиста и окупљених спортских радника свечаности су присуствовали и председник и потпредседник Скупштине Општине Тиват, Зоран Радовић и Крсто Бошковић, а спортисте је у име организатора поздравео Драган Попадић, директор Радио Тивта. Обраћајући се награђенима председник СО Тиват Зоран Радовић истакао је да је тиватски спорт и у 2002. оправдао очекивања, а оно што радује је велики број младих спортиста који су заступљени и на листи најбољих.

-Акција спортских новинара и Радио Тивта је најбољи начин за вредновање резултата и рада спортиста и спортских радника - нагласио је Радовић.

Захваљујући се на награди Дејан Стејпчевић је нагласио - Сваки спортиста живи за овакав тренутак у каријери. Све ове године бављен а спортом у Тивту, боћањем, рукометом, чак и ватерполом, протекле су у знаку великог одрицања и труда који се на крају ипак исплати. 2002. је једна од мојих најуспјешнијих спортских година, а проглашење за најбољег спортисту Тивта је велика част и највећа награда за мој спортски ангажман.

Ж. Комненовић

ПРОГЛАШЕНИ НАЈБОЉИ И НАЈПЕРСПЕКТИВНИЈИ СПОРТИСТИ У БАРУ

ЛАУРЕАТ БОДИ БИЛДЕР ЕМРО КАРАЋУЗОВИЋ

• Од клубова најуспјешнији ЖОК Лука Бар, најперспективнији фудбалер Никезић

Боди билдер Емро Карађузовић (43), који је половином новембра на такмичењу у Копру освојио титулу првака свијета у полутешкој категорији, најбољи је спортиста Бара у 2002. години. Општинска комисија за спорт, којом је председавао др Милењко Вукотић, угледни стоматолог, дугогодишњи атлетски трегалац, за најуспјешнији спортски колектив, према очекивању, прогласио је ЖОК Лука Бар. Екипа коју предводи искусна Украјинка Наталија Квасица, годину је у врху југословенске одбојке, одмах из неприкосновених Јединства из Ужица и Црвене Звезде. "Дојерке" су и ове сезоне на трећем мјесту, са dobrim изгледима да пређу позицију задрже до краја такмичења у Првој "А" лиги.

Најперспективнији спортиста је млади фудбалер Морнара Никола Никезић. Потиче из познате барске фудбалске породице Никезић. Његов дјед Никола био је својевремено одлични фудбалер Морнара, а отац Драган је седамдесетих година, такође, веома успјешно играо за екипу барског лигаша, али је већи траг у фудбалу оставио као руководилац. Под његовом диригентском палицом, Морнар се 1995. године први пут пласирао у Другу савезну лигу. Морнар јер и сада стабилан друголигаш, а његов први човек опет је Драган Никезић.

Поред Николе Никезића, за перспективне спортисте проглашени су Силвија Радовић (ЖОК Лука Бар), Ивана Јеленић (ЖКК Баранка), Илија Ранитовић (АК Морнар) и Маја Перовић (АК 13. јул - Вирпазар).

М. Вујовић

Даница Крстајић

ко како то и приличи капитену, предводио је играче Петровца у Другој фудбалској лиги у којој су Петровчани у години избора постигли најбољи резултат од оснивања клуба. Осим на терену прави је вођа и ван терена. Неријетко његови ставови доносили су мир на стадиону Под Малим брдом. У "историјско" петом мјесту на крају јесењег дијела првенства уграђени су и многи Дејанови голови;

- Милан Марковић, одбојкашки клуб "Будванска ривијера", се није оклигао ти-

МАРКЕТИНГ

КНЕЗ МИЛОШ АД

БУКОВИЧКА БАЊА - АРАНЂЕЛОВАЦ

ПРОДАЈНИ ЦЕНТАР БУДВА

МИНЕРАЛНА ВОДА СОКОВИ

ПИКА ДРУГИХ ПРОИЗВОЂАЧА

Продајни центар у Ластви грбљској
ТЕЛ. (086) 451-297, ФАКС 452-518

Дисконт у Будви, ЦДС Подкошљун
ТЕЛ. (086) 452-378

BUDVA

SCI

VAŠ PARTNER

SHOP COMMERCE INTERNATIONAL

JUGODRVO RADANOVICI (082) 325-271
RK "KAMELIJA" KOTOR (082) 325-682
RK "BEOGRAD" BIJELO POLJE (084) 32-350

U SALONIMA NAMJEŠTAJA:

- SPAVAĆE SOBE
- GARNITURE
- KUHINJE
- TEPIŠI I ITISONI
- KANCELARIJSKI NAMJEŠTAJ
- LUSTERI I BIJELA TEHNIKA

ZA GOTOVINSKO PLAĆANJE 5-10% POPUSTA
KREDITI NA 12 MJESECI BEZ UČEŠĆA

VAŠ SCI BUDVA

Do o "Elektrojug" Vila

PINKI

Samo za vas 365 dana u godini!

****EKSKLUZIVNO****
****KVALITETNO****
****JEDINSTVENO****

*smještaj *rođendani
*ishrana *svadbe
*nac. kuhinja *pos. ručkovi

www.vilapinki.co.yu

086/452-300

086/451-344

Konoba DONNA

Konoba Donna je tokom 30 godina
tradicije postala simbol dobrog ukusa za
ljubitelje ribljih specijaliteta.

Telefon za rezervacije:

086/ 451-531

U srcu gradske luke.

069-330-332